SFÂNTUL MUNTE ATHOS

CHILIA BUNA VESTIRE - SCHITUL LACU
SFÂNTUL MUNTE ATHOS

Sfântul Munte
Athos
M. Esfigmenu
M. Hilandar
M. Vatoped
Schitul Sf. Dimitrie
Schitul Bogorodița
M. Pantocrator
M. Zografu
Schitul
Sf. Prooroc Ilie
M. Stavronichita
M. Constamonitu
Ouranopoli
Karyes
Schitul
Sf. Andrei
M. Iviron
M. Dohiariu
M. Cutlumus
M. Xenofont
Schitul
M Xenofont
Schitul
M. Iviron
M. Filoteu
M. Caracalu
M. Sf. Panteleimon
(Rusikon)
M. Xiropotamu
Provata
Morfono
Dafni
M. Simonos
Petras
Schitul
Sf. Dimitrie - Lacu
M. Marea
Lavră
M. Grigoriu
M. Dionisiu
M. Sf. Pavel
2033 m
Schitul
Prodromu
Schitul Nou
(Nea Skiti)
Schitul Sf. Ana
Kerasia
Schitul
Cavsocalivia
Katunakia

Sfântul
Munte Athos

Antologie realizată și tradusă de Ierom. Ștefan Nuțescu

Mulțumiri speciale domnului fotograf Matei Buță
pentru ajutorul acordat în realizarea acestui album

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Sfântul munte Athos : antologie / alcătuită și tradusă de ierom. Ștefan
Nuțescu. - Suceava : Accent Print, 2011
Bibliogr.
ISBN 978-973-1772-47-9
I. Nuțescu, Ștefan (antolog. ; trad.)
726.71(495 Athos)

Centru de difuzare:
Editura Evanghelismos
Tel. 021/331 10 22; 0722 690 272
www.evanghelismos.ro

Sfântul
Munte Athos

Chilia Buna Vestire
Schitul “Sfântul Dimitrie“ - Lacu
Sfântul Munte Athos

Sfântul Munte Athos

Sfântul Munte Athos este una dintre cele trei peninsule care alcătuiesc marea peninsulă calcidică. El este așezat în partea de răsărit a celorlalte două peninsule, Kasandra și Sithonia, și are o lungime de 57 km și o lățime care variază între 7 și 10 km. Peninsula este orientată de la nord-vest spre sud-est și în cea mai mare parte este muntoasă. Înălțimea Muntelui crește treptat de la 510 m până la 2033 m (vârful Athon).

Herodot (484-425 î.Hr.) vorbește despre șase cetăți cu populație greacă care erau răspândite pe tot cuprinsul Muntelui Athos: Sani (Uranopolis), Dion (aproape de Mănăstirea Vatoped), Olofixos (între Mănăstirile Hilandar și Esfigmenu), Akrothoon-Athossa (Schitul românesc Prodromu), Thissos (Mănăstirea Pantocrator), Cleone (Mănăstirea Xiropotamu).

Potrivit mitologiei grecești, aici a fost aruncat în adânc gigantul Athos în timpul luptei sale cu zeii Olimpului. De aici vine și denumirea Muntelui.

În planul lui Dumnezeu de mântuire a neamurilor, înfăptuit prin Întruparea Fiului Său, a fost cuprins și Muntele Athos. Tradiția ne spune că aici a venit Maica Domnului și că acest Munte a devenit moștenirea ei.

Atunci când Apostolii au tras la sorți ca să afle fiecare în ce parte a lumii avea să propovăduiască Evanghelia, sorții au arătat că Preasfintei Născătoare de Dumnezeu i s-a încredințat spre propovăduire pământul Iviriei. Dar atunci când se pregătea să plece, i-a stat înainte Arhanghelul Gavriil și i-a spus: „Născătoare de Dumnezeu Fecioară, Iisus Hristos, Care S-a născut din tine, poruncește să nu părăsești Ierusalimul și nici pământul Iudeii, deoarece locul propovăduirii tale nu este Iviria, ci o peninsulă a Macedoniei, numită Muntele Athos, care se va lumina prin tine".

Atunci când Născătoarea de Dumnezeu a ajuns la Athos împreună cu Sfântul Ioan Evanghelistul, toți idolii din Munte au început să strige: „Toți închinătorii lui Apollo mergeți la limanul lui Clement și vă închinați Mariei, Maica Marelui Dumnezeu!". De aceea toți au alergat la acel țărm și au primit cu cinste pe Maica Domnului, pe Sfântul Ioan și pe cei care îi însoțeau. Apoi Maica Domnului le-a vorbit multă vreme despre marea Taină a Întrupării Fiului lui Dumnezeu. Și toți cei care o ascultau se minunau cum putea această femeie de neam evreiesc să le vorbească în limba greacă. După aceea Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, mulțumind pentru această moștenire încredințată ei, a rostit următoarea rugăciune: *„Fiule și Dumnezeul meu, binecuvintează locul acesta pe care mi l-ai dat ca moștenire! Varsă-Ți mila Ta peste el și-l păzește nevătămat până la sfârșitul veacurilor, precum și pe cei ce se vor sălășlui în el pentru Numele Tău cel Sfânt și al meu. Și le iartă lor păcatele pentru mica osteneală și nevoință ce o vor face, umple-i pe ei de toate bunătățile în veacul acesta, iar în cel ce va să fie, viață veșnică dăruiește-le. Preaslăvește acest Munte mai mult decât oricare alt loc și fă-l să strălucească prin tot felul de minuni. Umple-l pe el cu nevoitori din toate neamurile de sub cer, care cheamă Numele Tău și înmulțește locașurile lor de la un capăt până la celălalt. Izbăvește-i pe ei de munca cea veșnică și păzește-i de toate ispitele văzuților și nevăzuților vrăjmași, de toate eresurile și întărește-i în Credința Ortodoxă".*

Și astfel rugându-se Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, a auzit din Cer un glas spunându-i:

„Toate câte Mi le-ai cerut, Maica Mea, ți le voi împlini întotdeauna, dacă și aceștia vor păzi poruncile Mele. De acum înainte locul acesta va fi moștenirea și Grădina ta, Rai și liman de mântuire tuturor celor care vor să se mântuiască, precum și loc de scăpare și de pocăință pentru cei împovărați cu multe păcate".

Tot din tradiție aflăm că primele biserici din Sfântul Munte au fost zidite în timpul împăraților bizantini. Împăratul Constantin cel Mare i-a alungat pe locuitorii din Muntele Athos și l-a dăruit monahilor. Apoi a zidit aici câteva biserici care au fost distruse mai târziu

de Iulian Paravatul. După aceasta monahismul a început să înflorească din nou. S-au construit biserici şi mici aşezăminte monahale.

În anul 883 împăratul bizantin Vasilie I Macedoneanul a asigurat prin hrisoave împărăteşti libertatea monahilor, iar pământul peninsulei a devenit în întregime al lor. În anul 908 împăratul Leon al VI-lea cel Înţelept printr-un hrisov împărătesc face să înceteze dependenţa Athosului faţă de mănăstirile din afara peninsulei. Tot acum apare pentru prima dată în hrisoave denumirea de „Protos" al Sfântului Munte Athos. Protosul era considerat părintele duhovnicesc al tuturor monahilor din Sfântul Munte şi conducătorul comunităţii athonite. Primul Protos al Sfântului Munte a fost monahul Andrei.

Începând de la împăratul Nichifor Fokas (963-969), monahismul athonit cunoaşte o nouă formă de vieţuire: viaţa de obşte în marile mănăstiri împărăteşti. Între anii 961-962 se începe construirea primei mănăstiri, Lavra, de către Cuviosul Atanasie Athonitul cu sprijinul material al împăratului Nichifor Fokas. Un an mai târziu (963), Lavra este proclamată „mănăstire împărătească" de către acelaşi împărat. În timpul împăratului Ioan Ţimiski a fost semnat primul Tipic al comunităţii monahale, prin care este introdusă în mod oficial rânduiala vieţii de obşte în Sfântul Munte Athos, care de acum înainte se va desfăşura în paralel cu cea idioritmică. În continuare sunt întemeiate celelalte mănăstiri împărăteşti din Athos.

Între anii 1045-1046 este alcătuit al doilea Tipic al Sfântului Munte (Tipicul lui Constantin Monomahul), prin care se stabileşte ca el să fie guvernat de către o Epistasie alcătuită din monahi. Tot acum sunt întărite prin hrisoave împărăteşti marile mănăstiri, interzicerea intrării femeilor în Muntele Athos, precum şi denumirea de „Sfântul Munte".

Monahii athoniţi din acea vreme s-au implicat energic în viaţa Bisericii. Astfel, în urma sinodului unionist de la Lyon (1274), athoniţii au protestat cu tărie împotriva unirii cu Biserica Latină. Acest protest al monahilor a fost urmat de prigoane din partea unioniştilor. Au fost omorâţi egumeni, monahi şi mireni, la Karyes şi la Mănăstirile Iviron, Vatoped şi Zografu. Aceşti Mucenici ce au pătimit pentru Dreapta Credinţă au fost canonizaţi de către Biserica Ortodoxă din Grecia.

În secolul al XIV-lea Sfântul Munte cunoaşte o perioadă de înflorire duhovnicească datorită apariţiei mişcării isihaste. Învăţătura despre lucrarea Rugăciunii minţii este adusă şi înrădăcinată aici de Sfântul Grigorie Sinaitul (1255-1346) şi apoi consfinţită de Sfântul Grigorie Palama (1296-1359).

În urma invaziei turceşti şi a ocupării treptate a Imperiului Bizantin, Sfântul Munte Athos a trebuit să îndure aceeaşi soartă. Astfel, în 1424 el trece direct în stăpânirea sultanului.

În secolul al XV-lea în Sfântul Munte existau 24 de mănăstiri şi 5.000 de monahi. Numai în Mănăstirile Vatoped şi Iviron trăiau câte 600 de monahi.

În 1748 a fost înfiinţată lângă Mănăstirea Vatoped Academia Teologică (Athoniada) unde au predat renumiţii dascăli Neofit Kavsocalivitul şi Evghenie Vulgaris. Printre elevii lor a fost şi Cuviosul nou Mucenic Cosma Etolianul.

În timpul Revoluţiei de la 1821 Sfânta Comunitate a ridicat, datorită represiunilor turceşti, interdicţia pusă intrării femeilor şi a copiilor în Sfântul Munte. Nenumărate mulţimi de refugiaţi s-au stabilit aici, dar armatele turceşti au intrat şi în Sfântul Munte, prigonindu-i pe monahi şi punând biruri foarte mari asupra mănăstirilor. În anul 1830, în Duminica Tomei, armatele turceşti s-au retras din Sfântul Munte. De atunci mănăstirile săvârşesc în fiecare an, în această Duminică, priveghere de toată noaptea.

În 1913 Sfântul Munte intră în componenţa statului grec, fără însă a i se viola autonomia. Cele două războaie mondiale au tulburat şi ele la rândul lor liniştea vieţii monahale din Sfântul Munte.

În 1963 a avut loc sărbătorirea a 1.000 de ani de la înfiinţarea Mănăstirii Lavra şi totodată şi a vieţii monahale chinoviale în Sfântul Munte Athos. La această sărbătorire a participat şi Patriarhul României, Iustinian. Între anii 1970-1992 în majoritatea mănăstirilor athonite se stabilesc obşti noi, iar ultimele mănăstiri cu viaţă idioritmică se transformă în mănăstiri cu viaţă de obşte.

Mănăstirea
Marea Lavră

Mănăstirea Marea Lavră

Întemeierea Mănăstirii Marea Lavră (963) de către Sfântul Atanasie Athonitul coincide cu consfințirea monahismului chinovial în Sfântul Munte Athos.

Mănăstirea a fost zidită în locul numit „Melana", unde Sfântul pustnicise mai înainte și zidise o bisericuță închinată Adormirii Maicii Domnului. În antichitate exista în apropierea acelui loc un orășel păgân numit Athossa.

Mănăstirea este cunoscută sub mai multe denumiri: „Lavra Melaniților", „Lavra lui Atanasie", „Lavra Sfântului Atanasie", „Marea Lavră" sau simplu „Lavra", care înseamnă mănăstire cu mulți monahi. Așa cum se spune în „Viața" sa, Sfântul Atanasie a zidit mai întâi zidul exterior, biserica și apoi chiliile pentru monahi. În ciuda repetatelor împotriviri ale diavolilor, lucrările de construcție au fost totuși terminate. Iar aceasta s-a datorat rugăciunilor Sfântului și ajutorului economic îmbelșugat dăruit de împăratul Nichifor al II-lea Fokas care a înzestrat mănăstirea cu metoace, cum ar fi Mănăstirea Peristeron de lângă Tesalonic, cu o părticică din Lemnul Sfintei Cruci, cu Sfinte Moaște, odoare prețioase, precum și un ajutor anual pentru 80 de monahi.

Legendă

1. Intrarea principală
a) Intrarea secundară
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Agheasmatarul
6. Clopotnița
7. Bucătăria
8. Skevofilakionul
9. Biblioteca
10. Paraclisul Maicii Domnului "Cucuzelissa"
11. Paraclisul Sfântului Mihail al Sinadelor
12. Paraclisul Cinstitului Înaintemergător
13. Școala
14. Mormintele Patriarhilor
15. Sinodikonul și Egumenia
16. Chelăria
17. Prescurăria
18. Turnul lui Tsimiski

Intrarea în Mănăstire

În 969 împăratul Nichifor Fokas este ucis de către generalul său Ioan Ţimiski, care a devenit astfel împărat. Acesta a dublat daniile către mănăstire şi a ajutat la terminarea lucrărilor de construcţii. Este cinstit ca ctitor al mănăstirii împreună cu Nichifor Fokas.

Sfântul Atanasie s-a îngrijit şi de nevoile materiale ale mănăstirii. A construit o moară de apă, a sădit vie, a zidit o infirmerie pentru monahii bolnavi şi a început ridicarea unei biserici mărețe. În anul 1001, în timp ce cerceta cu alţi şase monahi turla de deasupra Sfântului Altar, aceasta s-a prăbuşit şi i-a strivit. Ziua de prăznuire a Sfântului este 5 iulie.

Al doilea Tipic al Sfântului Munte (1045) confirmă poziţia privilegiată a Lavrei şi o aşează prima în ordine ierarhică.

Începând cu secolul al XI-lea, mănăstirea cunoaşte o perioadă de mare înflorire. În ea s-au închinoviat mulţi asceţi renumiţi, printre care şi apărătorul isihasmului, Sfântul Grigorie Palama.

În secolele XIV-XV incursiunile piraţilor şi respectiv stăpânirea turcească au contribuit la scăderea atât a numărului de monahi, cât şi a vieţii duhovniceşti. În secolul al XVI-lea numărul monahilor era atât de mic, încât Lavra nu a mai putut funcţiona ca chinovie, ci s-a transformat în mănăstire cu viaţă idioritmică. Cu

Sfântul Atanasie

Icoana Maicii Domnului "Econoama"

toate acestea monahii au continuat să plece din ea. Voievodul Ţării Româneşti, Sfântul Neagoe Basarab (1512-1521), aflând despre starea jalnică a mănăstirii, s-a oferit să o ajute. Printre alte lucrări, el a acoperit şi biserica mănăstirii cu plumb. Mai târziu, în 1535, biserica a fost pictată de către vestitul pictor Teofan Cretanul.

Un alt mare binefăcător al Lavrei a fost Patriarhul Silvestru al Alexandriei, care a ajutat la restabilirea vieţii chinoviale de aici, fapt întărit prin sigiliul Patriarhului ecumenic Ieremia al III-lea în anul 1575. În 1662 s-a închinoviat în mănăstire Patriarhul Constantinopolului, Dionisie al III-lea, care i-a dăruit acesteia toată averea sa. Cu toate acestea nu a putut fi evitată transformarea ei pentru încă o dată în mănăstire cu viaţă de sine. Secolul al XVIII-lea a constituit o nouă perioadă de înflorire a mănăstirii datorită ajutoarelor primite de la coloniile greceşti, de la voievozii Ţărilor Române, din Apus precum şi din insulele Mării Egee.

În 1759 s-a înfiinţat în mănăstire prima tipografie de pe teritoriul grecesc care tipărea în limba greacă. Aici s-a tipărit numai o singură carte – „Stihuri alese din Psaltire" a lui Neofit Kavsokalivitul –, deoarece turcii au distrus tipografia în timpul Revoluţiei de la 1821. Ocuparea Sfântului Munte vreme de zece ani (1821-1830) de către armata turcească a pricinuit mănăstirii multe greutăţi şi suferinţe. În 1963 s-a sărbătorit cu mult fast împlinirea a 1.000 de ani de la întemeierea mănăstirii, eveniment la care au luat parte patriarhul ecumenic, alţi patriarhi şi

Agheasma Sfântului Atanasie

În perioada în care Sfântul Atanasie construia Lavra, la un moment dat s-au terminat alimentele și apa. Atunci Sfântul Atanasie a pornit spre Karyes ca să se sfătuiască cu bătrânii din conducerea Sfântului Munte și să-l înștiințeze pe împăratul Nichifor Fokas ca să trimită ajutoare. După vreo două ore de mers pe jos i s-a arătat Maica Domnului lângă un loc stâncos și i-a vorbit. Dar Sfântul nu a crezut că acea femeie care i s-a arătat era întradevăr Maica Domnului, ci o arătare diavolească. Atunci Maica Domnului i-a poruncit să lovească cruciș, în numele Sfintei Treimi, stânca ce se afla înaintea lui. Și – o, minune! – stânca s-a crăpat și din ea a ieșit un izvor îmbelșugat de apă, care curge constant tot timpul anului, până în ziua de astăzi. Maica Domnului i-a poruncit să zidească în acel loc o biserică în care să se liturghisească adeseori și i-a făgăduit că ea va fi economul care se va îngriji de mănăstire până la sfârșitul veacurilor. De aceea monahul care îndeplinește ascultarea de econom al mănăstirii se numește „ajutor de econom". În amintirea acestei minuni, în pronaosul bisericii se păstrează o Icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului numită „Econoama", care datează din secolul al XVI-lea. Este îmbrăcată în argint și o reprezintă pe Maica Domnului stând pe tron și înconjurată de Sfinții Atanasie și Mihail al Sinadelor, de împărații Nichifor Fokas și Ioan Țimiski, de Sfinții Gheorghie și Dimitrie și de Sfinții Arhangheli.

reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe, precum și numeroase oficialități.

În 1980 s-a reintrodus în mănăstire viața de obște. În ajunul praznicului Sfântului Atanasie a avut loc întronizarea primului egumen după 300 de ani de viață idioritmică. Atunci geamul care proteja Icoana de pe mormântul Cuviosului Atanasie s-a umplut de un lichid care răspândea bună-mireasmă.

Acest fapt minunat a fost considerat un semn de bunăvoință al Sfântului. Condica mănăstirii, în care s-a ținut neîntrerupt evidența tuturor monahilor care au viețuit în ea, arată că în Mănăstirea Lavra s-au închinoviat 27 de patriarhi, 150 de arhierei, 168 de egumeni, 3.400 de ieromonahi, 45 de diaconi și 14.000 de monahi. 60 de Sfinți ai Bisericii au trăit o perioadă de timp în mănăstire sau în schiturile și în chiliile ei. Dintre ei îi amintim pe Cuvioșii David din Evia, Grigorie Palama, Nil Izvorâtorul de Mir, Ioan Cucuzel, Grigorie Domesticul. De asemenea și Sfinții noi Mucenici: Damaschin (†1681), Constantin Rusul (†1743), Ioan Bulgarul (†1784), Luca Mitilineanul (†1802), Eftimie de la Schitul Mănăstirii Iviron (†1814), Pavel din Peloponez (†1818), Constantin Agareanul (†1819), Timotei Esfigmenitul (†1820), Atanasie din Limnos (†1846).

În Mănăstirea Lavra se păstrează o bucată din Lemnul Cinstitei Cruci, dăruită Sfântului Atanasie de către împăratul Nichifor Fokas. Se păstrează de asemenea Cinstitul Cap al Sfântului Vasilie cel Mare, Cinstitul Cap al Sfântului Mihail, Episcopul Sinadelor, Cinstitul Cap al Marelui Mucenic Evstratie, un os din brațul Sfântului Ioan Gură de Aur, Cinstitul Cap al Sfântului Grigorie, Episcopul Armeniei celei Mari, Moaștele Sfântului Ioan Cucuzel, Cinsti-

Katholikonul Mănăstirii

tul Cap al Sfântului Nil Izvorâtorul de Mir și Moaște ale altor Sfinți lavrioți. Tot în mănăstire se păstrează crucea de fier a Sfântului Atanasie. Katholikonul mănăstirii a fost închinat mai întâi Bunei Vestiri a Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu. După 1425 hramul mănăstirii a fost schimbat la porunca Maicii Domnului și de atunci se prăznuiește în ziua mutării Sfântului Atanasie Athonitul, ctitorul ei.

Icoana Maicii Domnului "Eleovritissa" și magazia de alimente care nu s-a golit niciodată după făgăduința Maicii Domnului

În mănăstire mai există și alte icoane făcătoare de minuni cum ar fi: Icoana Maicii Domnului „Eleovritissa" (Izvorâtoarea de untdelemn) care se află în curtea mănăstirii, între arhondaric și trapeză, Icoana Sfinților fără de arginți Cosma și Damian, Icoana Maicii Domnului de la Peștera Sfântului Atanasie, aflată la o distanță de o oră și jumătate de mănăstire, lângă Schitul românesc Prodromu, Icoana Maicii Domnului numită „Ctitorița", ce se află în biserica Mare, în Paraclisul Sfinților 40 de

Biserica Maicii Domnului "Cucuzelissa"

Icoana Maicii Domnului „Cucuzelissa"

Tradiția spune că această Icoană a Maicii Domnului a venit singură în Mănăstirea Lavra și s-a așezat în catapeteasma bisericii mari. În jurul anului 1300 ea a fost așezată în strana arhierească. Acolo se afla și atunci când Maica Domnului i s-a arătat Sfântului Ioan Cucuzel.

Sfântul Ioan Cucuzel s-a născut în Iliric la sfârșitul secolului al XIII-lea, în perioada împăraților Comneni. A rămas orfan de tată, iar mama lui voia să-i dea o educație strălucită. Curând tânărul s-a distins prin vocea sa îngerească și astfel a devenit cel mai bun psalt al curții împărătești. Împăratul îl iubea în mod deosebit și de aceea se gândea să-l căsătorească și să-i dăruiască multă bogăție. Însă tânărul Ioan dorea din tot sufletul să părăsească cele lumești și să se afierosească vieții monahale. Odată l-a cunoscut la palat pe egumenul Mănăstirii Lavra. Îmbrăcându-se într-o haină ruptă, l-a urmat pe egumen atunci când acesta s-a întors în Sfântul Munte, fără a-i spune cine este. După o scurtă perioadă de încercare a fost îmbrăcat în schima îngerească și i s-a încredințat ascultarea să pască țapii mănăstirii. Departe de toți, Ioan se ruga neîncetat și Îi cânta lui Dumnezeu atât de dulce și de plăcut, încât țapii se opreau din păscut, se ridicau în două picioare și-l ascultau. Întreaga natură părea că își oprește orice mișcare ca să nu-l stingherească. Un pustnic care se nevoia în împrejurimile mănăstirii l-a auzit cântând și a spus aceasta egumenului. Atunci Ioan a fost nevoit să-i spună egumenului cine este. În urma mijlocirilor făcute la împărat, care dăduse poruncă ca Ioan să fie căutat peste tot și adus din nou la curtea împărătească, acesta a îngăduit ca el să rămână în Sfântul Munte.

Sfântul Ioan se nevoia în Chilia Sfinților Arhangheli, aflată în preajma mănăstirii, și venea la biserică numai în Duminici și sărbători ca să cânte la strană. Odată, în Sâmbăta Acatistului, în vreme ce cânta cu multă umilință și o slavoslovea pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, aceasta i-a stat înainte și i-a dat un ban de aur, spunându-i: „Bucură-te, Ioane, fiul meu! Cântă-mi și eu nu te voi părăsi!". Tot atunci Maica Domnului i-a vindecat cangrena pe care o avea la picioare din pricina îndelungatei stări în picioare din timpul privegherilor.

Sfântul Ioan Cucuzel a adormit în pace înainte de anul 1341. Prăznuirea lui se face la 1 octombrie.

Nenumărate sunt minunatele sale compoziții muzicale care constituie un punct hotărâtor în evoluția muzicii bizantine.

În 1826 icoana a fost dusă în Paraclisul „Intrarea Maicii Domnului în Biserică" aflat la intrarea în mănăstire.

Această icoană a săvârșit și săvârșește încă și acum multe minuni. De multe ori a izbăvit mănăstirea de la incendiu, iar în 1755 a apărat-o de un atac al piraților.

Mormântul Sfântului Atanasie

Peștera Sfântului Atanasie

Mormintele Patriarhilor

Paraclisul Sfântului Atanasie

Mucenici din stânga pronaosului. Tot în acest paraclis se află și mormântul Sfântului Atanasie.

Multe minuni se săvârșesc la mormântul Sfântului. Se spune că atunci când Patriarhul Alexandriei Silvestru a încercat să deschidă mormântul în 1574, în clipa când a ridicat placa de pe mormânt au ieșit de acolo flăcări de foc.

În partea sudică a curții mănăstirii se află mormintele a trei patriarhi care s-au închinoviat în mănăstire. Primul este mormântul Patriarhului ecumenic Antim al II-lea. Al doilea mormânt este cel al Patriarhului Dionisie al III-lea, iar al treilea este cel al Patriarhului Ieremia. Alături de aceste morminte se află chilia unde s-a nevoit Sfântul Grigorie Palama.

În partea stângă a bisericii mari se află vechea egumenie cu Paraclisul Sfântului Atanasie. Aici se păstrează toiegele de fier ale Sfântului și tot aici se săvârșesc tunderile în monahism. În spatele bisericii mari, în partea de sud-est se află Paraclisul Sfântului Mihail al Sinadelor. Vechiul paraclis a fost renovat de vo-

Paraclisul Sfântului Mihail al Sinadelor

Trapeza

Agheasmatarul

ievodul român, Sfântul Neagoe Basarab (1632-1654) și pictat în 1653 cu cheltuiala aceluiași.

Trapeza mănăstirii, care se află în partea vestică a bisericii mari, a fost construită de Sfântul Atanasie și este cea mai veche trapeză din Sfântul Munte. Este o sală de mese uriașă în formă de cruce în care se află 24 de mese făcute din marmură și în care încap 240 de monahi.

În partea de răsărit a bisericii mari se află biblioteca și schevofilachionul, care alcătuiesc o singură clădire. În bibliotecă, care a fost construită de Sfântul Atanasie și care a funcționat dintru început ca un centru de copiere a manuscriselor, se păstrează 2.800 de manuscrise, dintre care 500 sunt de pergament, iar restul de hârtie. Ea este a treia bibliotecă din lume în ceea ce privește numărul de manuscrise bizantine. 12 pergamente sunt foarte vechi și sunt scrise cu litere mari. Valoroase sunt cele 51 de pergamente cu texte liturgice (secolele X-XV), dintre care unul are o lungime de 10 m. De o importanță deosebită sunt manuscrisele cu testamentul Sfântului Atanasie și cu cele două *Vieți* ale lui, precum și Evanghelia în manuscris dăruită mănăstirii de către împărăteasa Irina Paleologhina. În bibliotecă se mai păstrează un mare număr de cărți, dintre care unele sunt foarte vechi, iar 50 sunt unicate. Arhiva bogată a mănăstirii cuprinde 200 de documente bizantine, printre care se află și câteva hrisoave împărătești de o neprețuită valoare, 8.000 de documente grecești și 4.000 de documente slavonești, turcești și românești.

Printre neprețuitele comori ce se află în schevofilachionul mănăstirii sunt: Evanghelia din pergament a lui Nichifor Fokas, a cărei îmbrăcăminte este ferecată cu pietre prețioase și a cărei greutate este de 14 ocale, coroana și sacosul lui, precum și o Icoană în mozaic a Sfântului Ioan Teologul; cârja arhierească a Patriarhului Dionisie al III-lea, precum și epitrahilul său pe care sunt reprezentate cele 24 de icoase și condace ale Acatistului Bunei Vestiri;

Chiparosul Sfântului Atanasie

o Evanghelie rusească (50x72 cm) ce cântărește peste 40 kg, dăruită de țarina Rusiei, Elisabeta Petrovna, fiica lui Petru cel Mare; un chivot de email pentru tămâie dăruit de voievodul Matei Basarab (1644); un chivot mic în filigran în formă de cap de șarpe în care se află limba uscată a unei aspide (un fel de viperă) cu care se face „apa aspidei", care este folosită ca antidot împotriva mușcăturilor de șarpe. Tot aici se păstrează aproximativ 2.000 de icoane, dintre care multe aparțin epocii bizantine (înainte de 1500). Foarte bogată este colecția de icoane din secolul al XVI-lea. Aceasta s-a datorat închinovierii în mănăstire în acea vreme a monahului Teofan Cretanul și a fiilor lui, Simeon și Neofit. Multe sunt de asemenea icoanele ce aparțin secolelor XVII-XIX.

În fața bisericii mari, de-a dreapta și de-a stânga agheasmatarului, se află niște chiparoși multiseculari. Potrivit tradiției, cel mai mare (în partea de nord) a fost plantat de Sfântul Atanasie, iar celălalt de ucenicul său Eftimie, viitorul ctitor al Mănăstirii Iviron.

Schitul „Sfânta Ana"

Schitul „Sfânta Ana" nu este numai cel mai mare, ci totodată și cel mai vechi schit din Sfântul Munte și aparține de Mănăstirea Marea Lavră.

Întemeierea schitului este atestată în secolul al XIV-lea. Primul ctitor este Cuviosul Gherontie, ultimul egumen al Mănăstirii Vuleftiria, care avea legături duhovnicești cu Sfântul Maxim Kavsokalivitul. Această mănăstire, care era situată lângă mare, acolo unde se află astăzi Chilia „Sfântul Elefterie", a fost distrusă de pirați. De aceea, călugării de aici, sub povățuirea Cuviosului Gherontie, au urcat pe povârnișul Muntelui, acolo unde se întinde astăzi schitul. La început și-au construit colibe, apoi chilii mai mari, iar în 1680 patriarhul ecumenic Dionisie al III-lea, care se retrăsese în Mănăstirea Lavra, a construit Kiriakonul schitului. La 25 octombrie 1686 au fost aduse din Provata Moaștele Sfintei Ana, și anume partea de jos a piciorului stâng, care este acoperit cu piele, și au fost așezate în biserica nouă a schitului. De acum înainte, schitul, căruia până în acel moment i se spunea „Schitul

Schitul „Sfânta Ana"

Lavrei", se va numi Schitul „Sfânta Ana".

În 1689 Patriarhul ecumenic Dionisie al V-lea a recunoscut funcționarea canonică a schitului prin sigiliu patriarhal.

Schitul „Sfânta Ana" a dăruit Bisericii 16 Cuvioși Mucenici printre care amintim: Macarie (†1590), Nicodim (†1722), Cosma (†1760), Luca (†1802), Ilarion (†1804), Nichita (†1809), David (†1813), Pavel din Peloponez (†1818), Nectarie (†1820).

De asemenea aici s-au nevoit și Sfinții: Nifon Athonitul, Gherasim Kefalonitul, Dionisie Retorul, Mitrofan, Sofronie, Sava cel Nou și alții.

Tot aici s-a retras și a pustnicit Patriarhul Chiril al V-lea (†1775), Mitropoliții Neofit de Navpact (†1770) și Iosif de Târnovo (†1754), Episcopii Dositei, Ierotei și alții.

În Kiriakonul schitului, vizitatorul se poate închina la următoarele Sfinte Moaște: piciorul stâng (partea de jos) al Sfintei Ana, Capul Cuviosului Mucenic Macarie, Capul Cuviosului Mucenic Nectarie, o parte din Moaștele Cuviosului Mucenic Nichita, părticele de la Sfinții: Vasilie cel Mare, Panteleimon, Ioan Gură de Aur, Artemie, Gheorghie (sânge), Haralambie, Trifon, Teodor, Parascheva.

Icoana Făcătoare de minuni a Sfintei Ana

De asemenea în biserică, lângă strana arhierească, se află și Icoana făcătoare de minuni a Sfintei Ana. Sfânta Ana le ajută mai ales pe femeile sterpe să dobândească copii, atunci când acestea o cheamă cu credință în rugăciunile lor.

Schitul „Sfânta Ana" este renumit atât pentru frumusețea locului, cât și pentru așezarea chiliilor, care sunt ca niște cuiburi de păsări agățate pe panta Muntelui. Chiliile sunt în număr de 44, iar monahii în jur de 70.

Parte din piciorul Sfintei Ana

După ce Patriarhul Chiril al V-lea s-a retras la „Sfânta Ana" și a viețuit în obștea Chiliei „Sfinții 12 Apostoli" ca simplu ascultător, părinții din schit i-au dat un măgăruș ca să-i ușureze osteneala ascultării (îngrijea de o livadă de măslini). Într-o zi călduroasă de vară, când se întorcea de la livadă la chilie, călare pe măgăruș, s-a învrednicit să vadă doi monahi îmbrăcați în haine strălucitoare, care ștergeau animalul de sudoare, spunându-i că el nu merită răcorire pentru că numai animalul s-a ostenit cărând povara. De atunci patriarhul căra singur toate poverile.

„Sfânta Ana Mică"

„Sfânta Ana Mică" este alcătuită din șapte chilii și aparține de Schitul „Sfânta Ana". În partea de sus, în vârful unei stânci, se distinge Chilia Învierii, unde s-a nevoit renumitul duhovnic Sava. Mai jos se află Chilia Sfinților Arhangheli, unde a trăit Agapie Criteanul (a doua jumătate a secolului al XVII-lea), un monah învățat care a scris însemnata lucrare duhovnicească „Mântuirea păcătoșilor". Puțin mai jos se află Chilia Cinstitului Înaintemergător, unde a trăit renumitul imnograf al Marii Biserici a lui Hristos, Gherasim (†1991). În partea de jos se află peștera unde s-a nevoit Cuviosul Dionisie Ritorul (†1609) și ucenicul său Cuviosul Mitrofan, care sunt cinstiți ca Sfinți ocrotitori ai schitului. Într-o peșteră din apropiere s-a nevoit Starețul Iosif Isihastul.

„Sfânta Ana Mică"

Karulia

Karulia se întinde la poalele Carmelului, deasupra mării, și cuprinde mai multe colibe pustnicești. Aceste colibe datează din secolul al XVII-lea și s-au construit cu multă osteneală, datorită locului foarte abrupt. La început Karulia a aparținut de „Sfânta Ana Mică".

În 1877 Mănăstirea Lavra a vândut aceste colibe monahilor ruși. Fiindcă numărul lor se mărea treptat, Karulia a devenit schit. Actuala Colibă a Sfântului Gheorghie era pe atunci Kiriakonul schitului. Astăzi mai există 16 colibe, dintre care numai 6 sunt locuite.

Karulia

Katunakia

Katunakia se află deasupra Karuliei, puțin în dreapta, în partea de sus a unei văi abrupte ce coboară până la mare. Numele de Katunakia provine de la „katuni" care înseamnă „cuib". Potrivit tradiției, câțiva monahi au fugit din Palestina și din Egipt din pricina năvălirilor arabe și au venit aici unde și-au construit niște colibe care semănau cu niște cuiburi de păsărele.

Katunakia

Dintre cele 22 de colibe, unde astăzi se nevoiesc 31 de monahi, cele mai renumite sunt cea a Danileilor și cea a Scurteilor. Tot aici se află și Sihăstria Cuviosului Efrem Sirul, unde s-a nevoit cunoscutul Stareț Efrem Katunakiotul (†1998). Acesta a fost un mare nevoitor și un lucrător al Rugăciunii minții. Într-una din colibele Katunakiei s-a nevoit pentru o scurtă vreme și Cuviosul Paisie Aghioritul.

Sfântul Vasilie

În vârful muntelui Carmel se află o mică bisericuță a Sfântului Prooroc Ilie. În partea stângă, spre valea Katunakiei se văd chiliile

Sfântul Vasilie

Sfântului Vasilie. În secolul al XVIII-lea aceste chilii constituiau un schit, al cărui Kiriakon era închinat Sfântului Vasilie. În acest loc s-a nevoit pentru o perioadă cunoscutul Stareț Iosif Isihastul. De asemenea, a petrecut aici o perioadă de timp și Sfântul Paisie Velicikovski.

Kerasia

De cealaltă parte a muntelui Carmel, lângă cărarea care unește Marea Lavră cu Schitul „Sfânta Ana" se află 12 chilii. Locul pe care sunt așezate se numește Kerasia. Ea este considerată cea mai veche așezare pustnicească. Aici s-a nevoit Cuviosul Hagi Gheorghie.

Kerasia

Schitul Kavsokalivia

Pe latura sud-estică a Muntelui, exact la jumătatea ei, se află Schitul Kavsokalivia. Denumirea acestui schit vine de la renumitul isihast Maxim Kavsokalivitul. Schitul a fost întemeiat în secolul al XVIII-lea de către Cuviosul Acachie (1630-1730). Acesta s-a stabilit aici și s-a nevoit într-o peșteră. Se spune că hrana lui era praful de piatră rezultat din frecarea a două pietre, pe care îl mânca cu ierburi uscate. Atunci când se ruga, mulți pustnici vedeau flăcări ieșind din gura lui. Călugării care s-au adunat în jurul lui sufereau din pricina lipsei de apă. El însă s-a rugat și îndată a ieșit un izvor de apă deasupra bisericii de azi a schitului. Izvorul se numește Agheasma Cuviosului Acachie și iese din trei locuri „întru slava Dumnezeirii Celei în trei Ipostasuri".

Schitul Kavsokalivia

Vechea biserică a schitului era în locul unde astăzi se află biserica cimitirului. Acolo a fost tuns monah Cuviosul Mucenic Romano din Karpenisia, care a suferit mucenicia în Constantinopol (†1694), el fiind primul dintr-o serie de Noi Mucenici care s-au nevoit la Kavsokalivia: Nicodim (†1722), Pahomie (†1730), Constantin (†1819). Biserica actuală a schitului a fost zidită în 1745. Clopotnița a fost ridicată în 1897 cu cheltuiala Patriarhului Ioachim al III-lea care adeseori se retrăgea la Kavsokalivia, în vremea când locuia în Sfântul Munte (Milopotamu).

În partea stângă a schitului, într-o stâncă, se află peștera unde s-a nevoit Sfântul Nifon (1315-1411), împreună-nevoitor cu Sfântul Maxim și primul său biograf. Sus, în partea dreaptă a schitului, se află Chilia Adormirii Maicii Domnului, cunoscută mai bine sub numele de Chilia Sfântului Acachie. Ea este construită deasupra

Kiriakonul

peșterii Sfântului Maxim Kavsokalivitul, unde mai apoi s-a nevoit și Sfântul Acachie.

În partea stângă a schitului se află Chilia Sfântului Metodie al Constantinopolului. Aici s-a nevoit învățatul monah și scriitor Metodie Bizantinul (†1811). Când acesta a venit în schit, părinții de aici voiau să-l izgonească fiindcă nu avea barbă. Atunci el s-a rugat cu lacrimi în fața Icoanei Adormirii Maicii Domnului și îndată – o, minune! – i-au ieșit pe față fire de păr și i-a crescut barba atât de mult, încât o târa pe pământ.

Tot aici, la Kavsokalivia, la Chilia „Sfântul Gheorghie" și-a început nevoința călugărească renumitul Părinte Porfirie (†1991).

Sfântul Nil

La aproximativ o jumătate de oră de mers pe jos de la Kavsokalivia se află o peșteră, înăuntrul căreia este zidită o bisericuță. În această peșteră s-a nevoit Sfântul Nil Izvorâtorul de Mir (†1651). După adormirea acestuia, mormântul său a început să izvorască mir atât de mult, încât acesta curgea până în mare. Aflând aceasta, mulți credincioși veneau cu bărcile și-l luau. După o vreme însă mirul a început să fie comercializat. Văzând aceasta, Sfântul Acachie Kavsokalivitul s-a rugat și îndată mirul a încetat să mai curgă din mormânt. Tot atunci însă a început să izvorască în chip minunat mir din Icoana Maicii Domnului aflată la Mănăstirea Malevi din Peloponez.

În anul 1815 s-au descoperit Moaștele Cuviosului Nil, care de atunci este cinstit în mod deosebit în Schitul Kavsokalivia.

Peștera Sfântului Nil

Morfono

La o distanță de câteva ore de Mănăstirea Lavra se află un loc numit Morfono. În mijlocul unei văi, pe o colină, se înalță turnul cu același nume. Valea înaintează spre munte și oferă priveliștea minunată a celor două vârfuri: Athos și Antiathos. Partea de jos a văii aparține Mănăstirii Lavra, iar partea de sus Mănăstirii „Sfântul Pavel" și adăpostește Schitul „Sfântul Dimitrie", cunoscut mai ales sub numele de „Schitul Lacu".

Denumirea locului (se numește de asemenea și „Molfinu") provine de la „Amalfinu". Aici se afla Mănăstirea Amalfiniților, una din cele mai vechi mănăstiri athonite, care a fost întemeiată în 985 de ucenicul Sfântului Atanasie, Benevento. Mănăstirea era închinată Maicii Domnului și locuiau în ea monahi benedictini din Amalfi, oraș aflat în peninsula cu același nume din Italia, la sud de Napoli.

Morfono

Turnul Amalfino

Mănăstirea avea în vremea aceea o corabie de mare capacitate, cu ajutorul căreia întreținea legături cu mănăstirea benedictină din Constantinopol.

În 1025, în urma hotărârii Protosului Sfântului Munte, confirmată și de patriarhul ecumenic și de împăratul Vasilie al II-lea Bulgaroctonul, mănăstirea a trecut sub jurisdicția Mănăstirii Lavra. Părăsirea ei de către monahi este legată de Schisma dintre Biserica Răsăriteană și cea Apuseană (1054). Cu toate acestea, în anul 1069, în actul de predare a acestei mănăstiri monahilor ruși semnează în latinește ieromonahul Toma: „Avvă al Mănăstirii Sfintei Maria a Amalfiniților". Din vechea mănăstire a rămas numai turnul ei, care se vede până astăzi.

Provata

Mergând de la turnul Morfono spre Mănăstirea Caracalu, întâlnim un loc sihăstresc numit Provata. Aici se află mai multe chilii, care până la jumătatea secolului al XIX-lea constituiau un schit. Denumirea provine de la cuvântul latinesc „privata" care înseamnă „izolată" sau de la „probata" care înseamnă „încercare". Rădăcina latinească a denumirii dovedește că între acest loc și regiunea învecinată unde exista mănăstirea monahilor amalfiniți din sudul Italiei exista o oarecare legătură. Este posibil ca Provata să fi fost întemeiată ca schit al acelei mănăstiri, în care frații începători își petreceau perioada lor de încercare.

Cercetătorii îl identifică cu Schitul Glosia, care a înflorit în secolul al XIV-lea. Aici s-a nevoit o vreme și Sfântul Grigorie Palama, după care a plecat din pricina incursiunilor piraților. Mai târziu, schitul s-a mărit (în 1772 era numit „Schitul cel Mare") și a ajuns să aibă 35 de chilii și Kiriakon (biserică mare a schitului), care se pare că ar fi fost Chilia „Sfântul Gheorghie", deoarece este cea mai veche dintre cele existente.

La începutul secolului al XX-lea, la Chilia „Sfântul Artemie" locuiau 55 de părinți ruși. Tot în acea vreme mai mulți pustnici români s-au stabilit în trei chilii, dintre care două, cea a Sfântului Ioan Teologul și cea a Sfântului Ioan Botezătorul, există până astăzi.

Provata

Schitul Românesc Prodromu

Schitul Românesc Prodromu se află la extremitatea răsăriteană a Muntelui Athos, într-un loc pustnicesc, acoperit cu arbuști, numit Vigla. Acest loc este sălbatic, dar plin de o frumusețe naturală, potrivit pentru viața isihastă. Aici, ca și în alte locuri ale Sfântului Munte, s-au nevoit încă din vechime monahi români.

Potrivit datelor istorice, care se păstrează în arhiva schitului, în jurul anului 1750 câțiva monahi români, aflați sub povățuirea duhovnicească a ieromonahului Macarie, locuiau lângă Bisericuța Sfântului Ioan Botezătorul, zidită în secolul al XVII-lea. Nu se cunoaște cine a zidit această bisericuță, pe al cărei perete sudic există inscripția: „Reînnoită de ieromonahul Iosif Hiotul, 1754".

În jurul anului 1800 locuiau la Chilia „Sfântul Ioan Botezătorul" trei români isihaști: ieromonahul Iustin și ucenicii săi, Patapie și Grigorie. Duhovnicul Iustin era renumit pentru virtutea sa. Se spune că el a izbăvit în chip minunat Mănăstirea Lavra de lăcustele care îi distrugeau grădinile.

Acești părinți s-au gândit să transforme chilia lor în schit. După ce au luat binecuvântare de la conducerea Mănăstirii Lavra, cu multă osteneală și cheltuială au adus apă de la izvorul ce se află la „Kir Isaia". În 1816 însă ieromonahul Iustin a adormit, iar cei doi ucenici ai săi au cerut de la Mănăstirea Lavra un act oficial pentru întemeierea schitului. Acest act a fost emis în 1820 și cuprindea 13 articole prin care se stabileau condițiile de funcționare a schitului.

În anul următor, 1821, când a izbucnit Revo-

Biserica Schitului

luția, părinții Patapie și Grigorie, datorită nesiguranței și a tulburărilor, au plecat în România luând cu ei și actul de întemeiere a schitului. S-au stabilit la Mănăstirea Neamț, unde în cele din urmă au murit. Și astfel actul a rămas la mănăstire. Dorința lor însă avea să fie înfăptuită mai târziu de alți doi părinți, ieromonahii Nifon și Nectarie, de la Mănăstirea Horaița din Moldova.

Acești părinți, după ce au venit în Sfântul Munte și s-au nevoit pentru o vreme la Schitul „Sfânta Ana" și la Kerasia, au aflat (în jurul anului 1850) de existența actului emis de Mănăstirea Lavra care, încă din 1820, aproba întemeierea schitului în Vigla. După ce au luat acest act de la Mănăstirea Neamț, au cumpărat în 1851 Chilia „Sfântul Ioan Botezătorul" de la monahul Ierotei care locuia în ea. În 1852 Mănăstirea Lavra a aprobat din nou întemeierea schitului și a confirmat valabilitatea actului de la 1820 adăugând în el încă patru articole. După obținerea aprobării întemeierii schitului, părintele Nifon a plecat în Moldova și a cerut ajutorul Mitropolitului Sofronie și a domnitorului Grigorie Ghica. Acesta din urmă i-a dăruit o sumă mare de bani și i-a îngăduit să strângă ajutoare de la credincioși. Pe de altă parte, atât domnitorul, cât și mitropolitul, s-au adresat Patriarhului ecumenic Chiril al VII-lea, care prin sigiliul din iunie 1856 a aprobat întemeierea și organizarea schitului.

În ianuarie 1857 s-a pus piatra de temelie a bisericii schitului, care a fost terminată în mai 1866. Biserica, cu hramul „Botezul Domnului", a fost construită în stil athonit, are trei turle și o lungime de 30 m. A suferit însă serioase stricăciuni din pricina marelui cutremur din 26 octombrie 1905.

Comoara cea mai prețioasă a Schitului este Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului numită „Prodromița", care s-a zugrăvit singură.

O altă Icoană făcătoare de minuni este cea a Maicii Domnului numită „Apărătoarea de foc".

Naosul

dedat la răpiri și la distrugeri și au început să-i chinuiască pe monahi, un detașament a ajuns și în Vigla. Acei barbari s-au năpustit în Paraclisul „Sfântul Ioan Botezătorul" voind să-l jefuiască. Însă s-au înfricoșat atunci când au observat că Sfântul din icoană îi privește cu o căutătură înfiorătoare. Înspăimântați, au început să tragă în icoană. Dar – o, minune! – gloanțele nu atingeau icoana, ci de îndată ce se apropiau de ea, se întorceau și cădeau la picioarele turcilor. Atunci aceia, cuprinși de panică, au fugit îndată, fără să facă nici un rău.

Icoana Sfinților Trei Ierarhi, care astăzi se află în Paraclisul Sfântului Ioan Botezătorul, este legată de următoarea minune. Cu un secol înainte de întemeierea schitului, pustnicii din Vigla sufereau mult din pricina lipsei de apă. În ciuda tuturor străduințelor și a rugăciunilor fierbinți, multă vreme nu au putut afla apă. Într-o zi însă – era în anul 1720 – Sfinții Trei Ierarhi s-au arătat unui monah român virtuos, care se

Această icoană aparținea unei familii evlavioase de români din orașul Bârlad. În 1865 casa acelora, fiind din lemn, a ars în întregime. După stingerea focului, printre cărbuni și cenușă, această icoană a fost găsită nearsă, ci numai înnegrită puțin din cauza fumului, așa cum o vedem până astăzi. Atunci acei creștini i-au făcut o îmbrăcăminte de argint și au trimis-o în Sfântul Munte, dăruind-o Schitului Prodromu.

Această Icoană numită „Apărătoarea de foc" a dobândit un har deosebit împotriva focului. Mai demult, după cum povestesc părinții bătrâni, a izbucnit un mare incendiu în Vigla. Atunci monahii prodromiți au făcut procesiune cu icoana, iar focul nu s-a apropiat deloc de schit.

Printre icoanele făcătoare de minuni din schit se numără și Icoana Sfântului Ioan Botezătorul, care se află în catapeteasma paraclisului cu același nume al schitului. Ea are îmbrăcăminte de argint și este darul domnitorului Grigorie Ghica (1853). De icoana aceasta sunt legate multe minuni, dar cea mai importantă este izbăvirea, în timpul Revoluției de la 1821, a schitului nou întemeiat. În decembrie 1821, când 3.000 de soldați turci au intrat în Sfântul Munte și s-au

Icoana Făcătoare de minuni a Sfântului Ioan Botezătorul

Icoana Maicii Domnului „Prodromița"

În anul 1863, când ieromonahii Nifon și Nectarie se aflau în România pentru a strânge ajutoare, au cerut unui pictor evlavios din Iași, pe nume Nicolae Iordache, să picteze o icoană a Maicii Domnului cu Pruncul în brațe, care să fie după modelul celor din Sfântul Munte. Pictorul, atâta vreme cât avea să lucreze la icoană, trebuia de fiecare dată când începea lucrul să postească, să citească Acatistul sau Paraclisul Maicii Domnului, să nu lucreze după ce mănâncă, să-și păstreze sufletul și trupul curate și să nu aibă vrajbă cu nimeni.

Nicolae Iordache a primit aceste condiții și s-a apucat de lucru. A pictat mai întâi veșmintele și a lăsat la urmă Sfintele Chipuri, așa cum obișnuiesc să facă pictorii. Dar cu toate că a depus toată iscusința, nu a reușit să picteze chipurile. Și astfel seara, după prima zi, s-a culcat plin de mâhnire. A doua zi a început lucrul cu mai multă atenție și râvnă, dar, lucru ciudat, Sfintele Chipuri au ieșit strâmbe, urâte și nepotrivite. Acestea văzându-le, binecuvântatul pictor s-a mâhnit foarte mult și nepricepând ce poate să însemne lucrul acesta, a încetat să mai picteze. În acea zi au trecut pe la el părinții Nifon și Nectarie să vadă dacă icoana este gata. Dar când au văzut-o și ei în acea stare s-au mâhnit foarte mult, socotindu-se nevrednici de a primi darul Maicii Domnului. Însă la plecare părinții l-au încurajat pe pictor spunându-i s-o isprăvească cum va putea pentru că ei oricum o vor lua în Sfântul Munte. Seara, după ce au plecat părinții, pictorul a acoperit icoana cu o pânză curată.

În dimineața zilei următoare s-a sculat mai devreme și pregătindu-și cele trebuincioase pentru pictat, voia să se apuce de lucru. A făcut câteva metanii și s-a rugat cu evlavie Maicii Domnului ca să-i lumineze mintea și să-l ajute să termine icoana. Și mergând la icoană ca să se apuce de lucru, a ridicat pânza de pe ea și – o, minunile Maicii lui Dumnezeu! – a văzut că Sfintele Chipuri erau îndreptate prin dumnezeiască minune. Ele erau pictate în chip desăvârșit, cu bună cuviință și pline de dumnezeiescul Har, așa cum poate vedea și astăzi oricine se închină icoanei. Această preaslăvită minune văzându-o bătrânul pictor împreună cu ucenicii săi, lăudau pe Maica lui Dumnezeu și se minunau foarte mult cum ea singură, prin minune dumnezeiască, și-a preaslăvit Sfântul ei Chip, precum și pe cel al Fiului ei.

Adânc mișcat de această minune, pictorul, chiar în aceeași zi, 29 iunie 1863, a scris cu mâna sa cum s-a petrecut minunea, adeverind că Sfintele Chipuri ale icoanei au fost pictate de dumnezeiasca putere. Acest act se păstrează în arhiva schitului.

Această minune s-a petrecut în noaptea de 28 iunie, dar prăznuirea ei s-a mutat la 12 iulie datorită praznicului Sfinților Apostoli Petru și Pavel.

Părinții Nifon și Nectarie au luat cu multă bucurie icoana și după ce au trecut prin mai multe orașe, unde clerul și poporul i se închinau cu evlavie și unde se săvârșeau multe minuni, au adus-o în Sfântul Munte, în schitul de curând întemeiat. Monahii prodromiți au făcut icoanei o strălucită primire, cu lumânări, tămâieri și psalmodii.

Până astăzi ea se află în biserica schitului, unde creștinii i se închină cu o deosebită evlavie și dragoste.

Clopotnița și trapeza

ruga mult pentru aceasta, și i-au spus: „Sapă acolo lângă măslini și vei afla apă". Și într-adevăr au aflat acolo apă, la 4 m adâncime, iar acea fântână există până astăzi în grădina schitului. Atunci părinții, ca să le mulțumească și să-i cinstească pe Sfinți, le-au pictat această icoană.

În Sfântul Altar al bisericii schitului se păstrează părticele din Sfintele Moaște ale mai multor Sfinți: Sfântul Ioan Botezătorul, Sfântul Apostol Matei, Sfântul Arhidiacon Ștefan, Sfinții Ierarhi Ioan Gură de Aur, Grigorie Teologul și Modest al Ierusalimului, Sfântul Sfințit Mucenic Haralambie, Sfinții Cosma și Damian și Sfinții Mucenici Trifon și Varvara.

Biblioteca schitului numără în jur de 5.000 de cărți, cele mai multe fiind în limba română. Cele mai vechi aparțin secolului al XVII-lea și sunt scrise în chirilică. Dintre acestea, cele mai importante sunt: Biblia lui Șerban Cantacuzino (1688), Kiriakodromionul Mitropolitului Varlaam al Moldovei (1643), Noul Testament de la Bălgrad (1648), Mineiele Episcopului Chesarie de Râmnicu Vâlcea (secolul al XVIII-lea) și altele.

Tot aici se păstrează 200 de manuscrise, toate fiind scrise în chirilică, cu conținut patristic, filocalic, istoric și athonit. De asemenea se mai păstrează aici 130 de manuscrise muzicale, unele dintre ele de o valoare rară, iar cele mai multe fiind caligrafiate de părinții schitului.

O adevărată comoară a bibliotecii schitului o constituie renumita lucrare a învățatului monah Irinarh Șișman (1845-1920). Această lucrare voluminoasă și neprețuită din punct de vedere literar a fost începută în 1898 și terminată în 1916. Ea este împărțită în 20 de părți (tomuri) și conține istoria mănăstirilor athonite, istoricele și minunile tuturor icoanelor făcătoare de minuni din Sfântul Munte, istoria monahismului românesc din Sfântul Munte (de la începuturi și până la 1916) și, în mod deosebit, cea a Schitului Prodromu, precum și diferite modele caligrafice ale scriitorului. Toate acestea îl arată pe monahul Irinarh nu numai un încercat istoriograf și scriitor, dar și un talentat pictor și caligraf.

Între anii 1860-1890 a funcționat în schit o școală de muzică bizantină sub conducerea renumitului protopsalt, monahul Nectarie Crețu, cunoscut mai mult sub numele de Nectarie Vlahul (†1899). Această școală foarte tradiționalistă a avut o puternică înrâurire atât în Sfântul Munte, cât și în România.

Biblioteca

Mănăstirea Vatoped

Mănăstirea Vatoped

În locul mănăstirii de astăzi, în antichitate, se afla oraşul Dion de la care se păstrează diferite urne, statui şi sculpturi.

Tradiţia leagă întemeierea mănăstirii de Marele Constantin care a zidit aici o biserică (321), distrusă mai apoi de Iulian Paravatul. Această biserică a fost refăcută de împăratul Teodosie cel Mare drept recunoştinţă pentru minunata izbăvire a fiului său Arcadie. Potrivit cu o altă tradiţie, fiica Marelui Teodosie, Plachidia a vizitat Mănăstirea Vatoped, dar glasul Maicii Domnului a împiedicat-o să intre în biserică.

Cea mai veche menţiune a mănăstirii se află în documentul (985) Protosului Sfântului Munte şi pe care semnează ca egumen, monahul Nicolae. In viaţa Sfântului Atanasie Athonitul se spune despre trei oameni bogaţi din Adrianopolis (Atanasie, Nicolae, Antonie), care au venit în Sfântul Munte dorind să şi afierosească averile lor pentru întemeierea unei mănăstiri. La îndemnul Sfântului Atanasie Athonitul, care ştia că Mănăstirea Vatoped fusese distrusă de piraţi, au venit în mănăstire ca s-o reînnoiască. În primul Tipic al Sfântului Munte (972) însă Mănăstirea Vatoped nu este menţionată. Aşadar întemeierea ei trebuie aşezată între anii 972-985. În perioada 999-1002 mănăstirea se afla în divergenţă cu sihăstria vecină numită „a lui Filadelf". Aceasta a fost zidită după distrugerea mănăstirii de către piraţi şi a luat o parte din moşia Mănăstirii Vatoped. În urma hotărârii Protosului Sfântului Munte, sihăstria lui Filadelf a fost numită mănăstire, fapt pe care îl adevereşte tradiţia care spune că cei trei ctitori nu au întemeiat, ci au reparat mănăstirea deja existentă.

Legendă

1. Intrarea principală
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Agheasmatarul
6. Clopotniţa
7. Paraclisul Sfântului Acoperământ
8. Paraclisul Sfinţilor Doctori fără de arginţi
9. Chelăria şi Skevofilakionul
10. Bazinul de apă
11. Cişmea
12. Sinodikonul şi Egumenia
13. Biblioteca
14. Spitalul
15. Chiliile monahilor
16. Turnul Schimbării la Faţă
17. Turnul Cinstitului Înaintemergător

Katholikonul Mănăstirii

În al doilea Tipic al Sfântului Munte (1045) mănăstirea este menționată pe locul al doilea în ierarhia mănăstirilor din Sfântul Munte, loc pe care îl deține până astăzi.

Mănăstirea a cunoscut după aceea o înflorire duhovnicească și materială, fiind ajutată cu danii împărătești.

Un ajutor considerabil pentru mănăstire a fost adus de Sfinții sârbi Sava și Simeon, care s-au închinoviat aici și au zidit șase paraclise înăuntrul mănăstirii, înainte de a li se da Chilia lui Hilandar și a zidi acolo mănăstirea lor. În acea vreme numărul monahilor ajunsese până la opt sute. Dar cursul vieții duhovnicești a mănăstirii a fost întrerupt de incursiunile piraților catalani și de prigonirile unioniștilor, cugetători de cele latinești, din timpul împăratului Mihail al VIII-lea Paleologul și al patriarhului Ioan Vekkos.

O nouă încercare de a îmbunătăți starea materială a mănăstirii a fost făcută de împăratul Andronic al II-lea Paleologul (1282-1328) prin generoasele lui danii.

Incursiunile turcilor din secolul al XIV-lea au distrus multe așezăminte monahale și de aceea mulți pustnici s-au retras între zidurile Mănăstirii Vatoped ca să scape de silniciile lor. În 1347 împăratul Ioan al VII-lea Cantacuzino (1347-1354) a dăruit Mănăstirii Vatoped Mănăstirea „Psihosostrias” din Constantinopol. Apoi a vizitat mănăstirea dăruindu-i mai multe manus-

crise și un epitaf brodat. Tradiția spune că el s-a călugărit în mănăstire sub numele de Ioasaf, dar aceasta nu este confirmată de izvoarele istorice. În mănăstire s-a retras de asemenea și guvernatorul Tesalonicului, Andronic Paleologul, care s-a călugărit primind numele de Acachie.

Sfântul Maxim Grecul (†1556), în scrierile sale, numește Mănăstirea Vatoped „lavră" și spune că monahii ei urmează un mod de viață semichinovial. Cel mai vechi document care arată schimbarea acestui mod de viață în cel chinovial datează din anul 1449. După o vreme datorită condițiilor grele istorice mănăstirea a devenit idioritmică. Această situație a durat până în 1989.

Sfântul Maxim Grecul

În mănăstire a fost tuns monah Sfântul Grigorie Palama și a rămas trei ani aici, lângă starețul său, Sfântul Nicodim, după care s-a stabilit la Mănăstirea Lavra. Tot aici s-au închinoviat Sfântul Ioasaf al Meteorelor, Sfântul Sava Vatopedinul, Sfântul Teofan, episcop de Perietoriu, care a fost de curând canonizat (2000), Sfântul Ghenadie, care a avut ascultarea de chelar și a fost martor al minunii săvârșite de Icoana Maicii Domnului aflată în chelărie, numită după aceea „Eleovritissa" (Izvorâtoarea de untdelemn). De asemenea aici s-au nevoit Sfântul Neofit căruia Maica Domnului i s-a arătat și i-a adăugat un an de viață, Sfântul Macarie Macris (†1431) din Tesalonic care a fost ales egumen al Mănăstirii „Pantocrator"din Constantinopol și a fost duhovnicul împăratului Manuil al II-lea Paleologul, Sfântul Maxim Grecul (†1556).

Sfântul Agapie, care s-a nevoit într-un loc pustnicesc aflat pe moșia Mănăstirii Vatoped, numit Colciu, a fost robit de pirați și vândut rob unui agarean. A rămas în robia acestuia, după care a fost eliberat în chip minunat de Maica Domnului și s-a întors la starețul său. Acesta l-a certat că a plecat pe ascuns de la stăpânul său și i-a poruncit să se întoarcă la acel agarean, pe care Cuviosul l-a atras la Ortodoxie prin viața sa cea îmbunătățită și l-a adus în Sfântul Munte, unde a fost tuns monah împreună cu cei doi fii ai săi.

În mănăstire s-au nevoit de asemenea cuvioșii mucenici: Macarie (†1507) și Ioasaf (†1536), fii duhovnicești ai Sfântului Nifon, Patriarhul Constantinopolului, precum și Cuviosul Ioachim Vatopedinul din Ithaki.

Bucată din Lemnul Cinstitei Cruci

Capul cu urechea întreagă a Sfântului Ioan Gură de Aur

În biserica mare a mănăstirii se păstrează o bucată din Lemnul Cinstitei Cruci și o bucată din trestia de la Răstignirea Mântuitorului. Se păstrează de asemenea cinstitele Capuri ale Sfinților: Grigorie Teologul, Ioan Gură de Aur, Iacov Persul și Mercurie, părți din cinstitele Capuri ale Sfinților: Serghie, Flor, Pelaghia, Teodosia, Areta, Teodor Stratilat, Damian și Sfântul Apostol Andrei. Se află aici și părticele

Intrarea în Mănăstire

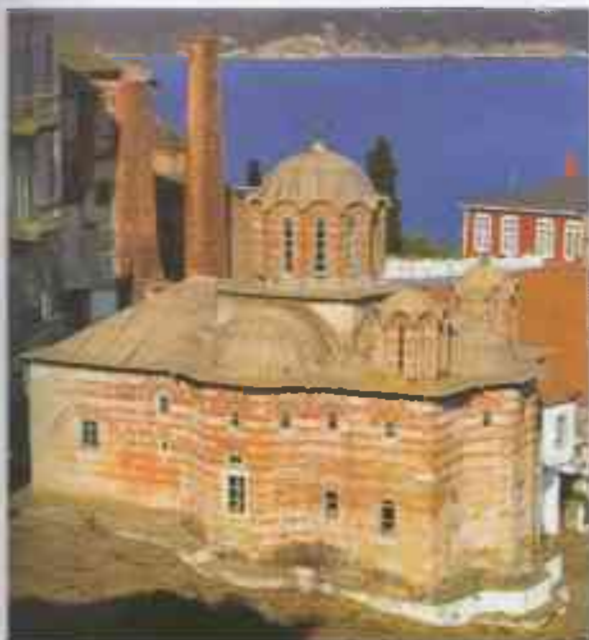
din Moaștele Sfinților: Ștefan Întâiul Mucenic, Ecaterina, Parascheva, Marina, Artemie, Grigorie Decapolitul, Procopie Trifon. În sfântul Altar se păstrează Capurile Patriarhilor Constantinopolului Maxim și Ciprian, precum și cel al patriarhului Antiohiei, Gherasim. În mănăstire se păstrează Moaștele întregi ale Cuviosului Evdochim, făcătorul de minuni, cel de curând arătat. Sfintele lui Moaște s-au descoperit la 5 octombrie 1841 în timpul lucrărilor de reparație a cimitirului. El se afla în poziție de rugăciune și ținea în mâini o Icoană a Maicii Domnului. Când a fost descoperit tot locul dimprejur s-a umplut de bună mireasmă. De atunci Sfintele lui Moaște săvârșesc multe minuni pentru cei ce cu credință se apropie de ele.

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Pirovolitissa (Împușcata)"

Deasupra porții de la intrare în mănăstire se află, pictată pe perete, Icoana Maicii Domnului „Pirovolitissa" (Împușcata). Un soldat turc, pe nume Husein, care făcea parte din trupele care intraseră în Sfântul Munte în timpul Revoluției de la 1821, a tras în ea. Îndată după aceasta a înnebunit și s-a spânzurat de un măslin de lângă mănăstire.

După intrarea în curtea mănăstirii, în partea dreaptă, se află paraclisul „Brâul Maicii Domnului", fiind considerat a doua biserică a mănăstirii. La început paraclisul a fost închinat Sfântului Constantin, zidit fiind de voievodul

Paraclisul „Brâul Maicii Domnului"

Interiorul trapezei

Țării Românești, Sfântul Neagoe Basarab (1526). Puțin mai sus se află paraclisul Sfinților Fără de Arginți, care, potrivit tradiției, a fost construit de Sfântul Sava pentru monahii sârbi. În colțul nord-estic al mănăstirii se află turnul Schimbării la Față, cunoscut de asemenea sub numele de „turnul lui Cantacuzino", deoarece a fost reparat de împărat (1354). Se spune că Sfântul Sava, viitorul ctitor al Mănăstirii Hilandar a zidit în turn (1184-1190) un paraclis cu hramul „Schimbarea la Față".

Clădirea mare care se află în fața bisericii este trapeza mănăstirii, construită după modelul celei de la Mănăstirea Lavra. A fost zidită la începutul secolului al XII-lea de către împăratul Alexie I Comneanul (1081-1118). Cele treizeci de mese sunt din marmură, în formă de potcoavă și, potrivit tradiției, au fost aduse de la Mănăstirea Studion din Constantinopol. Lângă trapeză, în partea de sud, se află clădirea care adăpostește vasele cu untdelemn ale mănăstirii. Aici se păstrează Icoana Maicii Domnului „Eleovritissa", care în chip minunat a umplut vasele cu untdelemn într-o vreme când mănăstirea ducea lipsă.

Agheasmatarul se află în colțul de sud-vest al bisericii mari, în fața turnului cu ceas. Aici

Trapeza

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Eleovritissa (Izvorâtoarea de untdelemn)"

Agheasmatarul și clopotnița

se face agheasmă în fiecare primă Duminică a lunii unde se aduce Icoana Maicii Domnului „Vimatarissa" și Crucea Marelui Constantin.

În partea de sud a agheasmatarului se află turnul clopotniței (1427). Înălțimea ei este de 35 m și are opt clopote, fiind cea mai înaltă și mai veche clopotniță din Sfântul Munte.

În spatele bisericii mari, în colțul de nord-est, se înalță un turn de apărare. În vremurile mai noi a fost folosit ca bibliotecă pentru manuscrise. Aici se află și paraclisul „Nașterea Maicii Domnului". În interiorul mănăstirii se mai află încă nouă paraclise, iar în afara ei se află douăsprezece.

Biserica mare a mănăstirii este închinată Bunei Vestiri. Mai de mult era afierosită Întâmpinării Domnului. Schimbarea hramului s-a făcut în vremea unui mare incendiu în care au ars toate icoanele mănăstirii, în afară de cele ale Bunei Vestiri. A fost zidită în secolul al X-lea cu multe adăugiri interioare. Stilul bisericii este cel al bisericii Mănăstirii Lavra. În interior, în dreapta pronaosului se află paraclisul „Sfântul Nicolae", în care se află un mozaic cu chipul Sfântului din epoca bizantină (secolul al XI-lea), unicat în Sfântul Munte. Iar în partea stângă se află paraclisul „Sfântul Dimitrie", în a cărui pridvor se păstrează Icoana Maicii Domnului numită „Esfagmeni" (Junghiata). Această Icoană zugrăvită pe perete a fost lovită cu cuțitul de către un paracliser care îndată după aceea a orbit și și-a pierdut mințile. A rămas în acea stare timp de trei ani, după care Maica Domnului l-a iertat. La trei ani de la moartea acestuia, atunci când i s-au mutat osemintele, mâna lui cea dreaptă, care se păstrează în biserică, a fost găsită neputrezită și neagră.

În stânga pronaosului se află zugrăvită pe perete Icoana Maicii Domnului numită „Antifonitria", cea care a poruncit Plachidiei să nu intre în biserică. În naosul bisericii, în partea stângă se află strana cu Icoana Maicii Domnului „Odighitria". În fața ei este agățată o Icoană mică și mai nouă a Maicii Domnului, numită „Pandanassa", care vindecă în chip minunat pe cei ce se închină ei cu credință. În Sfântul Altar, așezată pe un tron se află Icoana făcătoare

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Junghiata"

Naosul

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Antifonitria"

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Vimatarissa (Ctitorița)"

Icoanele Făcătoare de minuni ale Maicii Domnului „Odighitria" și „Pandanassa"

de minuni a Maicii Domnului „Vimatarissa". În timpul unei incursiuni a piraților din secolul al IX-lea, eclesiarhul a ascuns-o într-o fântână împreună cu Crucea Marelui Constantin și cu o lumânare aprinsă. Pirații l-au robit și l-au dus în Creta. După 70 ani s-a eliberat și s-a întors în mănăstire. Aici a arătat unor monahi tineri locul unde ascunsese Icoana Maicii Domnului. Atunci când au descoperit fântâna, au aflat icoana și Crucea stând deasupra apei, iar lumânarea mai ardea încă. Icoana se mai numește și „Ctitorița", deoarece ea a fost găsită în vremea venirii în mănăstire a celor trei ctitori. În amintirea acestei minuni, în fiecare luni seară se cântă paraclisul.

Pe Sfânta Masă se află Crucea Marelui Constantin, iar în dreapta se află, îmbrăcată în argint, lumânarea care a fost găsită arzând în fântână înaintea icoanei. În Sfântul Altar se mai păstrează „Păpușile Teodorei". Este vorba de două icoane mici, una cu Iisus Hristos binecuvântând, iar cealaltă cu Maica Domnului. Ele au aparținut Teodorei, soția împăratului icono-

Sfântul Brâu al Maicii Domnului

clast Teofil. Odată, când măscăriciul palatului a surprins-o pe împărăteasă sărutând aceste sfinte icoane și a întrebat-o ce sunt, ea i-a răspuns: „Sunt păpușile mele, pe care le iubesc mult".

Tot în Sfântul Altar se păstrează odorul cel mai de preț al mănăstirii: Sfântul Brâu al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Este singurul obiect al Maicii Domnului care se mai păstrează. Potrivit tradiției, ea l-a dăruit Sfântului Apostol Toma în timpul mutării ei la cer. S-a păstrat o vreme în Biserica Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu din Vlaherna (Constantinopol). Soția împăratului Leon al VI-lea cel Înțelept (886-912) l-a brodat cu fir de aur drept recunoștință pentru minunata ei vindecare.

Sărbătorirea Sfântului Brâu la 31 august s-a stabilit în secolul al XII-lea. Puțin mai târziu, după înfrângerea bizantinilor, Brâul a ajuns în mâinile țarilor bulgari. După aceea l-au luat sârbii, iar cneazul Lazăr (1372-1389) l-a dăruit mănăstirii împreună cu o bucată din Cinstita Cruce. El este împărțit în trei părți datorită faptului că de multe ori el a fost scos afară din Sfântul Munte pentru îndepărtarea epidemiilor de ciumă.

Deasupra Paraclisului Sfântului Dimitrie, în partea de nord, se află Paraclisul Maicii Domnului „Paramithia". Aici se făceau călugăriile în vremea când mănăstirea era idioritmică. Tot aici se păstrează și Icoana făcătoare de minuni cu același nume. Este vorba de o pictură pe perete, care, la început se afla în pridvor, în fața Paraclisului Sfântului Nicolae. Apoi a fost mutată în acest paraclis și așezată într-o strană. Potrivit tradiției, în vremea când egumenul se pregătea să dea portarului cheile mănăstirii ca să deschidă, au auzit-o pe Maica Domnului poruncindu-le să nu deschidă porțile mănăstirii și monahii să meargă pe ziduri și să-i respingă pe pirații care înconjuraseră mănăstirea. Porunca s-a auzit din nou și egumenul uimit a văzut cum Pruncul Hristos încerca să astupe cu mâna gura Maicii Sale și L-a auzit spunând: *„Nu căuta, Maica Mea, la această turmă păcătoasă! Lasă-i să treacă prin sabia piraților, căci s-au înmulțit fărădelegile lor!"*.

Biblioteca și arhiva se adăpostesc în turnul din partea de nord-est a mănăstirii, numit „Turnul Maicii Domnului". Se păstrează aici două mii cincizeci de manuscrise dintre care o treime sunt pe pergament, precum și douăzeci și cinci suluri de pergament. Tot aici se păstrează patruzeci de mii de cărți, dintre care multe sunt vechi. În arhivă se păstrează trei sute zece mii de documente, printre care hrisoave împărătești și sigilii patriarhale. Cel mai important obiect

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Paramithia"

este pergamentul (secolul al XIII-lea) care cuprinde „Geografia" lui Claudius Ptolemeus (125-161) cu patruzeci și două hărți ale Europei, Africii și Asiei. Este cel mai vechi exemplar din întreaga lume. Printre cărțile renumite se află o Psaltire a lui David (secolul al XI-lea), care are semnătura împăratului Constantin Monomahul, un Octateuh (care cuprinde primele opt cărți ale Vechiului Testament) din secolul al XIII-lea cu o sută șaizeci și cinci miniaturi din Vechiul Testament codicele cel mai bogat în ilustrații din Sfântul Munte, un hrisov al împăratului Andronic al II-lea Paleologul (1301), un pergament cu Omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur în scrierea veche (secolul al VIII-IX-lea) și în scrierea nouă (secolul al XIII-lea).

Arhiva mănăstirii, datorită metoacelor pe care le-a avut în Țările Române, are cele mai multe documente românești. Aici se mai păstrează o minunată relicvă a artei bizantine, un potir din matostat, împodobit cu aur, argint și pietre prețioase. Acest potir a fost al împăratului Manuil al II-lea Paleologul (1391-1425), care și-a lăsat tronul și s-a făcut monah. Se pare că că el a fost dăruit mănăstirii de fiul și urmașul său Ioan al VIII-lea Paleologul (1425-1448). Se spune că apa care se pune de cu seară în acest potir, până dimineața se face de culoarea laptelui și vindecă mușcăturile de șarpe și scorpion.

Parterul marii clădiri care se află la portul mănăstirii este construit de Voievodul Ștefan cel Mare și Sfânt (1496) și refăcut de egumenul Dionisie (1672).

Sculptura de la portul Mănăstirii reprezentându-l pe Sfântul Ștefan cel Mare

Pe fațada clădirii se află o sculptură în relief care reprezintă pe voievod purtând sabie și coroană și oferind Maicii Domnului clădirea.

În partea de apus a mănăstirii se întinde lângă mare o suprafață nisipoasă numită „Marele Kalamiți". Acolo se află o stâncă care iese puțin deasupra apei și pe care se află așezată o cruce. Stânca se numește „Călugărul" și amintește de moartea muceniceasă (1279-1280) a egumenului Eftimie. Acesta a fost legat cu lanțuri de către cugetătorii de cele latinești și aruncat în mare. Împreună cu el au murit mucenicește doisprezece călugări din mănăstire care au fost spânzurați în locul numit „Furcovuni". Pomenirea lor se prăznuiește la 4 ianuarie.

Ruinele Academiei Teologice „Athoniada"

În apropierea mănăstirii, în partea de răsărit, pe o colină se află ruinele Academiei Teologice „Athoniada". În centrul clădirilor ruinate ale Athoniadei, care adăposteau o sută șaptezeci de chilii și de camere pentru profesori, se află Biserica Sfântului Proroc Ilie, de curând refăcută. Academia a fost construită în 1748 la inițiativa Mănăstirii Vatoped și a Patriarhului ecumenic Chiril al V-lea. Construirea ei atât de timpuriu, la mijlocul secolului al XVIII-lea, reflectă deosebita însemnătate care se dădea instruirii tinerilor. De asemenea ea reflectă și teama cu care ortodocșii înfruntau progresul cunoașterii apusene.

Primul director al Academiei a fost rânduit învățatul monah Evgenie Vulgaris, care preda filozofia. Aici au predat de asemenea Neofit Kavsokalivitul, Panaghiotis Palamas și alții. Printre cei ce au studiat la Academie, a fost și Cuviosul Mucenic Cosma Etolianul și Iosipos Misiodax, care mai târziu a devenit directorul Școlii grecești din Iași.

Funcționarea Academiei a fost de scurtă durată. În 1759 Vulgaris s-a retras, iar în 1809 ea a încetat să mai funcționeze. Se pare că desființarea Athoniadei s-a datorat monahilor athoniți, care considerau că Vulgaris preda teoriile filozofilor apuseni fiziocrați care au precedat ateismul.

Academia a reînceput să funcționeze în Karyes, într-o clădire a Schitului „Sfântul Andrei" începând din anul 1930.

Schitul Sfântul Andrei (Serai)

Pe locul Schitului se afla în vechime o mică mănăstire, numită „a lui Xestru", dar atestarea documentară din 1652 vorbește despre o chilie zidită de către patriarhul ecumenic Atanasie al III-lea și închinată Sfântului Antonie cel Mare. Mai târziu chilia a intrat în posesia Mănăstirii Vatoped, care a dat-o patriarhului Serafim al II-lea. Acesta a reînnoit-o din temelii și a închinat-o Sfântului Apostol Andrei. Atunci când patriarhul Serafim a fugit în Rusia (1771), chilia a rămas monahilor greci până în 1842, când a fost cedată la doi monahi ruși. În 1849 în urma presiunilor făcute de ambasada rusească de la Constantinopol, chilia a fost recunoscută ca schit prin sigiliu patriarhal și a început să se dezvolte repede, atât în privința numărului de monahi, cât și a construcțiilor. Atunci s-au construit clădirile schitului care se văd până astăzi.

La începutul secolului al XX-lea în schit

Schitul „Sfântul Andrei" (Serai)

Biserica Schitului

viețuiau opt sute monahi. După Revoluția din octombrie a început decăderea treptată a schitului, precum și a tuturor așezămintelor monahale rusești din Sfântul Munte. În 1958 Schitul a suferit pagube serioase din pricina unui incendiu. În 1970 el s-a pustiit cu desăvârșire. În iarna anului 1972 a fost înmormântat ultimul monah rus, pe nume Samson. În 1992 a reînceput viața monahală în schit, stabilindu-se aici monahi greci.

Biserica Schitului a început să fie zidită în 1867 și a fost sfințită în 1900 de către patriarhul ecumenic Ioachim al III-lea. Ea a fost construită în formă de bazilică romană și este una din cele mai mari biserici din Balcani (lungime 60 m, lățime

Parte din Capul Sfântului Apostol Andrei

Seminarul Teologic „Athoniada"

33 m, înălțime 29 m). Catapeteasma din lemn este foarte înaltă și acoperită în întregime cu aur.

Aici se păstrează o parte din Capul Sfântului Apostol Andrei, precum și icoane în care Sfinții sunt reprezentați în întregime, potrivit stilului rusesc.

Una din clădirile schitului, aflată în partea de sud-est, adăpostește Seminarul Teologic (Athoniada), care funcționează aici din anul 1930.

Schitul Sfântul Dimitrie

Schitul Sfântului Dimitrie a fost construit pe locul unei vechi așezări monahale, numită „a lui Halcheos" (secolul X-lea) afierosită Sfântului Dimitrie. El a fost ridicat de câțiva monahi vatopedini și de mitropolitul Artei și Navpaktului, Neofit. A fost recunoscut ca schit în secolul al XVIII-lea. Primul lui regulament datează de la 1729 și îl numește „Schitul lui Halcheos".

Biserica Schitului este închinată Sfântului Dimitrie și aparține epocii bizantine. Potrivit tradiției, Sfântul Dimitrie a zidit aici o biserică în cinstea Maicii Domnului, iar după mucenicia sa (306), biserica a fost afierosită în cinstea lui. Ea este una din cele trei biserici. Celelalte două sunt Katholikonul Mănăstirii Constamonitu și Paraclisul „Sfântul Ioan Botezătorul", al Mănăstirii Iviron, care sunt cele mai vechi din Sfântul Munte.

Potrivit unei alte tradiții ea a fost zidită de rudele sale după mucenicia sa.

Deasupra intrării bisericii este pictată Preasfânta Născătoare de Dumnezeu între Sfântul Dimitrie și Sfântul Grigorie Palama. Se pare că Sfântul Grigorie a fost pictat aici din două motive. Mai întâi pentru că el este numărat între Sfinții vatopedini și apoi pentru că el, asemenea Sfântului Dimitrie, este considerat protector al Tesalonicului.

Colciu

În partea de răsărit a mănăstirii, lângă drumul ce duce spre Karyes, se află vechea așezare a lui Kaletzi (Colciu). Aici se află opt chilii, dintre care două sunt locuite de monahi români.

La Chilia „Sfântul Gheorghie" a trăit vestitul duhovnic Dionosie cel orb, despre care

Chilia „Sfântul Gheorghie"

Interiorul bisericii chiliei „Sfântul Gheorghie"

se spune că ar fi primit harisma înainte vederii. Nu departe de ea se află Chilia Sfântului Ioan Botezătorul.

Aici, pe o colină, se păstrează un turn de 13x10 m și înalt de 19 m care, potrivit documentului Protosului Sfântului Munte din 1376, a fost construit de împăratul Ioan al VI-lea Cantacuzino.

În afară de cele amintite mai sus Mănăstirea mai mare are nouăsprezece chilii, dintre care cinci se află în Karyes și două în locul numit Giftadica, aflat aproape de Mănăstirea Pantocrator. În partea de sud a mănăstirii, la o distanță de o jumătate de oră de mers pe jos, se află Chilia românească a Sfântului Ipatie, construită de frații Baldovin, sfetnicii lui Mihai Viteazul.

Mănăstirea Iviron

Mănăstirea Iviron

Mănăstirea Iviron se află la așa numitul „liman al lui Clement", acolo unde cu aproape 2.000 de ani în urmă a venit Maica Domnului și a cerut de la Hristos, Fiul ei, ca peninsula Athos să fie moștenirea ei pământească. În partea de sud-vest a mănăstirii se afla în antichitate cetatea Cleone. Pe locul mănăstirii de azi se afla vechea sihăstrie a lui Clement. Întemeierea sihăstriei este legată de împăratul Constantin al IV-lea Pogonatul, iar denumirea ei este legată de tradiția care spune că în secolul al III-lea a venit aici Patriarhul Clement și i-a increștinat pe idolatri. Sihăstria a fost zidită în jurul Bisericii (astăzi paraclis) „Sfântul Ioan Botezătorul", care, potrivit tradiției, este una din cele mai vechi biserici din Sfântul Munte și a fost zidită de Sfântul Constantin cel Mare pe altarul lui Poseidon.

Întemeierea mănăstirii este atestată între anii 980-985 și este legată de doi monahi din Iviria, Eftimie și tatăl său după trup, Ioan Varasvatze, care a fost sfetnicul împăratului Georgiei. Aceștia s-au închinoviat în Mănăstirea Lavra împreună cu alți compatrioți de ai lor, între care și generalul Ioan Tornikios. Dar în timpul împărăției lui Vasilie al II-lea Bulgaroctonul (976-1025), când a izbucnit revolta lui Barda Skliru, împăratul l-a chemat pe Tornikios și i-a încredințat înfrângerea răscoalei. Atunci Tornikios și-a scos rasa, s-a îmbrăcat în armură și în fruntea a 12.000 de soldați l-a biruit pe Barda lângă râul Ali din Asia Mică. Deoarece monahii georgieni din Mănăstirea Lavra erau strâmtorați din pricina lipsei chiliilor, duhovnicul lor, Ioan Ivireanul și Tornikios au cerut de la împărat să le îngăduie să-și întemeieze propria lor mănăstire. Prin consimțământul împăratului monahii georgieni au dobândit următoarele sihăstrii: cea a lui Ioan Colov din Ierissos, cea a lui Leontie din Tesalonic, cea din Athos (care se afla lângă peștera Cuviosului Gavriil) și cea a lui Clement. În schimbul acestora, monahii georgieni au dăruit două mănăstiri, una în Constantinopol și una în Trapezunda. Așadar, Mănăstirea Iviron a fost „creată din coasta Mănăstirii Marea Lavră", fapt care explică legăturile strânse dintre cele două mănăstiri.

Astfel, în anul 985, datorită biruințelor lui Tornikios și daniilor împărătești generoase, a fost întemeiată Lavra Iviron.

Legendă

1. Intrarea principală
a) Intrarea secundară
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Agheasmatarul
6. Clopotnița
7. Bucătăria
8. Biblioteca
9. Paraclisul Icoanei-Maicii Domnului "Portărița"
10. Paraclisul Cinstitului Înaintemergător
11. Sinodikonul, Biblioteca cea nouă și Skevofilakionul
12. Chiliile monahilor
13. Turnul de apărare

Lui Ioan i-a urmat la egumenie fiul său Eftimie. În Tipicul lui Constantin Monomahul (1046) mănăstirea este menționată a treia în ierarhia mănăstirilor athonite.

Mănăstirea a cunoscut cea mai mare înflorire în perioada 1051-1072, în timpul egumeniei lui Gheorghie al II-lea și apoi a lui Gheorghie al III-lea, care au tradus Sfânta Scriptură și multe alte cărți bisericești în limba georgiană și au întemeiat și o școală, care, după toate probabilitățile, a fost identificată cu Chilia – astăzi ruinată – Sfântului Ioan Teologul, unde au studiat renumiți georgieni.

Mănăstirea a suferit distrugeri în timpul lui Mihail al VIII-lea Paleologul și al Patriarhului Vekkos, cugetătorul de cele latinești. Monahii de aici s-au împotrivit unirii cu biserica Romei și mulți au murit cu moarte muceniceascǎ.

La sfârșitul secolului al XIII-lea și începutul secolului al XIV-lea mănăstirea a fost asediată și jefuită de către pirații catalani și arabi. La reconstruirea mănăstirii au contribuit atât cneazul Serbiei, Ștefan Dușan, cât și Gorgoranis, domnitorul Serbiei.

Intrarea în trapeza, clopotnița și agheasmatarul

Treptat, numărul monahilor greci a crescut, întrecându-l pe cel al monahilor georgieni, așa încât, în anul 1357, prin sigiliul Patriarhului Calist I, mănăstirea a trecut în posesia grecilor și s-a rânduit ca slujbele să fie citite în limba greacă. Cu toate acestea legăturile cu Georgia nu s-au întrerupt, ci câțiva domnitori georgieni au contribuit la construirea turnurilor, a turlelor bisericii mari și a pridvorului ei, și au închinat mănăstirii multe metoace.

În urma refacerii mănăstirii din secolul al XIV-lea a urmat o perioadă de înflorire care a durat până la sfârșitul secolului al XVI-lea, când mănăstirea a întâmpinat mari greutăți economice. Însă datorită ajutorului generos al domnitorului Georgiei, Alexandru al VI-lea, mănăstirea a reușit să depășească aceste greutăți. Pe la mijlocul secolului al XVII-lea, în urma rugăminții țarului Alexie (1645-1677), niște monahi iviriți au mers la Moscova cu o copie a Icoanei Maicii Domnului „Portărița", care a vindecat o în chip minunat pe fiica țarului. Drept recunoștință țarul a dăruit Mănăstirii Iviron Mănăstirea „Sfântul Nicolae", care se află lângă Kremlinul Moscovei. Deosebit de important a fost și ajutorul domnitorului Țării Românești, Șerban Cantacuzino, precum și cel al multor patriarhi.

În 1863 mănăstirea a suferit mari distrugeri datorită unor incendii. Multe veacuri de-a rândul mănăstirea a fost idioritmică și abia în 1990 ea s-a transformat în chinovie. În mănăstire au viețuit o perioadă Sfinții Noi Mucenici Cosma și Petru, care au mărturisit la puțin timp după căderea Constantinopolului. Aici s-au închinoviat de asemenea Sfântul Noul Mucenic Constantin din Ydra (†1800) și Cuvioșii Mucenici Luca din Mitilini (†1802), Ilarion de la Sfânta Ana Mică (†1804), Eftimie de la Schitul Mănăstirii Iviron (†1814) și Constantin de la Kavsokalivia, cel din agareni (†1819). Aici au viețuit și învățații monahi Ierotei (1686-1745), Simeon Cabasila (începutul secolului al XVII-lea), fostul Mitropolit al Navpaktului Neofit (†1740) și Patriarhul Grigorie al V-lea (†1821), înainte de a fi chemat a doua oară la tronul Patriarhiei ecumenice.

În biserica mănăstirii se păstrează o parte

Sfinte Moaște

din Cinstitul Lemn, precum și părți din hlamida, buretele și trestia de la Răstignirea Mântuitorului. Tot aici se află Moaște ale Sfinților: Teodor Stratilat, Vasilie Episcopul Amasiei, Mihail Episcopul Sinadelor, Panteleimon, Fotini Samarineanca, Eupraxia, Parascheva, Cosma și Damian, Gheorghie, Iacov Persul, Nestor, Evstatie, Capetele Sfinților Fotie Mucenicul, Ierotei Iviritul, Nichita, părți din Capetele Sfinților Grigorie de Nyssa și Elefterie, precum și mir de la Sfântul Mare Mucenic Dimitrie.

Intrarea în mănăstire se află în partea de nord. Este largă și are patru coloane, fiind construită în 1867. În partea stângă se află o intrare mică numită „Poarta Portăriței", care este totdeauna închisă. Deasupra ei este reprezentată Adormirea Maicii Domnului. Curtea este foarte largă. Partea de răsărit împreună cu Katholikonul este mai veche. Partea de apus a fost construită în 1804. În partea dreaptă a porții se află o cișmea din marmură în stil baroc (1734), iar în partea stângă se află paraclisul faimoasei Icoane „Portărița". Denumirea ei se datorează faptului că, deși icoana, atunci când a venit pe mare, a fost dusă în biserică cu toată cinstea și așezată acolo, totuși ea pleca de acolo într-un chip minunat și se oprea la poarta mănăstirii. Paraclisul a fost construit din temelie în 1680 de către domnitorul georgian Asotan. Picturile (1683) s-au făcut cu cheltuiala domnitorului Țării Românești Șerban Cantacuzino. În pridvorul paraclisului este reprezentat și tâlharul Rahai, cel care în timpul unei incursiuni a lovit cu cuțitul în gâtul Maicii Domnului. Iar când a văzut curgând sânge din icoană, s-a pocăit și s-a făcut monah și a primit numele de Barbar (a nu se confunda cu Sfântul Barbar, care a pustnicit în Vonița din Acarnania). În paraclis, în partea stângă se află renumita icoană făcătoare de minuni. Este înnegrită din pricina vremii și acoperită cu o îmbrăcăminte de

Intrarea în mănăstire

Icoana Maicii Domnului „Portărița"

Katholikonul Mănăstirii

aur și argint cu pietre prețioase și inscripții în georgiană. În fața ei atârnă multe obiecte de preț dăruite de credincioși.

În spatele Paraclisului Portăriței se află Biserica Sfântului Ioan Botezătorul construită în 1710.

În centrul părții răsăritene a curții se află Katholikonul mănăstirii. Este închinat Adormirii Maicii Domnului și constituie clădirea cea mai veche a mănăstirii. În partea de miazăzi se înalță turnul cu ceas (1725), care funcționează potrivit obiceiului haldean: răsăritul soarelui este la ora 12. Lângă ceas se află „Arapul" care ține un ciocan și lovește la oră fixă.

În afară de pridvorul exterior, adăugat mai târziu, biserica are alte două pridvoare interioare. În partea de miazăzi și în cea de

Paraclisul Icoanei Maicii Domnului „Portărița"

Biserica Sfântului Ioan Botezătorul

Naosul

miazănoapte al celui de-al doilea pridvor interior se află Paraclisul Sfântului Nicolae şi respectiv Paraclisul Sfinţilor Arhangheli în care se păstrează Sfintele Moaşte. În peretele de apus al pridvorului, în nişte abside mici se află mormintele ctitorilor (miazăzi) şi ale Sfinţilor Petru şi Onufrie (miazănoapte) ale căror trupuri, potrivit tradiţiei, au fost luate de oamenii Patriarhului Vekkos, cugetătorul de cele latineşti. Uşile de la intrarea în biserică datează din 1597. Biserica propriu zisă, în comparaţie cu pridvoarele, este mult mai luminoasă. Din vechea biserică se păstrează numai mozaicul de marmură din pardoseală (secolele X-XI). Picturile murale sunt de pe la mijlocul secolului al XVI-lea şi aparţin Şcolii lui Teofan de Creta. De o mare valoare este şi catapeteasma.

În mănăstire se află alte 12 paraclise. Vizavi de Katholikon se află trapeza, care a fost construită în 1848. În acelaşi an cu trapeza a fost ridicată şi clopotniţa. Între biserică şi trapeză se află agheasmatarul, construit în 1865 în locul celui vechi (1614), care a fost distrus de foc.

Schevofilachionul mănăstirii este unul din

Interiorul trapezei

Lămâiul de argint

Dintre nenumăratele obiecte dăruite Maicii Domnului Portărița care mărturisesc cinstirea panortodoxă de care se bucură ea, cel mai important este lămâiul de argint și aur. El se așează în biserica mare, înaintea proschinitarului în care este pusă Icoana Portăriței, atunci când este adusă din paraclisul ei în biserica mare. Este vorba despre „un lămâi frumos din argint cu 30 de lămâi aurite și șapte sfeșnice sădit într-un vas (glastră) mare de argint, a cărui greutate este de 28 ocale".

Este un obiect minunat, dintre cele mai prețioase obiecte ale Mănăstirii, de o mare valoare artistică, dar și economică. Este darul făcut de creștinii din Moscova în anul 1818, așa cum se arată în inscripția bilingvă (în greacă și rusă) care se află pe el:

„Stăpână, Împărăteasa tuturor, slava ivirilor, primește sfeșnicul cu șapte lumini ce ți se aduce, cu sufletul fierbinte, de locuitorii Moscovei, precum Stăpânul (a primit) de demult banii văduvei, mai-mare al obștii fiind Chiril, ajutător având pe monahul Silvestru. 1818 Aprilie, ziua întâi."

cele mai valoroase din Sfântul Munte. El se află deasupra pridvorului și adăpostește veșminte brodate, vase bisericești, veșmântul arhieresc al Patriarhului Dionisie al IV-lea, mantia Patriarhului Grigorie al V-lea, o minunată dveră care are brodată pe ea Adormirea Maicii Domnului, sacosul împărătesc al lui Ioan Țimiski. De asemenea aici se păstrează un rând de Sfinte Vase de aur din 1587-1588, cu 12 scene gravate, reprezentând cele 12 Praznice Împărătești, precum și o îmbrăcăminte de Evanghelie (1578-1605) de asemenea din aur și cu cele 12 Praznice gravate pe ea, darul Katolicosului (Patriarhului) Eftimie al Abhaziei. Obiectul de mare valoare al mănăstirii este lămâiul de 1,5 m înălțime, cu 7 sfeșnice și cu 30 de lămâi de argint. Inscripția în grecește și rusește menționează că a fost donat mănăstirii de locuitorii Moscovei în anul 1818.

Biblioteca cuprinde în jur de 2.000 de manuscrise și 15 pergamente liturgice. 123 de codici sunt pe pergament, iar ceilalți sunt de mătase sau de hârtie. 100 de codici sunt în georgiană, dintre care unul conține cel mai vechi manuscris al Limonariului lui Ioan Moshos.

În partea de apus a Mănăstirii Iviron, la o jumătate de oră de mers pe jos, se află Schitul Sfântului Ioan Botezătorul, care datează din 1730. Kiriakonul schitului a fost ridicat 1779, iar în jurul lui se află 8 chilii. Aici au viețuit Sfinții Noi Mucenici Eftimie din Peloponez (†1814), Ignatie din Stara Zagora – Bulgaria (†1814) și Acachie din Neohori de lângă Tesalonic (†1816), care au mărturisit în Constantinopol, Constantin din Ydra (†1800), care a mărturisit în Rodos, Iacov din Alexandropolis (†1520). La o chilie de lângă Kiriakon a trăit pentru o vreme Sfântul Macarie Notaras, unul dintre conducătorii mișcării Colivazilor. Tot el este cel care s-a ostenit împreună cu Sfântul Nicodim Aghioritul la alcătuirea Filocaliei. Prin anii '60 a pustnicit aici Starețul Paisie Aghioritul.

Cândva Părinții din schit au vrut să sape o fântână lângă Kiriakon pentru a avea o sursă de apă mai aproape. În timp ce săpau, au dat de o placă mare de marmură, pe care le-a fost cu neputință să o spargă sau să o ridice de acolo.

Agheasma Maicii Domnului „Portărița"

Văzând aceasta, Părinții au luat Icoana celor trei Cuvioși Mucenici Eftimie, Ignatie și Acachie și au așezat-o în groapă, pe marmură, spunând că dacă Sfinții nu vor scoate apă în 24 de ore, vor lăsa icoana lor acolo. A doua zi au văzut pe placa de marmură o Cruce mare și trei mai mici din care izvora apă. Când Părinții povestesc această minune, spun că aici se adeverește zicala: „Câteodată și pe Sfânt trebuie să-l înfricoșezi".

Deasupra mănăstirii, pe o colină se află o chilie lângă peștera unde a pustnicit Cuviosul Gavriil Ivirítul, cel care a văzut în vedenie venirea Icoanei Maicii Domnului „Portărița" și a mers pe mare ca să o ia și să o aducă pe uscat. În locul unde Cuviosul Gavriil a așezat icoana, a izvorât îndată apă dulce, care până astăzi se numește Agheasma Maicii Domnului „Portărița". Alături, înconjurată de un zid de piatră, se află Chilia Maicii Domnului „Portărița". Aici în fiecare an se încheie procesiunea cu icoana ce se face în Marțea din Săptămâna Luminată.

Chilia Maicii Domnului „Portărița"

Pe cărarea ce leagă Mănăstirea Iviron de Mănăstirea Kutlumusiu, nu departe de mănăstire se află Bisericuța Maicii Domnului numită „Florinul". Denumirea este legată de minunea Maicii Domnului „Portărița", minune care este pictată la intrarea mănăstirii în partea dreaptă. Bisericuța a fost construită în 1960 de Părintele Maxim Ivirítul în urma poruncii primite în vedenie de la Maica Domnului.

În vremea Revoluției grecești din 1821 când se lupta pentru eliberarea de sub stăpânirea turcească, armatele otomane au ocupat Sfântul Munte vreme de zece ani. Mulți călugări au plecat, iar mănăstirile ajunseseră într-o stare jalnică.

Bisericuța Maicii Domnului „Florinul"

Într-o după-amiază a venit la Mănăstirea Iviron un sărac care l-a rugat pe arhondar să-l primească să doarmă și să-i dea ceva de mâncare. Monahul l-a refuzat pretextând că mănăstirea este foarte săracă. Atunci săracul a apucat cărarea spre Karyes, dar făcându-se noapte, s-a așezat la rădăcina unui copac ca să se odihnească. Nu a apucat să se așeze bine, când deodată i-a apărut înainte o Femeie cu un Copil în brațe, care l-a întrebat de ce vrea să doarmă afară sub copac și nu merge la mănăstire. Auzind de la sărac cele spuse de arhondar, acea Femeie i-a dat un florin (ban de aur) și i-a spus:

– Mergi la arhondar și spune-i că Stăpâna locului acesta poruncește să-ți dea să mănânci și să te primească în mănăstire să dormi! Iar pentru aceasta dă-i acest ban de aur!

Săracul a făcut așa cum îi poruncise Maica Domnului, iar când arhondarul a văzut banul,

a alergat la egumen şi i l-a arătat. Cercetându-l pe sărac cu de amănuntul, şi-au dat seama că acea Femeie a fost Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, care în felul acesta i-a mustrat pentru lipsa lor de dragoste faţă de săraci. De atunci mănăstirea este deschisă de la răsăritul până la apusul soarelui, pentru ca închinătorii să se poată închina Icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului, „Portăriţa", iar pentru a păstra vie în amintire această întâmplare părinţii au aşezat la intrare, în partea dreaptă, o ladă cu pâine şi cu alte alimente pentru închinători.

Mănăstirea Hilandar

Mănăstirea Hilandar

În legătură cu etimologia numelui mănăstirii s-au formulat diferite ipoteze, dar cele mai multe nu corespund adevărului. Se spune că denumirea ar proveni de la Helandarios, ctitorul unei mici mănăstiri despre care se menționează într-un hrisov din secolul al X-lea. Mănăstirea a fost părăsită și s-a ruinat. Hrisovul din 1015 menționează că această mănăstire era grecească și că a fost părăsită. În hrisovul din 1169 apare pentru ultima dată denumirea de Helandar. De atunci mănăstirea este cunoscută sub numele de Hilandar.

Întemeierea mănăstirii este legată de regele Ștefan Nemania și de fiul său cel mai mic, Rațco. Acesta din urmă s-a lepădat de cele lumești și a venit în Sfântul Munte Athos, unde a devenit monah cu numele de Sava. Tatăl său, Ștefan, a urmat pilda fiului său și părăsind tronul, a îmbrățișat și el viața monahală. A fost tuns monah la Studenița, a trăit o vreme în muntele Papikion, după care a venit în Sfântul Munte, unde împreună cu fiul său după trup s-a închinoviat în Mănăstirea Vatoped. În urma rugăminții urmașului său la tron, Mănăstirea Vatoped le-a dăruit lui Sava și lui Simeon Mănăstirea ruinată a lui Helandar. Acest privilegiu a fost întărit de hrisovul împăratului Alexie al III-lea (1198), care spune că mănăstirea „este dar veșnic al sârbilor".

Așadar, așa cum Mănăstirea Iviron se trage din coasta Mănăstirii Lavra, tot astfel și Mănăstirea Hilandar din coasta Mănăstirii Vatoped. Între cele două mănăstiri s-au stabilit legături de rudenie duhovnicească și s-a păstrat până astăzi obiceiul trimiterii unui

Legendă

1. *Intrarea principală*
2. *Arhondaricul*
3. *Katholikonul*
4. *Trapeza*
5. *Agheasmatarul*
6. *Clopotnița*
7. *Paraclisul Sfinților Arhangheli*
8. *Bazinul de apă*
9. *Prescurăria*
10. *Turnul Sfântului Sava*
11. *Turnul Sfântului Gheorghie*
13. *Biblioteca și Skevofilakionul*
14. *Spitalul*
15. *Sinodikonul*
16. *Chiliile monahilor*

Katholikonul Mănăstirii

reprezentant al uneia dintre aceste două mănăstiri care să conducă slujba hramului celeilalte. Sfinții Sava și Simeon au reconstruit mănăstirea și de aceea sunt considerați ctitorii acesteia. Simeon a adormit înainte de a fi terminate lucrările (13 ianuarie 1199), care au fost duse la bun sfârșit de către Sava. Acesta a fost ajutat de fratele său, Ștefan al II-lea. Sava a întocmit Tipicul mănăstirii după cel al Mănăstirii de obște Everghetidos, care la rândul ei urma Tipicul Mănăstirii Studion. Tipicul prevedea ca mănăstirea să fie independentă de stăpânirea Protosului și a împăratului.

Puțin mai târziu, Sava a fost ales arhiepiscop al Serbiei și a plecat din mănăstire. În perioada următoare mănăstirea s-a dezvoltat foarte mult ajungând la o mare înflorire atât duhovnicească, cât și materială, mai ales în urma binefacerilor împăraților Ioan Vatatzis și Mihail al VIII-lea Paleologul și a includerii în teritoriul ei a mai multor mănăstiri mici deja existente. Deoarece una dintre ele, Mănăstirea Zigu, deținea locul al patrulea în ierarhia mănăstirilor athonite, acest loc a fost moștenit de Mănăstirea Hilandar și îl păstrează până astăzi.

Mănăstirea Hilandar a devenit far duhovnicesc pentru sârbi. Ea a odrăslit mulți ierarhi și chiar patriarhi. Regii și cnejii sârbi susțineau din punct de vedere material mănăstirea, care a continuat să aibă o stare înfloritoare, chiar și după cucerirea turcească. Acest fapt se datorează în primul rând daniilor făcute de țarii ruși și de domnitorii Țărilor Române. Numărul monahilor sârbi a crescut mult atât în mănăstire, cât și în întreg Sfântul Munte, încât adeseori Protosul era sârb și chiar Mănăstirea Sfântul Pavel devenise sârbească.

În secolul al XVII-lea mănăstirea a trecut printr-o perioadă de decădere. În urma incendiilor din 1722 și 1891 mănăstirea a fost distrusă aproape în întregime. A fost refăcută de regele Serbiei, Alexandru I Obrenovici, care în 1896 a vizitat mănăstirea.

În afară de Sfinții Sava și Simeon în mănăstire a viețuit și nepotul Sfântului Sava, Prendislav, care a fost tuns monah tot sub numele de Sava și care a ajuns și el arhiepiscop al Serbiei (†1271). Aici au viețuit și viitorii arhiepiscopi

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului "Triherusa"

Icoana a fost adusă din Palestina de către Sfântul Sava și, potrivit tradiției, ea este cea care în chip minunat a tămăduit mâna luptătorului pentru Sfintele Icoane, Sfântul Ioan Damaschin, atunci când ea a fost tăiată de califul Damascului în urma intrigilor iconoclaștilor. Din recunoștință, Sfântul Ioan i-a dăruit mâna din argint aurit, care se vede jos, în partea stângă a icoanei ca o a treia mână a Maicii Domnului. Această icoană, care până în secolul al XII-lea se păstra în Lavra Sfântului Sava cel Sfințit, a fost dăruită Sfântului Sava, Arhiepiscopul Serbiei și ctitorul Mănăstirii Hilandar, în timpul pelerinajului său la Sfintele Locuri. Acesta a adus-o în Serbia unde, după ce a stat o vreme în Skopje, capitala de atunci a statului sârb, a fost adusă în chip minunat în Sfântul Munte, în Mănăstirea Hilandar. Aceasta s-a petrecut atunci când în timpul tulburărilor interne ce au avut loc în Serbia în vremea împăratului Urosi al V-lea, catârul care o transporta întotdeauna înaintea armatelor în diferitele războaie a dispărut și a venit singur pe jos până la Mănăstirea Hilandar.

Evstatie I (†1286), Nicodim (†1325), Daniil al II-lea (†1338), Efrem (†1399), precum și Noul Mucenic Chiril, care a fost ars în Tesalonic în 1586 în fața Bisericii Sfinților Constantin și Elena de lângă hipodrom, Sfântul Rafail din Banat (sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea), Cuviosul Mucenic Damaschin din Gambrovo (†1771) și Cuvioșii Mucenici Onufrie (†1818 în Hios) și Acachie de la Schitul Mănăstirii Iviron.

În mănăstire se păstrează Cinstitul Cap al Proorocului Isaia, o parte din Capul Sfântului și Marelui Mucenic Artemie, mâna dreaptă a Sfântului Nichifor, Patriarhul Constantinopolului, părți din Moaștele Sfinților Simeon Stâlpnicul, Lazăr din Muntele Galisiului, Panteleimon și Teodor Stratilat.

Mănăstirea Hilandar se află la 2,5 km distanță de portul ei de pe țărmul răsăritean. Intrarea principală se află în colțul de nord-est. Curtea este largă și are formă triunghiulară. În ea domină Katholikonul, situat în poziție centrală, mai aproape de latura de sud, și cei doi chiparoși seculari crescuți de-o parte și de alta a Agheasmatarului. În perioada incursiunilor piraților acești chiparoși bătrâni au servit drept ascunzătoare a vistieriei mănăstirii, care era așezată pe rafturi în jurul trunchiului copacului și ascunsă de ramurile lor dese.

În mijlocul laturei de răsărit se înalță turnul Sfântului Sava, zidit de ctitor însuși. Ultimele două nivele, unde se află Paraclisul Sfântului Ioan Botezătorul, s-au zidit mai târziu (secolul al XIV-lea). Tot în această latură se află Chilia Sfântului Simeon. În partea de sud se înalță turnul Sfântului Gheorghie în care se află și paraclisul acestuia. În partea de apus se află Paraclisul Sfântului Dimitrie (1779) și cel al Sfântului Sava (1558). Lângă turnul Sfântului Sava se află Paraclisul Sfinților Arhangheli.

Katholikonul este închinat Intrării în Biserică a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. La început el se afla exact în centrul curții, dar mai târziu mănăstirea extinzându-se spre nord, biserica a rămas în poziția în care se află astăzi. Ea a fost construită din nou în

Naosul

Vița-de-vie a Sfântului Simeon

aceeași poziție și cu aceleași dimensiuni de către regele Milutin (1293). Biserica are patru turle și este zidită din piatră și ornamentată cu cărămidă. Din pridvor se urcă în pronaos și apoi în naos. În naos se intră prin trei uși. Ușa principală (secolul al XVI-lea) este făcută din colți de elefant. Cea din dreapta duce la racla de argint aurit a Sfântului Simeon. Naosul este luminos și împodobit cu picturi care aparțin Școlii Macedonene. Deosebit de valoroasă este catapeteasma sculptată în lemn din 1774. Renumita Icoană a mănăstirii, „Triherusa", se află în partea dreaptă, lângă strana arhierească. Pe spatele ei se află pictat Sfântul Nicolae. La exterior, în partea de miazăzi a bisericii, lângă zidul ei se vede vița-de-vie a Sfântului Simeon. Strugurii care răsar din ea vindecă sterpiciunea femeilor, iar aceasta se săvârșește în amintirea faptului că Sfântul Simeon l-a dobândit pe fiul său, Rațco, la o vârstă înaintată și în urma multor rugăciuni. Puțin mai înspre răsărit se află fântâna Sfântului Simeon. Coloanele acoperișului provin de la vechea biserică construită de Sfântul

Sava. Este posibil ca acestea să fi aparţinut mai înainte templului idolatru al Samariei.

În mănăstire se află 11 paraclise.

Trapeza este inclusă în parterul laturei de apus, vizavi de biserică. A fost zidită în 1293 şi pictată în 1622.

Biblioteca se află în aripa de răsărit împreună cu schevofilachionul şi cu iconofilachionul. Ea cuprinde 990 de manuscrise, dintre care 809 în slavonă şi 181 în greceşte. 43 sunt pergamente, iar celelalte sunt de hârtie. Arhiva mănăstirii cuprinde o comoară nepreţuită: 165 de hrisoave bizantine, dintre care 160 în sârbeşte. Printre acestea se află hrisoavele de ctitorire a mănăstirii. În iconofilachion se află multe icoane din perioada bizantină. De o nepreţuită valoare sunt cele două Icoane ale Maicii Domnului „Odighitria". Una este în mozaic (secolul al XII-lea), înaintea căreia şi-a dat sufletul Sfântul Simeon, iar cealaltă este din secolul al XIII-lea (1260-1270). La fel de valoroase sunt Icoanele Pantocratorului şi a Maicii Domnului „Milostiva" (secolul al XIII-lea), icoanele pictate pe ambele feţe, una cu Maica Domnului „Avramiotissa" şi Sfântul Prooroc Ilie (secolul al XIV-lea) şi cealaltă cu Maica Domnului şi Sfântul Sava (secolul al XIV-lea).

Mănăstirea Hilandar are 26 de chilii, dintre care două sunt în jurul mănăstirii, iar celelalte în Karyes şi în împrejurimile lui. De asemenea mănăstirea deţine multe metoace în Grecia şi în Serbia.

Fortăreaţa Sfântului Vasilie cunoscută sub numele de Vechea Mănăstire, se află pe malul mării şi este zidită pe o ridicătură de stânci, lângă port. Aspectul ei de fortăreaţă, zidul de apărare şi turnul nu lasă nici o îndoială asupra scopului construirii şi funcţionării ei. Construcţia cea mai veche este turnul zidit între 1300-1302 de către regele Serbiei Milutin în urma cererii monahilor care doreau să fie protejaţi de incursiunile piraţilor. Turnul era cunoscut sub numele de „Fortăreaţa Hrisa", de la vechea cetate Hrisa, cea de la care şi-a luat numele şi ţinutul. Are 11x13,5 m şi o înălţime de 15 m, iar la ultimul nivel avea un paraclis care s-a distrus. Clădirile chiliei au fost ridicate de către Cuviosul Vasilie, ucenicul Sfântului Eftimie cel Nou. Bisericuţa era închinată Înălţării Domnului. Întregul ansamblu părea

Fortăreaţa Sfântului Vasilie

o mănăstire, care, fiind înzestrată de Milutin cu titluri şi metoace, se bucura de o destul de mare autonomie economică faţă de mănăstirea suverană. Din faptul că era cunoscută sub numele de Vechea Mănăstire se poate deduce faptul că ea funcţiona într-adevăr ca o mănăstire, lucru întărit şi de existenţa trapezei şi a nenumăratelor chilii. Pe la anul 1330, fiul lui Milutin, Ştefan Deţavski, a construit în mijlocul fortăreţei o biserică închinată Sfântului Vasilie. De atunci biserica şi-a păstrat această denumire. Pe coastele colinei Samaria se văd ruinele Vechiului Castru, folosit probabil ca punct de observaţie. Puţin mai departe, într-un golf deschis, se află „Turnul lui Milutin" construit de Ştefan al II-lea Milutin (1282-1321) într-o vreme când incursiunile piraţilor erau la apogeu.

Proschinitarul Maicii Domnului Triherusa

Chilia Burazeri

De la „Turnul lui Milutin" până la mănăstire drumul trece printr-o impresionantă pădure de chiparoși. Lăsăm locul de închinare cu Crucea lui Ștefan Dușan și cișmeaua cu inscripția comemorativă a vizitei regelui Alexandru I Obrenovici al Serbiei (1896) și ne apropiem de Proschinitarul Maicii Domnului Triherusa cu picturi referitoare la istoricul icoanei și la venirea ei în mănăstire.

Chilia Burazeri este închinată Sfântului Nicolae. Numele ei provine de la monahul rus Neofit Belozerskii, care a venit de la cunoscuta Mănăstire Iezerul Alb din nordul Rusiei și care a cumpărat-o în secolul al XIX-lea. După ce a reparat-o și a extins-o, aici s-au stabilit monahi ruși, dovadă fiind măreția clădirilor și stilul lor arhitectonic. Astăzi aici locuiește o obște de călugări greci.

Mănăstirea Dionisiu

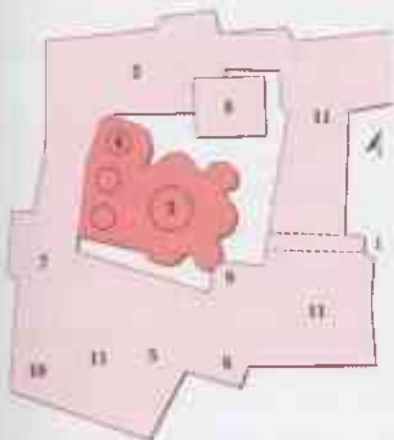

Mănăstirea Dionisiu

Pe o stâncă abruptă, la 80 m deasupra mării se află Mănăstirea Dionisiu, care arată ca o fortăreață cu turn și cu ziduri ce au apărat-o în trecut de incursiunile piraților și de inundații.

Paraclisul Sfântului Ioan Botezătorul

Legendă

1. *Intrarea principală*
2. *Arhondaricul*
3. *Katholikonul*
4. *Paraclisul Icoanei Maicii Domnului „Acatist"*
5. *Trapeza*
6. *Bucătăria*
7. *Biblioteca și Skevofilakionul*
8. *Turnul de apărare*
9. *Turnul cu ceas*
10. *Sinodikonul*
11. *Chiliile monahilor*

Este singura mănăstire din Sfântul Munte care din 1535 nu a suferit pagube din cauza incendiilor. De aceea și păstrează o deosebită bogăție de picturi murale și de icoane. A suferit însă pagube din pricina cutremurelor, unei mari căderi de zăpadă (1600) și inundațiilor.

La baza stâncii se află arsanaua mănăstirii, ale cărei clădiri datează din 1618. Aici se află Paraclisul Sfântului Dimitrie. Urcând pe caldarâmul abrupt, întâlnim proschinitarul care s-a zidit în amintirea minunii Sfântului Ioan Botezătorul, care i-a oprit acolo pe pirați și a izbăvit mănăstirea de jaf. De asemenea aici a fost primit oficial Patriarhul Nifon atunci când a fost recunoscut de monahii din mănăstire.

Mănăstirea este închinată Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul, sub această denumire fiind atestată în documente. Dar ea mai este cunoscută și sub numele de „Noua Piatră" și de „Mănăstirea Marelui Comnean". Prima denumire este legată de Mănăstirea Pietrei,

Ctitorii Mănăstirii: Sfântul Dionisie, Sfântul Nifon, Sfântul Neagoe Basarab, Împăratul Alexie al III-lea Comneanul

situată într-o mică insulă din Marea Neagră, lângă Sozopolis, care și ea era închinată Cinstitului Înaintemergător și care a fost distrusă de foc. A doua înveșnicește daniile generoase ale împăratului Alexie al III-lea Comneanul din Trapezunda.

Întemeietorul mănăstirii a fost Cuviosul Dionisie din satul Karissos – Kastoria. La început Cuviosul s-a stabilit pe moșia Mănăstirii Filoteu, al cărei egumen era fratele său după trup, Teodosie. După o vreme s-a mutat la poalele Micului Athon, apoi a coborât cu obștea sa spre mare.

De două ori a văzut în vedenie un stâlp luminos deasupra locului unde este astăzi mănăstirea și din aceasta a înțeles că acolo era voia lui Dumnezeu să se construiască o mănăstire.

Între timp Teodosie devenise mitropolit al Trapezundei și prin mijlocirea lui, Cuviosul Dionisie a cerut ajutorul împăratului Alexie al III-lea Comneanul, care era din Trapezunda, pentru ridicarea și înzestrarea mănăstirii. Îndată împăratul a dat un hrisov prin care a legiferat bogate danii pentru mănăstire în schimbul veșnicei pomeniri a împăratului și a familiei sale. În 1389 mănăstirea a fost recunoscută ca „patriarhală" prin sigiliul Patriarhului Antonie al IV-lea și s-a consolidat sistemul chinovial care fusese pus la întemeierea ei. Urmașul Cuviosului Dionisie (†1390) la egumenie a fost prietenul și împreună nevoitorul său, Dometie (†1403 sau 1405). Al Treilea Tipic al Sfântului Munte (1394) desemnează 25 mănăstiri, iar Mănăstirea Dionisiu se află în poziția a 19-a.

În secolul al XVI-lea, datorită sprijinului domnitorilor Țărilor Române, Mănăstirea Dionisiu s-a extins. În 1520, Sfântul Neagoe Basarab a renovat cu cheltuiala sa turnul de apărare și noul apeduct pentru aducerea apei, a dăruit mănăstirii Capul Sfântului Ioan Botezătorul și un chivot în formă de biserică cu Moaștele Sfântului Nifon, Patriarhul ecumenic, căruia Neagoe îi era fiu duhovnicesc. În 1535 un incendiu a distrus cea mai mare parte din moșia mănăstirii, iar domnitorul Moldovei Petru Rareș (1527-1538) a construit aripa de răsărit și Katholikonul mănăstirii. Fiica lui Petru Rareș, Ruxandra, și soțul ei, Alexandru Lăpușneanu (care mai târziu s-a tuns monah și a primit numele de Pahomie) au construit aripa cu șase nivele dinspre mare. Ruxandra și fiul ei Bogdan, au răscumpărat o mare parte a moșiei mănăstirii pe care o confiscase sultanul Selim al II-lea (1568). În 1574 mănăstirea a cumpărat drepturile Mănăstirii Xiropotamu și de atunci ea este a cincea în ierarhia celor 20 de mănăstiri și are dreptul să numească Protos al Sfântului Munte dintre monahii ei.

În 1617 sigiliul Patriarhului ecumenic Timotei al II-lea, pe care l-au semnat și Patriarhii Atanasie al Antiohiei și Teofan al Ierusalimului, a confirmat drepturile mănăstirii. Patriarhul Teofan s-a retras mai târziu în mănăstire.

De pe la mijlocul secolului al XVII-lea mănăstirea a fost nevoită, mai ales din motive economice, să adopte o formă de viețuire semichinovială. Abia prin sigiliul patriarhului ecumenic Calinic al V-lea (1805) s-a revenit la viețuirea chinovială propriu-zisă.

Mănăstirea Dionisiu a sprijinit activ Revoluția din Halkidiki (1821).

În Mănăstirea Dionisiu a fost hirotonit ieromonah Sfântul Nifon. Tot aici a fost tuns monah și a trăit 60 de ani fără să iasă deloc din mănăstire Sfântul Leontie Izvorâtorul de Mir (†1576). De asemenea aici a trăit Cuviosul

...tei de lângă Kavala, al cărui Cap se află la Mănăstirea Petra de lângă Lacul Plastira. Sfântul Nicodim Aghioritul a fost tuns monah tot aici. Şi tot monahi dionisiaţi au fost şi Sfinţii Noi Mucenici Ghenadie (†1818 în Constantinopol), Iosif Zugravul (†1819 în Constantinopol), Hristofor (†1818 în Adrianopol) şi Pavel (†1818 în Tripoli).

O mare personalitate duhovnicească a secolului al XX-lea a fost şi arhimandritul Gavriil Dionisiatul (†1983), egumen al mănăstirii între anii 1936-1976. A fost un duhovnic harismatic şi un apărător al drepturilor Sfântului Munte.

În hrisovul de ctitorire dat de Alexie al III-lea Comneanul se spune că, aşa cum Sfântul Atanasie Athonitul a fost dat Athosului de către Trapezunda, tot astfel şi Cuviosul Dionisie a fost dăruit Trapezundei de către Athos. Prin acest hrisov se stabilea ca mănăstirea să primească cu bucurie locuitori din Trapezunda ca închinători sau ca monahi.

Şase veacuri mai târziu datoria faţă de capitala Pontului a împlinit-o oarecum egumenul Gavriil, mărturisind şi săvârşind Dumnezeiasca Liturghie pentru creştinii în ascuns din Pont care au venit în acest scop la Constantinopol primejduindu-şi viaţa.

O nepreţuită vistierie a mănăstirii este mâna dreaptă a Sfântului Ioan Botezătorul, cu care a atins capul Domnului nostru Iisus Hristos atunci când S-a botezat în râul Iordan. Chivotul Sfântului Nifon (42x30x42 cm), făcut în 1515, în greutate de vreo 20 kg este în întregime din argint, aur şi email. Este darul voievodului Ţării Româneşti Sfântul Neagoe Basarab (1512-1521), fiind o copie a bisericii pe care domnitorul a zidit-o în cinstea Sfântului la Mănăstirea

Mâna dreaptă a Sfântului Ioan Botezătorul

Chivotul Sfântului Nifon în forma bisericii de la Mănăstirea Curtea de Argeş

Curtea de Argeş. Aici se păstrează Capul şi mâna dreaptă a Sfântului.

Într-o cutiuţă de argint executată cu multă măiestrie se află mir de la Sfântul Dimitrie. Apoi într-o altă cutie se află mâna dreaptă a Sfintei Matroana din Hios împreună cu o Psaltire în manuscris. Acesta este cel mai mic manuscris (8x5,5 cm) din Sfântul Munte. Capul Sfântului Ioan Botezătorul a fost furat în 1768 de piraţi atunci când părinţii din mănăstire îl duceau la metocul lor, ce este închinat Sfântului Evstratie. Astăzi el se păstrează într-un baldachin special făcut pentru aceasta din Moscheia Omeiarzilor din Damascul Siriei. În mănăstire se mai păstrează Capetele Sfintei Muceniţe Chiriachi, al Sfintei Muceniţe Tomaida, al Sfântului Grigorie Episcopul Acragandelor, al Marelui Mucenic Mercurie, al Sfintei Teofana împărăteasa. De asemenea se mai păstrează părţi din Sfintele Moaşte ale Sfinţilor: Vasilie, Atanasie, Grigorie Teologul, Teodor Stratilat, Gheorghie, Neofit Zăvorâtul, Filotei Dionisiatul, Dionisie Areopagitul, Iacov Fratele Domnului, Grigorie Palama, Iacov Persul, Ştefan Întâiul Mucenic, Trifon, Nichita, Artemie, Areta. Tot aici se mai găsesc Moaşte ale Sfinţilor Noi Mucenici: Gheorghie din Ioanina, Teodor Bizantiul, Ghenadie Dionisiatul, Dimitrie din Tripoli, Polidor, Atanasie din Tesalonic. Mănăstirea mai are o parte

Intrarea în mănăstire

Mormântul Sfântului Nifon

Turnul mănăstirii

din Sfântul Brâu al Maicii Domnului pe care dionisiaţii l-au primit de la Mănăstirea Vatoped în schimbul unui deget de la mâna dreaptă a Sfântului Ioan Botezătorul.

Intrarea în mănăstire se face prin partea de răsărit, printr-un coridor boltit deasupra căruia este pictată Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul.

Curtea este foarte mică şi din această pricină nu există agheasmatar. La intrare, pe partea dreaptă, se află o cişmea (secolul al XIX-lea), cu o ornamentaţie clasicistă. Inclus în aripa de nord, se află turnul (1520). Are patru nivele şi o înălţime de 23,9 m. Recent a fost renovat şi în el a fost mutată biblioteca. În aripa de răsărit se află clopotniţa. Are trei nivele şi este considerată una din cele mai vechi construcţii ale mănăstirii. Vechea intrare principală a mănăstirii se afla sub clopotniţă.

Katholikonul este zidit pe stâncă. Biserica are trei abside şi cinci turle. Are o lungime (împreună cu pridvorul) de 28 m, o lăţime de 18 m şi o înălţime de 20 m până în vârful turlei principale. Katholikonul a fost reconstruit în 1535-1547 şi pictat tot în acea epocă. Cheltuielile pentru aceasta au fost suportate de voievodul Petru Rareş (1527-1538), care este pictat în interiorul bisericii în partea dreaptă împreună cu familia sa. Pridvorul se întinde pe toată lăţimea

Katholikonul Mănăstirii

bisericii și a Paraclisului Icoanei Maicii Domnului numită Acatist. Pronaosul și naosul sunt pictate de marele pictor al Școlii Cretane, Zorzi. Lângă coloana din partea dreaptă din fața catapetesmei se află renumita Icoană a Sfântului Ioan Botezătorul. Pe spătarul strănii arhierești este pictat Sfântul Ioan Botezătorul în locul Arhiereului cel Mare. Pe coloana din spatele strănii arhierești se află Icoana veche a Sfântului Ioan Botezătorul, care a rămas nevătămată de la incendiul din 1535. De cealaltă parte, pe coloana din stânga, se află Icoana Maicii Domnului „Izvorul Tămăduirii" (1669).

Catapeteasma sculptată (1796) și aurită în 1803 a înlocuit vechea catapeteasmă (1553) lucrată cu cheltuiala voievodului Alexandru Lăpușneanu, din care se mai păstrează bucăți în spatele celei de astăzi.

În absida Altarului se află Icoana Maicii Domnului „Dulcea Sărutare" (1685) care a fost adusă de la metocul Mănăstirii Hotărani din România, precum și Icoana făcătoare de minuni a Sfântului Ioan Botezătorul care provine de la metocul de la Metamorfosi (Halkidiki). În Sfântul Altar se păstrează de asemenea cutia cu Sfintele Moaște ale Sfântului Nifon și bastonul său.

Deasupra pronaosului se află Paraclisul Cuviosului Dionisie (1960) și Paraclisul Sfinților Arhangheli. În mănăstire se mai află Paraclisele Sfinților Doctori fără de Argint, Ioan Teologul, Nicolae, Ioan Gură de Aur, Nifon, Gheorghie, Nectarie. Recent s-a construit Paraclisul Sfântului Nicodim Aghioritul.

Biserica cimitirului se află în partea de

Icoana Maicii Domnului "Acatist"

În partea stângă a pronaosului se află Paraclisul Icoanei Maicii Domnului „Acatist". Aici, în partea dreaptă a catapetesmei, se află Icoana Maicii Domnului „Acatist". Este făcută dintr-un amestec de ceară cu mastică, acoperită cu o îmbrăcăminte de argint aurit (1786). Trăsăturile fețelor sunt greu de distins.

În anumite vremuri a izvorât mir și este considerată cea mai veche icoană făcătoare de minuni din Sfântul Munte. Probabil că aceasta este icoana pe care Patriarhul Serghie a ținut-o în mâini atunci când a înconjurat zidurile Cetății împărătești ca să-i însuflețească pe luptătorii care apărau Constantinopolul de asediul arabilor și sciților (624), în vreme ce împăratul Iraclie se afla într-o campanie împotriva perșilor. Maica Domnului a izbăvit cetatea într-un chip minunat. Atunci s-a cântat pentru prima dată „Apărătoare Doamnă...". Pe partea din spate se păstrează reprezentarea predării icoanei de către împăratul Alexie al III-lea Comneanul Cuviosului Dionisie în 1374. Icoana a fost furată de pirați, dar în timpul unei mari furtuni pe mare, Maica Domnului s-a arătat căpitanului lor și i-a poruncit să aducă icoana înapoi la mănăstire. Îndată ea a început să izvorască mir și pirații înfricoșați s-au întors la mănăstire cu icoana, iar doi dintre ei s-au făcut monahi. Icoana a săvârșit o minune și cu Evghenie Vulgaris (1753), directorul Seminarului Teologic (Athoniada) din Sfântul Munte, care a fost vindecat de o tumoare malignă sub braț.

Coridorul pictat din fața trapezei

răsărit a mănăstirii, lângă cărarea ce duce spre Mănăstirea Sfântul Pavel. În partea de miazăzi a bisericii se află mormântul Sfântului Nifon.

În afara mănăstirii se află de asemenea Paraclisele-Chilii al Sfântului Nifon (lângă peștera sa), al Celor 12 Apostoli (pe malul opus al torentului), al Sfântului Iacob Fratele Domnului (la trei sferturi de oră de mers în susul râului), al Sfântului Onufrie (la o jumătate de oră de mers în partea de nord-vest a mănăstirii) și al Maicii Domnului (mai sus de cel de dinainte, vizavi de peștera unde s-a nevoit ctitorul mănăstirii, Cuviosul Dionisie).

Trapeza se află în aripa de sud, în fața Katholikonului. Are forma literei T. Partea paralelă cu Katholikonul este cea mai veche. Partea sudică a fost adăugată în 1568 cu cheltuiala voievodului

Naosul

Alexandru Lăpușneanu și a soției sale Ruxandra. Trapeza este pictată în întregime, iar pe peretele dinspre răsărit se află două scene mari (1603): Soborul Celor fără de trup și căderea lui Lucifer, și Scara către Cer, care amintește de lucrarea cu același nume a Sfântului Ioan Scărarul.

În fața trapezei se întinde un coridor acoperit, de 24x4 m, care ajunge până în pronaosul bisericii. Este pictat cu diferite scene, printre care 21 scene din Apocalipsa Sfântului Ioan, care constituie cel mai vechi și mai complet ciclu de reprezentări ale acestui subiect în tot Răsăritul.

În iconofilachion, care se află deasupra trapezei se păstrează multe icoane portative (secolele XIV-XIX) dintre care cea mai valoroasă este icoana cu două fețe (secolul al XIV-lea). Această icoană îl reprezintă pe împăratul Alexie al III-lea Comneanul care este binecuvântat de Hristos în timp ce împreună cu Sfântul Ioan Botezătorul ține în mână o biserică. Pe spatele icoanei sunt pictați cei patru Sfinți din Trapezunda: Evghenie, Candid, Valerian și Achila.

Biblioteca este una din cele mai bogate și mai bine organizate din Sfântul Munte. Spre

Icoana Sfântului Ioan Botezătorul

sfârşitul secolului al XVI-lea şi începutul celui de al XVII-lea în mănăstire a funcţionat un atelier de copiere a manuscriselor (scriptorium). Se păstrează aici în jur de 1.100 de manuscrise, pergamente sul şi codici. Dintre ele 148 sunt pergamente, iar celelalte din mătase şi hârtie. Renumit este manuscrisul „Evanghelia împărătească" (Codicele 587 din secolul al XI-lea) cu 80 de miniaturi. Este legat în lemn îmbrăcat în argint aurit şi are diferite reprezentări pe ea. Puţin mai vechi este Tetraevangheliarul (Codicele 588, sfârşitul secolului al X-lea) legat în argint aurit, având reprezentată pe coperţi Învierea şi Răstignirea (1665). Biblioteca cuprinde în jur de 10.000 de cărţi, dintre care 5.000 sunt vechi. Se păstrează aici şase cărţi foarte vechi din a doua jumătate a secolului al XIV-lea.

În schevofilachion se păstrează veşminte brodate, printre care sacosul Sfântului Nifon, un epitaf foarte frumos (secolul al XVI-lea), darul voievodului Petru Rareş, crucea dăruită de mama lui Constantin Paleologul, Elena Paleologhina (†1450), care în 1448 a devenit monahie şi a primit numele de Ipomoni. Aici se mai păstrează o mică reprezentare a Răstignirii (secolul al X-lea) făcută în colţ de fildeş, o deosebită dovadă de miniatură bizantină, o copertă sculptată a unui manuscris (secolul al XIII-lea), cu reprezentări ale Praznicelor Împărăteşti, ale Proorocilor, Apostolilor, în total 270 de personaje. Arhiva mănăstirii păstrează printre altele hrisovul de ctitorire al împăratului Alexie al III-lea Comneanul (1374-1375), hrisoavele lui Ioan al VI-lea Cantacuzino (1347), a lui Ioan al V-lea Paleologul (1408) şi un hrisov ceruit (1570) scris în româneşte cu semnăturile voievodului Alexandru Lăpuşneanu şi a doamnei Ruxandra.

Tot de mănăstire aparţin şi Chilia Sfântului Ştefan şi cea a Intrării în Biserică a Maicii Domnului, care se află în valea Adin, în spatele Schitului Sfântul Andrei.

În afară de metocul Monoxilitis, care se află în Sfântul Munte, mănăstirea mai are metoace în Casandra, primul picior al peninsulei Halkidiki, în Zakintos, în insula Tasos, în Mitilini, în Sporadele de nord şi Ciclade. În Bulgaria a avut un metoc la Filipapolis, iar în România la Hotărani.

Mănăstirea Cutlumuș

Mănăstirea Cutlumuș

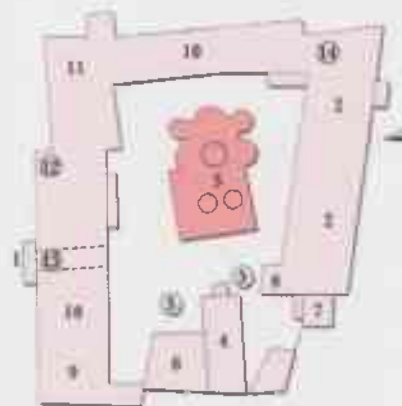
Mănăstirea Cutlumuș se află la o mică distanță de Karyes, capitala Sfântului Munte, și s-a construit pe locul vechiul monidrion a lui Makri, care astăzi este folosit ca biserică a cimitirului.

Din date se vede că mănăstirea exista deja în 988. Tradiția îl arată drept ctitor pe împăratul Alexie I Comneanul (1081-1117), care într-adevăr a făcut mari donații. În 1316 mănăstirea deținea locul al 17-lea în ierarhia mănăstirilor athonite. Altă tradiție leagă numele mănăstirii de familia Kutlumuș, care avea legături cu sultanii selgiucizi din Iconiu. Ea spune că ctitorul mănăstirii este Constantin, fiul creștinat al lui Azentin al II-lea. Mănăstirea a suferit însemnate pagube din pricina piraților catalani, precum și de la cugetătorii de cele latinești ai lui Mihail al VIII-lea Paleologul (1261 -1282). Atunci, potrivit tradiției, au fost omorâți prin spânzurare mulți părinți din mănăstire și au fost înmormântați în spatele Katholikonului. În 1263 Protosul Sfântului Munte a cedat mănăstirii monidriul Sfântul Ilie, iar în 1287 Mănăstirea Stavronikita care era părăsită. În 1369 domnitorul sârb Ioan Uglensi a cumpărat de la Mănăstirea Pantocrator mai multe moșii în partea Serenului și le-a dăruit Mănăstirii Cutlumuș. În 1334 în urma hotărârii egumenilor athoniți, s-au anexat Mănăstirii vechile monidrioane al lui Filadelf și al Sfântului Gheorghie Anapavsias. În 1428 a fost anexat și monidrionul lui Alipie. Mănăstirii îi aparține și monidrionul lui Gomatos, al 24-lea în ierarhie (1316), pe locul căreia astăzi se află o Chilie a Maicii Domnului.

O mare înflorire a cunoscut mănăstirea în timpul egumeniei lui Hariton din Imvros. Atât de mare a fost înflorirea încât era cunoscută sub numele de Mănăstirea lui Hariton. Acesta a cerut ajutorul domnitorului Țării Românești, Alexandru Basarab și Ioan Vladislav, care au sprijinit mult mănăstirea și sunt considerați noii

Intrarea în Mănăstire

Legendă

1. Intrarea principală
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Agheasmatarul
6. Bucătăria
7. Turnul de apărare
8. Clopotnița
9. Biblioteca
10. Chiliile monahilor
11. Sinodikonul
12. Paraclisele Tuturor Sfinților și a Cinstitului Înaintemergător
13. Paraclisul Sfântului Spiridon
14. Paraclisul Sfintei Natalia

Cişmeaua de la intrarea Mănăstirii

ctitori ai ei. Vladislav a făcut presiuni ca mănăstirea să devină idioritmică, ca în felul acesta să uşureze stabilirea monahilor români în ea. Hariton a fost nevoit să accepte nu mai înainte de a se asigura că mănăstirea va rămâne grecească. În anul 1372 Hariton a fost hirotonit mitropolit al Ţării Româneşti de către patriarhul ecumenic Filotei Kokkinos, dar a continuat să-şi îndeplinească funcţia de egumen. Urmaşul său a fost egumenul român Melchisedec, care a fost robit de către turci. În 1393 mănăstirea a fost numită stavropighie patriarhală. Perioada de înflorire a ei a fost întreruptă de incendiul din 1497, însă daniile domnitorilor români au ajutat la refacerea ei. Din 1574 mănăstirea deţine locul al şaselea în ierarhia mănăstirilor athonite. Incendiul din 1767 a fost catastrofal. Reconstruirea ei a fost suportată de patriarhul Matei al III-lea al Alexandriei, care s-a închinoviat aici după demisia sa. În 1856, la cererea unanimă a părinţilor, mănăstirea a revenit la sistemul chinovial. În anii 1970 în mănăstire s-a stabilit o obşte nouă condusă de arhimadritul Hristodul.

În afară de egumenul Hariton şi de patriarhul Matei al III-lea, în mănăstire a vieţuit şi învăţatul monah Vartolomeu din Imvros (sfârşitul secolului al XVIII-lea). La Chilia Sf. Gheorghie au trăit Cuvioşii Mucenici Ciprian cel Nou (†1679 în Constantinopol), Luca Mitilineanul (†1802 în Mitilini) şi Eftimie de la Schitul Mănăstirii Iviron (†1815 în Constantinopol). Într-o colibă de la Schitul mănăstirii Sfântul Panteleimon, a trăit Cuviosul Mucenic Gherasim cel Nou (†1812 în Constantinopol).

Vizavi de intrarea în mănăstire se află o frumoasă cişmea în formă de bisericuţă (secolul al XIX-lea) cu un acoperiş boltit care se sprijină pe nişte coloane. Placa sculptată în relief este una din cele mai frumoase lucrări artistice din Sfântul Munte. Aripile de nord şi vest ale mănăstirii păstrează caracterul sever de fortăreaţă. Partea de răsărit care priveşte spre mare are balcoane.

Intrarea Mănăstirii

Intrarea principală se află în aripa de nord, din acoperişul căreia se înalţă turlele roşii ale paraclisélor Tuturor Sfinţilor şi a Sfântului Ioan Botezătorul. Ea are coloane ca cea a Mănăstirii Iviron, dar în proporţii mai mici. Trecând prin coridorul boltit ajungem în curtea placată cu plăci de piatră. Are forma trapezoidală şi nu este foarte mare. Aripa de sud are patru nivele şi este ornamentată cu cărămidă. Aici se află arhondaricul. Aripa de răsărit tot cu patru nivele ridicată de patriarhul Alexandriei Matei al III-lea în 1767 a fost distrusă de foc în 1980. Ea a fost refăcută de către patriarhul ecumenic Vartolomeu I.

În colţul sud-vestic se înalţă turnul. A fost zidit în 1508 pe locul unui alt turn mai vechi (secolul al XIV-lea), La nivelul de sus al lui se află Paraclisul Sfinţilor Arhangheli. Lângă turnul de apărare se află clopotniţa (1808).

Katholikonul Mănăstirii

Agheasmatarul se află lângă intrarea în trapeza mănăstirii, care este în formă de L.

Katholikonul se află în centrul curții. El a fost zidit în 1540 în timpul egumenului Maxim, pe locul unei vechi biserici din 1369, și este închinat Schimbării la Față. Are cinci turle. Pridvorul este pictat dar nu cu scene din Apocalipsă ca de obicei. În partea de nord a pronaosului, inclus în corpul bisericii, se află Paraclisul (1733) Icoanei Făcătoarei de minuni a Maicii Domnului „Ocrotitoare nebiruită".

Preasfânta Născătoare de Dumnezeu este pictată ținând în mâna stângă Dumnezeiescul Prunc, care este întors și privește la îngerul care ține uneltele Sfintelor Patimi. Printr-o minune a icoanei mănăstirea a fost izbăvită de năvălirea piraților, iar apoi Maica Domnului a făcut-o nevăzută de ochii lor. În catapeteasma paraclisului se află Icoana Maicii Domnului Milostiva, darul Teodorei, fiica împăratului Ioan al VI-lea Cantacuzino (1341-1345), care a fost silită ca la o vârstă tânără să se căsătorească cu sultanul Orhan de Iconiu.

În mănăstire mai există paraclisele Sfin-

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Ocrotitoare nebiruită"

Naosul

tei Natalia, Sfinților Doctori Fără de Argint, a Sfântului Spiridon.

În mănăstire se păstrează o părticică din Sfânta Cruce, piciorul Sfintei Ana - Maica Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, mâna Sfântului Grigorie Teologul, Capul Sfântului Alipie, care s-a nevoit 60 de ani pe un stâlp în pustia Paflagoniei. Se păstrează de asemenea părticele de Sfinte Moaște ale Sfinților: Timotei, Panteleimon, Panaghiotis din Cezareea, Nil Athonitul, Chiril, Trifon, Iacob Persul, Vasilie cel Mare, Haralambie, Parascheva și Matroana.

În biblioteca mănăstirii se păstrează în jur de șapte sute de manuscrise, dintre care o sută sunt din pergament având pe ele și icoane. Deosebit de însemnate sunt Viața lui Iosif (secolul al XVI-lea) și codicele 1677 care conține cele trei Sfinte Liturghii. Unicat este codicele 64 care conține poeziile sultanului Valint (Iconiu, secolul al XIII-lea) în limba greacă populară a vremii, dar scrisă cu litere arabe.

Arsanaua (portul) Mănăstirii

Arsanaua mănăstirii se află între Mănăstirile Iviron și Stavronichita. Se numește Caliagra și se presupune că aici ar fi existat vechiul orășel și templu al Artemidei. În partea de nord se află turnul, iar alături este clădirea Monahilor cu Bisericuța Sfinților Arhangheli. Turnul de 5,7x8 m și înalt de 16 m este zidit de domnitorul român, Sfântul Neagoe Basarab (1512-1521).

Printre dependințele mănăstirii se numără Schitul Sfântul Panteleimon și Chiliile lui Alipie, a Sfântului Gheorghie, a Sfântului Nicolae Nerantzona, a Sfântului Gheorghie Anapavsias. În Karyes se află Chilia Sfântului Ioan Botezătorul sau a lui Dionisie din Furna, renumitul

Chilia Panaguda

pictor și alcătuitorul „Erminiei Picturii Bizantine", lucrare deosebit de importantă și îndreptar absolut necesar pentru pictori.

La Chilia Panaguda a mănăstirii a trăit ultimii ani ai vieții sale Cuviosul Paisie Aghioritul (†1994), un ascet contemporan, cunoscut în toată lumea pentru sfințenia sa.

În Capsala mănăstirea are patru colibe sihăstrești.

Schitul Sfântul Panteleimon

Schitul Sfântul Panteleimon se află pe coasta nordică a văii iviritice, care începe de la Mănăstirea Iviron și se sfârșește la Mănăstirea Cutlumuș.

Kiriakonul a fost început în 1782 și sfințit în 1790. În 1799, prin sigiliul patriarhului Neofit, a fost recunoscut oficial ca schit. Tot în acest an s-a stabilit aici renumitul duhovnic Chiril Kastanofilis, care l-a ajutat pe Sfântul Nicodim Aghioritul în scrierea operelor sale. În 1808 a

Vedere generală a Schitului

Kiriakonul Schitului și clopotnița

venit și a trăit aici timp de patru ani Cuviosul Mucenic Gherasim cel Nou, care a mărturisit în 1812 la Constantinopol.

Kiriakonul Schitului este închinat Sfântului Panteleimon, care a săvârșit și săvârșește multe minuni. O dată Sfântul a scos apă dintr-o fântână a Schitului la rugăciunile părinților. Apa avea culoarea laptelui, așa cum era sângele Sfântului atunci când i s-a tăiat capul. Interiorul este pictat. Aici se află Icoana făcătore de minuni a Sfântului Panteleimon (secolul al XVIII-lea), precum și o Icoană a Maicii Domnului (secolul al XIII-XIV-lea) și una a Sfinților Apostoli Petru și Pavel (secolele al XI-XII-lea).

Kiriakonul, trapeza și arhondaricul, ce se află împreună sunt străjuite de doi chiparoși gemeni care potrivit tradiției au o vârstă de 770 ani.

Mănăstirea are mai multe metoace în Seres, Andros, Imvros, Samos, Limnos, Creta, Sitonia. În România a avut ca metoc Mănăstirea Slatina.

Mănăstirea Pantocrator

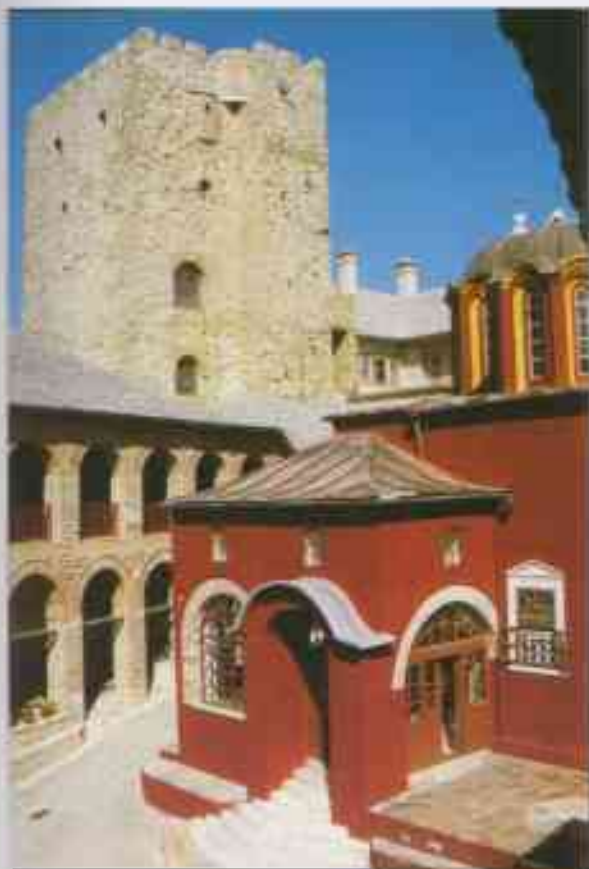

Mănăstirea Pantocrator

Mănăstirea Pantocrator se înalță pe o mică peninsulă stâncoasă aflată în mijlocul golfului format de vărsarea râului Hrisorrari sau Boțari.

Tradiția îl consideră ctitor al mănăstirii pe Împăratul Alexie I Comneanul și plasează fondarea ei în timpul împărăției sale (1081-1117). Există documente care adeveresc existența mănăstirii în perioada 1283-1328. Unele mărturii scrise îi arată drept ctitori pe frații Alexie și Ioan, ofițeri superiori, care au întreprins acțiuni militare împotriva sârbilor și turcilor.

Cei doi frați au construit din temelie mănăstirea. În 1357 ctitorii au inclus în cadrul mănăstirii vechiul Monidrion al lui Ravduhos ce se afla lângă Karyes. În total șase monidrioane au fost incluse în cadrul mănăstirii. Alexie a murit în 1368 sau în 1369, iar lucrările de construcție au fost continuate de Ioan. În 1384 acesta se retrage la Mănăstirea Pantocrator, unde a primit schima îngerească și numele de Ioanichie. Mormintele ctitorilor se află în Katholikonul mănăstirii.

Mănăstirea este închinată Schimbării la Față și a fost sfințită de Patriarhul ecumenic Calist I (†1363) cu puțin înainte de moartea sa. Prin sigiliul său, mănăstirea a fost recunoscută drept „patriarhală", iar apoi și „împărătească". În timpul stăpânirii turcești mănăstirea a trecut printr-o criză economică, dar cu toate acestea a reușit să se extindă înspre sud-est (în secolul al XVI-lea) datorită generoaselor danii ale voievodului Țării Românești Sfântul Neagoe Basarab și ale marelui logofăt (prim ministru) al Țării Moldovei, Gavriil Trotușeanu. Un mare ajutor pentru mănăstire a acordat de asemenea Ecaterina a Rusiei (1762), care a îngăduit să se facă o colectă pentru mănăstire prin toată Rusia. Mănăstirea a suferit mari pagube în urma incendiilor din 1773 și 1948. Ea deține locul al

Legendă

1. Intrarea principală
a) Intrarea secundară
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Biblioteca și Skevofilakionul
6. Chiliile monahilor
7. Egumenia
8. Sinodikonul

Capul Sfântului Ioanichie cel Mare

şaptelea în ierarhia mănăstirilor athonite. În anul 1992 mănăstirea a revenit la sistemul chinovial prin sigiliul Patriarhului ecumenic Vartolomeu I. Este ultima mănăstire athonită care a devenit cenobitică.

În Mănăstirea Pantocrator a trăit în mai multe rânduri Patriarhul ecumenic Sfântul Calist al II-lea Xanthopulos (†1397), ale cărui texte sunt cuprinse în Filocalie. S-a nevoit în Katisma Sfântului Onufrie. Pe moşia mănăstirii a pustnicit pentru puţină vreme Mitropolitul Tesalonicului, Sfântul Grigorie Palama (1296-1359).

Mitropolitul Tesalonicului, Sfântul Teona (secolul al XVI-lea) a trăit în Katisma Sfântului Onufrie, care de atunci a primit numele său. Cuviosul Teofil Izvorâtorul de Mir (†1548) a pustnicit în Chilia Sfântului Vasilie din Kapsala. Tradiţia menţionează că aici ar fi trăit şi Sfântul Gherasim din Kefalonia (secolul al XVI-lea). În mănăstire a trăit şi Mitropolitul Timişoarei, Sfântul Iosif de la Partoş (†1656). Sfântul Nicodim Aghioritul a primit marea schimă îngerească în Chilia Sfântului Vasilie din Kapsala şi a pustnicit aici împreună cu Sfântul Macarie Notaras. În Schitul Sfântul Ilie a trăit Sfântul Paisie Velicikovski. În mănăstire au trăit mulţi monahi învăţaţi, printre care monahul Calinic (1821-1884), cel care a tradus Cuvintele ascetice ale Sfântului Isaac Sirul şi monahul Teofan (prima jumătate a secolului al XIX-lea), scriitorul unor importante lucrări referitoare la notaţia muzicii bizantine.

O mare binecuvântare pentru mănăstire o constituie partea din hitonul necusut al Domnului, ce se păstrează aici. De asemenea aici se păstrează Capetele sau părţi din Capetele Sfinţilor: Ioanichie din Olimpul Bitiniei (părintele duhovnicesc al Sfântului Eftimie cel Nou), Ioan cel Milostiv, Teodor Stratilat, Cosma şi Damian. Se mai păstrează aici Moaşte ale Sfântului Apostol Andrei, ale Sfântului Trifon, ale Sfintei Fotini Samarineanca, ale Sfinţilor: Chiric şi Iulita, Anastasia Izbăvitoarea de otravă, Parascheva Muceniţa, Ermolae, Panteleimon, Evstatie, Constantin şi Elena, Nichifor, Modest, Întâiului Mucenic Ştefan, Atanasie Patriarhul Constantinopolului, Teofil Izvorâtorul de Mir.

Intrarea în mănăstire se află în colţul de sud-vest şi are o boltă exterioară, susţinută de coloane, pe care este reprezentat Pantocrato-

Intrarea în Mănăstire

Katholikonul Mănăstirii

rul. În partea dreaptă a intrării se află o cişmea de marmură (1781) cu ornament în stil rococo.

Curtea este mică şi placată cu piatră. Spaţiul redus justifică absenţa agheasmatarului. În partea stângă, în curte, se află o altă cişmea, făcută, ca şi cea de la intrare, de schevofilaxul Chiril.

Poziţia Katholikonului în fundul curţii se datorează extinderii mănăstirii spre sud-est.

Katholikonul este construit în stil athonit: cruce înscrisă cu turlă şi abside laterale. Se află în partea de nord-vest a curţii şi a fost zidit în 1362-1363. Alegerea praznicului Schimbarea la Faţă ca hram al mănăstirii se pare că este legată de mişcarea isihastă. În partea de nord a pridvorului se înalţă clopotniţa. Tronul de lângă intrarea în pronaos se păstrează din vremea când mănăstirea era idioritmică. Deasupra intrării în naos este pictată Icoana numită Deisis (secolul al XIV-lea), despre care se spune că este cea mai mare pictură murală de acest fel din Sfântul Munte.

În peretele de nord al pronaosului se află mormântul ctitorilor, care în 1847 a fost mutat din peretele de miazăzi. Deasupra mormântului sunt pictaţi ctitorii.

În naosul care este pictat se află în partea dreaptă Icoana Schimbării la Faţă (1896), iar în partea stângă Icoana Maicii Domnului „Gherontissa", amândouă aşezate în strâni de marmură. Icoana Mântuitorului şi cea a Maicii Domnului „Odighitria" (Povăţuitoarea - Bucuria tuturor) din catapeteasmă (prima jumătate a secolului al XVI-lea) sunt lucrările lui Teofan Cretanul. Picturile murale din biserică sunt atribuite, potrivit tradiţiei, lui Panselinos, însă arheologii sunt de părere că ele aparţin Şcolii Macedonene (1360-1370), adică perioadei de după Panselinos.

În partea nordică a pronaosului se află Paraclisul Adormirii Maicii Domnului zidit în 1538. În catapeteasma de aici se află Icoana făcătoare de minuni a Sfântului Gheorghie

Naosul

Icoana Făcătoare de minuni a Sfântului Gheorghie „Faneromenos”

numită „Faneromenos”. În partea dreaptă a intrării în mănăstire se află Paraclisul Sfântului Nicolae. În colțul de nord-est se află Paraclisul Sfinților Andrei și Ioanichie (1781), iar exact deasupra lui este Paraclisul Sfinților Arhangheli (1781). În vârful turnului mare se află Paraclisul Înălțării. În aripa de apus se află Paraclisul Sfântului Ioan Botezătorul. În turnul de deasupra intrării se află Paraclisul Sfântului Panteleimon. În afara mănăstirii, în partea de sud-est, pe o stâncă abruptă se află Paraclisul Sfântului Atanasie Athonitul (secolul al XIV-lea), care a folosit drept biserică de cimitir. Biserica de astăzi a cimitirului (a Sfinților Doctori fără de Arginți, 1771) se află tot în afara mănăstirii. La fel sunt construite și Paraclisele Sfântului Onufrie (în secolul al XVI-lea a trăit aici Mitropolitul Tesalonicului, Sfântul Teona), al Sfinților Apostoli, al Sfintei Ana, al Sfântului Trifon, precum și Paraclisul Sfântului Atanasie cel Mare, unde, potrivit tradiției, s-a pus piatra de temelie a mănăstirii de către împăratul Alexie I Comneanul, însă Icoana Maicii Domnului „Gherontissa” și uneltele lucrătorilor au fost duse în chip minunat în locul unde este construită astăzi mănăstirea.

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului "Gherontissa"

Icoana „Gherontissa" are o înălțime de 2 m, iar Maica Domnului este pictată fără Hristos și este acoperită cu o îmbrăcăminte de argint. Vasul care este pictat la picioarele ei amintește de minunea săvârșită de ea, când a umplut chiupurile mănăstirii cu untdelemn. Numele icoanei este legat de o minune a Maicii Domnului. Aceasta l-a certat pe preotul slujitor pentru întârzierea sa și i-a poruncit să meargă imediat să-l împărtășească pe egumenul mănăstirii, care era pe moarte. Icoana a fost aruncată de niște pirați saracini într-o fântână a mănăstirii și a fost aflată acolo după 80 de ani, la îndrumările unuia dintre saracini care a orbit când a încercat să o taie în bucăți. Când au aflat-o în fântână, înaintea ei ardea o candelă. Icoana se prăznuiește în fiecare an la 2 decembrie, cu priveghere de toată noaptea, în amintirea minunii ei, când în timpul incendiului din 1948 a apărut un nor mic care a adus ploaie exact deasupra mănăstirii și a stins focul.

Trapeza se află la primul nivel al aripii de sud. A fost mutată de la subsol în 1744 și pictată în 1749.

Turnul are dimensiunile de 11,5x10,5 m și o înălțime de 24 m. A fost de curând renovat și in el se află schevofilachionul și iconofilachionul mănăstirii.

Biblioteca cuprinde în jur de 350 de manuscrise și 3.500 de cărți. 68 de manuscrise sunt de hârtie, iar celelalte sunt de mătase. Cele mai importante manuscrise sunt: o Psaltire (secolul al IX-lea) pe pergament cu 97 de miniaturi, așa-numita „Evanghelie a Sfântului Ioan Colibașul" (secolele XII-XIII), scrisă pe un pergament foarte subțire făcut din piei de ied nenăscut. Ea are dimensiunile de 12x17 cm și un scris microscopic. Cuprinde Evangheliile, Apostolul, Psaltirea, texte patristice și Novelele (legile). Este împodobită cu miniaturi care îi reprezintă pe Apostoli și pe diferiți Sfinți. Se spune că a fost dăruită de Constantin al IX-lea Monomahul lui Mihail Pselos. Tot aici se mai află Tetraevangheliarul (1301), lucrarea lui Teodor Simonopetritul, unicat în Sfântul Munte.

În arhiva mănăstirii se păstrează documente grecești și turcești. Cel mai vechi document (1039) se referă la Monidrionul lui Falacros. Se păstrează aici și un document în românește al voievodului Alexandru Lăpușneanu (1627).

În schevofilachionul mănăstirii se păstrează o mică bucată dintr-o aspidă de aramă cu diferite reprezentări, care, potrivit tradiției, a aparținut Sfântului Mercurie, precum și veșminte de mătase persană cu mărgăritare

Trapeza

(în jur de 1480).

Mănăstirea are un schit, cel al Sfântului Prooroc Ilie, și 12 chilii, colibe și katisme. Jumătate din chilii se află în Karyes și în jurul lui, iar celelalte în Kapsala. În valea Adin în spatele Schitului Sfântului Andrei se află Chilia Adormirii Maicii Domnului, cunoscută mai mult sub numele de „Axion Estin". În zona Kapsalei mănăstirea are 38 de colibe, în care la începutul secolului al XX-lea se nevoiau în jur de 300 de pustnici.

Schitul Proorocului Ilie

Schitul Proorocului Ilie se află pe coasta de deasupra Mănăstirii Pantocrator și impresionează prin mărimea și frumusețea bisericii lui. La început acolo era o chilie a Mănăstirii Pantocrator. În 1757 a fost dată Sfântului Paisie Velicikovski. În 1839 a fost recunoscută drept schit chinovial rusofon. Construcția impresionantă și creșterea numărului de monahi a dus la conflicte cu Mănăstirea Pantocrator. Abia în 1892, un sigiliu patriarhal a normalizat relațiile dintre cele două așezăminte. La 22 iulie 1881 a ancorat în largul mării iahtul „Ereclik" al Marii Ducese Alexandra Petrovna, care de pe puntea vasului urmărea cu binoclu evoluția lucrărilor. La porunca ei, viceamiralul Dimitri Golombaciov a pus piatra de temelie a bisericii fără prezența arhiereului. Această acțiune anticanonică a ațâțat din nou legăturile încordate dintre mănăstire și schit. Perioada de înflorire a fost urmată de una de decădere după Revoluția din 1917.

Schitul Proorocului Ilie

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Înlăcrimata"

În 1992 în schit s-a stabilit o obște de monahi greci.

Sfântul Paisie Velicikovski

Biserica schitului este impunătoare având o lungime de 40 m, o lățime de 24 m și o înălțime de 32 m. Este construită din piatră cioplită. Lucrările au început în 1893, iar sfințirea ei s-a făcut în 1900 de către Patriarhul ecumenic Ioachim al III-lea, în prezența amiralului Vivilov. În interior privirea închinătorului este atrasă de uriașa catapeteasmă din lemn aurit și de racLele cu Sfinte Moaște. În partea dreaptă se află icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Înlăcrimata". La 17 februarie 1876 paraclisierul schitului a observat că din ochii Maicii Domnului curgeau lacrimi. Minunea s-a răspândit peste tot și țarul Alexandru al II-lea a cerut icoana și a luat-o în prima linie în războiul cu Turcia.

În corpurile care înconjoară biserica se află mai multe paraclise, printre care Paraclisul Bunei Vestiri (1761) construit de Sfântul Paisie Velicikovski însuși.

Interiorul Katholikonului

Mănăstirea Xiropotamu

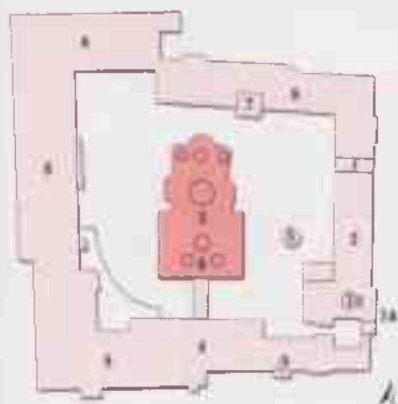
Mănăstirea Xiropotamu

Mănăstirea se află pe un platou situat pe coasta sudică a Sfântului Munte, deasupra portului Dafni.

Istoricul Ptolemeu (secolul al II-lea d.Hr.) spune că pe locul mănăstirii de astăzi se afla vechea cetate Stratonikia, numită astfel în cinstea fiicei lui Dimitrie Poliorkitis (294-287 î.Hr.), care s-a căsătorit cu Nikator Seleuk, întemeietorul statului seleucizilor cu capitala la Antiohia. Se pare că cetatea a continuat să existe și în timpul stăpânirii împăratului Iustinian (527-565), dar a fost distrusă de năvălirile arabilor.

Potrivit tradiției, Mănăstirea Xiropotamu a fost întemeiată de împărăteasa Pulheria (450-457), fiica împăratului Arcadie. Ca și ctitori mai sunt cinstiți împărații Romanos I (919-944) și Constantin al VII-lea Porfirogenitul (912-959). În documentele vechi se întâlnește denumirea „Mănăstirea Sfântului Nichifor", al cărei egumen semnează Tipicul lui Constantin al IX-lea Monomahul (1046). Identificarea ei cu mănăstirea de astăzi este nesigură, deoarece Mănăstirea Xiropotamu, încă de la întemeierea ei, este cunoscută sub numele de „Mănăstirea Sfinților 40 de Mucenici", în cinstea cărora este închinat Katholikonul ei. Este menționată de asemenea sub numele ei vechi „Hloropotamu", în timp ce denumirea de astăzi trimite la Sfântul Pavel Xiropotamineanul, ascet contemporan cu Sfântul Atanasie Athonitul. Izvoarele istorice plasează întemeierea mănăstirii spre sfârșitul secolului al X-lea.

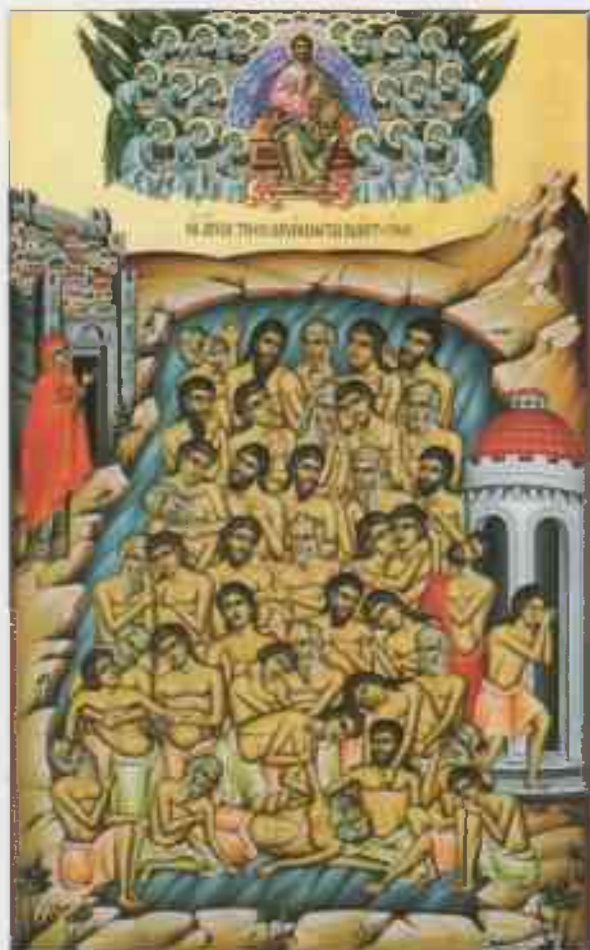
Mănăstirea s-a dezvoltat atât de mult în secolele al XI-lea și al XII-lea, încât hotarele moșiei ei ajungeau atunci până la Mănăstirea Sfântului Pavel. În 1280 un incendiu a distrus mănăstirea. Împăratul Andronic al II-lea Paleologul (1282-1328) a ajutat la refacerea ei și i-a delimitat prin hrisov hotarele. Exemplul său a fost urmat de domnitorii sârbi, care au făcut aici danii bogate. Cu cheltuielile lor s-a ridicat zidul cu turn, Paraclisul Maicii Domnului din corpul de nord și s-a refăcut Katholikonul (1445). În timpul stăpânirii turcești mănăstirea a trecut printr-o perioadă de decădere datorită

Legendă

1. Intrarea principală
a) A doua intrare
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Agheasmatarul
6. Biblioteca și Skevofilakionul
7. Clopotnița
8. Chiliile monahilor
9. Paraclisul Cinstitei Cruci
10. Paraclisul Sfântului Teodosie

Icoana Sfinților 40 de Mucenici

stării economice și jafurilor făcute de tâlhari și de pirați. Mănăstirea a fost distrusă în întregime în urma incendiilor din 1507 și 1609. La reconstruirea de după incendiul din 1507 a participat prin danii generoase sultanul Selim I (1512-1520), pentru a-i răsplăti pe cei 40 de voinici (40 de Mucenici) care i s-au arătat aievea și l-au ajutat să dobândească biruința împotriva mamelucilor din Egipt. Prin decretul său s-au stabilit hotarele mănăstirii și s-a rânduit o danie anuală.

La începutul secolului al XVI-lea, mănăstirea deținea locul al 5-lea în ierarhia mănăstirilor. Dar acest loc, împreună cu dreptul de a fi ales ca Protos al Sfântului Munte un monah din obștea ei, a fost nevoit să-l cedeze Mănăstirii Dionisiu, care era cu mult mai nouă, în schimbul unei sume de bani, ajungând astfel să dețină locul al 8-lea în ierarhia mănăstirilor athonite.

Mănăstirea a fost reînnoită în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, cu banii adunați de monahul Chesarie Daponte în decursul celor opt ani (1757-1765), când a mers cu Cinstitul Lemn și cu Moaștele Sfinților 40 de Mucenici spre închinare prin Țările Române și prin Constantinopol.

După câteva încercări nereușite din trecut (1611, 1835), mănăstirea a devenit chinovială în anul 1981 prin sigiliul Patriarhului ecumenic Dimitrie I, când s-a stabilit aici o obște nouă.

În Mănăstirea Xiropotamu a trăit pentru o vreme Cuviosul Mucenic Luca, care a mărturisit în Mitiline în 1802.

În mănăstire se păstrează Sfinte Moaște ale Sfinților: Procopie, Avxentie, Ignatie Teoforul, Grigorie, Mercurie, Andrei Criteanul, Ioasaf împăratul Indiei, Solomoni, Haralambie, Parascheva, Panteleimon, Fotini Samarineanca, Atanasie al Alexandriei, Apostolul Vartolomeu, Nil Izvorâtorul de Mir, Hristina, Ioan cel Milostiv, Ioan Gură de Aur și Vasilie cel Mare, precum și ale Sfinților 40 de Mucenici. Obiectul de mare preț al mănăstirii este bucata din Lemnul Sfintei Cruci, care, potrivit tradiției, a fost dăruită mănăstirii de către împăratul Roman I

Cea mai mare bucată din lume din Lemnul Sfintei Cruci cu gaura cuiului

Katholikonul Mănăstirii

Lecapinos. Este cea mai mare bucată din lume (o parte verticală de 31 cm, partea orizontală de 16 cm și grosimea de 2,5 cm) care se păstrează din Lemnul Sfintei Cruci. Pe ea se vede gaura făcută de cuiul care a fost bătut. Această gaură este înconjurată cu rubine.

Vechea intrare a mănăstirii se află în colțul de sud-est. Intrarea nouă se află la mijlocul corpului de răsărit sub arhondaric. Curtea este largă și în mijlocul ei este construit Katholikonul orientat cu Altarul spre nord. Katholikonul este construit în stil athonit și este destul de mare (30 m lungime, 19 m lățime și 15 m înălțime). În colțul din partea stângă a fațadei se află o sculptură în relief (secolul al XII-lea) îngropată în perete. Ea îl reprezintă pe Sfântul Dimitrie, iar inscripția de pe rama de marmură dovedește că provine din Biserica Sfintei Sofia din Constantinopol. În colțul din dreapta se află o Icoană a Maicii Domnului sculptată în marmură, pe care Chesarie Daponte a trimis-o din Constantinopol.

Deasupra intrării în pridvor se află o inscripție care prezintă pe scurt istoria mănăstirii: *„Împărăteasa Pulheria, fiica*

Intrarea în mănăstire

Naosul

lui Arcadie, a construit din temelie această Sfântă Mănăstire. În al doilea rând, Romanos împreună cu Constantin, acel fiu încununat de Dumnezeu al lui Leon cel Înțelept. Iar în al treilea rând s-a rezidit de către părinții ei, de către sultanul Selim, care a dat bani". Rareori un sultan otoman este numărat cu împărații bizantini.

Pe peretele de sud al pronaosului sunt pictați Romanos I Lecapinos și Constantin al VII-lea Porfirogenitul, precum și voievozi ai Țărilor Române.

În naosul pictat, care este foarte larg, se află Icoana Sfinților 40 de Mucenici așezată într-o strană de marmură de lângă coloana din partea stângă.

Altarul este destul de mic. Se spune că în fiecare an în ziua praznicului bisericii (9 martie)

Arhondaricul

Agheasmatarul

pe Sfânta Masă răsărea o ciupercă. Ea a încetat să mai răsară de atunci de când părinții au slujit împreună cu cugetătorii de cele latinești ai Patriarhului Ioan al XI-lea Vekkos și ai împăratului Mihail al VIII-lea Paleologul.

Agheasmatarul se află în partea de răsărit a Katholikonului. A fost construit în 1783 de către ieromonahul Serafim.

Trapeza se află în corpul de sud, vizavi de intrarea în biserică. Are forma de T.

În fața absidei Altarului, în mijlocul corpului de nord se află clopotnița. Pe ea se vede inscripția „1779, septembrie 20".

În corpurile mănăstirii se află Paraclisele: Sfintei Cruci, al Sfântului Ioan Botezătorul, al Intrării în Biserică a Maicii Domnului, al Sfântului Teodosie și al Sfântului Gheorghie.

Biblioteca și schevofilachionul se află deasupra pridvorului bisericii. În bibliotecă se păstrează 409 manuscrise, dintre care 20 sunt pe pergament. În schevofilachion se păstrează printre altele două cârje arhierești din chihlimbar masiv roșu gălbui, veșminte brodate, sfinte vase, printre care Discul Pulheriei, o capodoperă miniaturală unicat. Are diametrul de 15 cm și

Trapeza

este confecționat din steatit. Se spune că apa pusă seara în el, dimineața are altă culoare și apar niște bășicuțe la suprafața ei. Această apă este folosită ca și antidot împotriva mușcăturii de șarpe.

Mănăstirea are patru chilii în afara ei. La Karyes se află Chilia Sfântul Dimitrie.

În partea de jos a mănăstirii se află Turnul Pulheriei sau Turnul Contesei despre care se spune că ar fi fost construit de împărăteasa Pulheria.

Mănăstirea Zografu

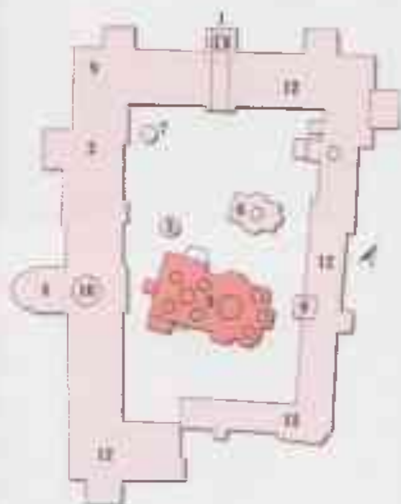

Mănăstirea Zografu

De la arsanaua Mănăstirii Zografu închinătorul urcă spre mănăstire pe un drum de 4 km, de a lungul unei văi cu vegetație densă și bogată. Mănăstirea se află pe coasta din dreapta, deasupra drumului. În vârful colinei, pe partea cealaltă a văii se află Katisma Sfântului Gheorghie (Sfântul Gheorghie cel Mic) cu biserica ei albă. Înfățișarea de astăzi a corpului de vest a mănăstirii se datorează înnoirilor făcute la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Portul Mănăstirii

Legendă

1. *Intrarea principală*
2. *Arhondaricul*
3. *Katholikonul*
4. *Trapeza*
5. *Agheasmatarul*
6. *Paraclisul Adormirii Maicii Domnului*
7. *Monumentul Cuvioșilor Mucenici ai Mănăstirii*
8. *Turnul cu ceas și Clopotnița*
9. *Sinodikonul*
10. *Paraclisul Sfinților Chiril și Metodie*
11. *Paraclisul Sfântului Constantin*
12. *Chiliile monahilor*

Tradiția spune că mănăstirea a fost întemeiată în timpul împărăției lui Leon al VI-lea cel Înțelept (886-912). Ctitorii ei au fost trei frați: Moise, Aaron și Ioan din Lihnida (astăzi Ahrida). Deoarece fiecare dintre ei dorea să închine mănăstirea unui Sfânt diferit, (Maicii Domnului, Sfântului Nicolae sau Sfântului Gheorghie) au hotărât să închidă în biserică o scândură nepictată și să se roage toată noaptea ca Domnul să facă voia Sa. A doua zi dimineața au aflat zugrăvit pe scândură chipul Sfântului Gheorghie. De atunci mănăstirea s-a numit a „Sfântului Gheorghie Zugravul". Dar denumirea mănăstirii ne trimite la numele Sfântului Gheorghie și nu la numele ctitorului

Icoana Nefăcută de Mână a Sfântului Gheorghie

Sfinții Cuvioși Mucenici Zografiți

mănăstirii. Numele „Gheorghie Zugravul" este menționat în Tipicul lui Ioan Țimiski din 972. Așadar, mănăstirea a fost întemeiată după acest an, precum se arată și în Actul judiciar din 980. În secolul al XIII-lea mănăstirea era locuită de monahi bulgari. La 10 octombrie 1276 egumenul, 21 de monahi și 4 mireni s-au împotrivit cugetătorilor de cele latinești, care doreau unirea cu biserica papală după Sinodul de la Lyon (1274), și au primit moarte mucenicească, fiind arși în turnul în care s-au retras.

Mănăstirea a suferit pagube și din pricina jafurilor piraților catalani. Ea și-a revenit datorită daniilor împăraților Paleologi, Andronic al II-lea și Ioan al V-lea, precum și ale domnitorilor Țărilor Române (secolul al XV-lea). A urmat o perioadă scurtă de înflorire, după care mănăstirea aproape s-a pustiit. Atunci au ajutat mănăstirea domnitorii Țărilor Române, și mai ales Ștefan cel Mare și Sfânt (1502). Corpul de sud-est a fost renovat în 1716, după care a urmat o perioadă de reînnoiri și de înflorire, care a atins apogeul în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când Mănăstirea Zografu era mai bogată decât multe alte mănăstiri athonite. La începutul secolului al XVIII-lea s-au stabilit aici și monahi greci, iar slujbele se cântau în ambele limbi. În mănăstire viața chinovială a fost introdusă în anul 1850 prin sigiliul Patriarhului Antim al IV-lea. Pe teritoriul mănăstirii se află vechiul Monidrion Xirocastru, care în 1045 deținea locul al 23-lea în ierarhia mănăstirilor.

În afară de Cuvioșii Mucenici, de Cuviosul Cosma, care a pustnicit într-o peșteră de lângă mănăstire, aici a trăit pentru o vreme Sfântul Pimen Zografitul (†1620) și Sfântul Noul Mucenic Luca Mitilineanul (†1802 în Mitilini).

În mănăstire se păstrează Capul Sfintei Matroana din Hios, și părți din Moaștele Sfinților Anastasia Izbăvitoare de otravă, Ștefan cel Nou, Gheorghie, Policarp al Smirnei, Cosma și Damian, Trifon etc.

Intrarea în Mănăstire

Intrarea principală în mănăstire este în partea de nord. Un coridor mic duce în curtea largă, în care se află Kiriakonul, în partea de sud, și Paraclisul Adormirii Maicii Domnului, în mijloc, construit în 1764. În partea dreaptă a intrării, în colțul de nord-vest al curții, se află monumentul celor 26 de Mucenici zografiți (1873).

Agheasmatarul se află în colțul de nord-vest al Katholikonului. Vasul de marmură al agheasmatarului se sprijină pe umerii unui călugăr îngenuncheat, iar apa curge în vas prin gura unui cap de leu.

Clopotnița este construită în 1896 și este inclusă în corpul de răsărit, vizavi de Paraclisul Adormirii Maicii Domnului. Clopotul cel mare a fost dăruit de Mănăstirea Sfântul Panteleimon.

Katholikonul Mănăstirii

Turnul de apărare în care au murit Mucenicii nu se mai păstrează. Se presupune că el era acolo unde astăzi se află monumentul. Turnul impunător de deasupra intrării

Monumenul Sfinților Mucenici Zografiți

adăpostește biblioteca și Paraclisul Cuvioșilor Mucenici zografiți.

Katholikonul a fost zidit în 1801 pe locul altuia mai vechi (secolul al XV-lea) și este închinat Sfântului Gheorghie.

Pronaosul este larg, aproape ca și naosul. În naos, lângă coloana din dreapta se află Icoana nefăcută de mână a Sfântului Gheorghie, acoperită cu o îmbrăcăminte de argint aurit. La nara stângă a Sfântului se distinge o mică bucățică de piele care, potrivit tradiției, a rămas acolo atunci când episcopul Edesei de astăzi, necrezând că icoana s-a zugrăvit prin minune, a arătat spre icoană, lipind degetul de chipul Sfântului. În stânga acestei icoane se află o altă Icoană mare a Sfântului Gheorghie numită „a Arabului". Potrivit tradiției, cu puțin timp înainte de ocupația arabă, monahii din Mănăstirea Fanuil din Lydda Palestinei au văzut cu uimire cum chipul Sfântului se dezlipește de pe scândura icoanei, spunându-le că pleacă spre moștenirea pământească a Maicii Domnului, Sfântul Munte Athos. Și i-a îndemnat să meargă în Sfântul Munte, pentru

Naosul

că acolo vor găsi icoana, de vreme ce Palestina în scurtă vreme va fi pedepsită cu asprime pentru păcatele ei. Și într-adevăr, egumenul și monahii au venit în Sfântul Munte și au găsit icoana la Sfântul Gheorghie cel Mic. În amintirea acestui fapt, procesiunea cu icoana din timpul hramului mănăstirii ajunge la Katisma Sfântului Gheorghie, unde se cântă doxologia. Se spune că icoana a ajuns foarte aproape de hotarul cu Mănăstirea Vatoped și de aceea s-a iscat între cele două mănăstiri o neînțelegere în ceea ce privește dreptul asupra ei. Atunci au hotărât să pună icoana pe un măgăruș și să-l lase să meargă liber, iar mănăstirea pe a cărei moșie se va opri, o va lua în patrimoniul ei. Măgărușul s-a oprit pe colina Sfântului Gheorghie cel Mic și acolo a murit. În partea stângă se află o a treia Icoană a Sfântului Gheorghie, care aparținea domnitorului Moldovei Ștefan cel Mare și Sfânt (†1504).

În Altar se păstrează Icoana Maicii Domnului „Ascultătoarea" și Icoana Maicii Domnului „Acatist", cunoscută și sub numele de „Prevestitoarea", după numele chiliei unde s-a petrecut minunea. Aici un pustnic cânta acatistul înaintea acestei icoane și a auzit-o pe Maica Domnului spunându-i că se apropie de mănăstire cugetătorii de cele latinești și i-a poruncit să-i înștiințeze pe monahi.

În mănăstire se mai află încă alte șase paraclise: al Sfinților Chiril și Metodie, al Sfântului Ioan Botezătorul, al Sfântului Dimitrie, al Sfinților Arhangheli, al Sfântului Cosma Zografitul, al Schimbării la Față.

Trapeza

Trapeza a fost construită în secolul al XIX-lea în locul celei vechi, din secolul al XV-lea. Este inclusă în corpul de apus, vizavi de Katholikon.

În bibliotecă se păstrează 162 de manuscrise grecești și 388 slavonești, dintre care 66 sunt de muzică psaltică. O deosebită valoare au manuscrisele „Liturghicon" și „Evhologhion", scrise în slavonă ale Patriarhului Eftimie al Târnovului.

Mănăstirea are opt katisme și două chilii, precum și mai multe metoace în Grecia. În Basarabia a avut ca metoc Mănăstirea Căpriana.

Mănăstirea Dohiariu

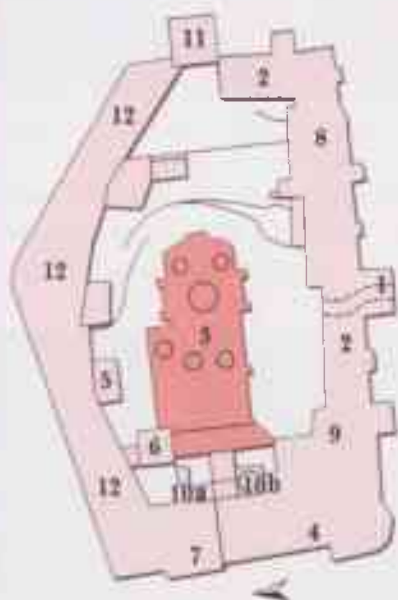
Mănăstirea Dohiariu

Mănăstirea Dohiariu este prima mănăstire pe care o întâlnește închinătorul venind cu vaporașul de la Uranopolis spre Sfântul Munte.

În hrisovul din 1038 Mănăstirea Dohiariu este menționată ca Mănăstirea Sfântului Nicolae, a Dohiariului sau Dafni. A doua denumire provine de la ascultarea de dohiar, pe care a îndeplinit-o ctitorul ei, Cuviosul Eftimie, care s-a nevoit împreună cu Sfântul Atanasie Athonitul. A treia denumire se referă la așezarea mănăstirii, care a fost întemeiată pe culmea de deasupra portului Dafni, la începutul drumului către Simonos Petras. În 1044 mănăstirea a fost jefuită și distrusă de pirații agareni. Cuviosul Eftimie împreună cu puținii monahi care au scăpat s-au stabilit mai întâi într-un loc aflat mai sus de mănăstirea de astăzi. Schimbarea denumirii în Mănăstirea Sfinților Arhangheli (Mihail și Gavriil) este certificată deja de semnătura egumenului ei în Tipicul Monomahului (1045-1046), în care mănăstirea deține locul al 24-lea în ierarhie.

Mănăstirea a fost ajutată economic de împărăteasa Evdochia, soția lui Constantin al X-lea Duca, de fiii ei, Andronic și Mihail al VII-lea Parapinachis (1071-1087), precum și de Romanos al IV-lea Diogene. În 1087 a ajuns aici nepotul Cuviosului Eftimie, patricianul Nicolae, care a fost tuns monah și a primit numele de Neofit. Acesta l-a urmat la egumenie pe Cuviosul Eftimie.

Din diferite Tipice athonite se vede că Mănăstirea Dohiariu a cunoscut cea mai mare înflorire în primele trei secole ale existenței ei. În secolul al XIV-lea a decăzut și a fost ajutată de

Legendă

1. Intrarea principală
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Agheasmatarul și Agheasma Sfinților Arhangheli
6. Clopotnița
7. Bucătăria
8. Sinodikonul
9. Egumenia
10. a) Proschinitarul Icoanei Maicii Domnului „Grabnic-Ascultătoare"
b) Paraclisul Icoanei Maicii Domnului „Grabnic-Ascultătoare"
11. Biblioteca
12. Chiliile monahilor

Fântâna de Agheasmă a Sfinților Arhangheli

Ioan al V-lea Paleologul și de domnitorul sârb Ștefan Dușan. În secolele al XV-lea și al XVI-lea mănăstirea s-a pustiit, dar ea a fost refăcută în 1568 prin purtarea de grijă a preotului Gheorghie din Adrianopolis, care s-a vindecat în chip minunat după ce a băut apă din Agheasma Sfinților Arhangheli. După aceasta preotul a devenit monah, primind numele de Gherman. Cheltuielile pentru reînnoirea mănăstirii au fost suportate de domnitorul Moldovei Alexandru Lăpușneanu și de soția sa Ruxandra, care a răscumpărat metoacele mănăstirii pe care le luaseră turcii. Supravegherea lucrărilor a fost încredințată fostului Episcop al Moldovei, Teofan, care, după ce s-a retras din scaunul episcopal, a venit aici, rămânând în mănăstire până la adormirea sa.

După înăbușirea revoluției în Halkidiki, mănăstirea a fost jefuită de turci, care i-au luat tot tezaurul. Mănăstirea a fost multe veacuri idioritmică și abia în 1980 a devenit chinovială prin sigiliul Patriarhului ecumenic Dimitrie I.

În afară de preotul Gheorghie și de Episcopul Teofan, în mănăstire au trăit, pentru perioade de timp mai mari sau mai mici, Cuviosul Mucenic Ioan, care a fost înaintemergătorul isihaștilor și a primit mucenicia de la cugetătorii de cele latinești ai Patriarhului Ioan Vekkos, și ucenicul său, Cuviosul Mucenic Grigorie. De asemenea, tot aici au mai trăit și Cuviosul Gherman, Sfinții Noi Cuvioși Mucenici: Iacov (†1520, în Didimotiko), Romanos (†1694, în Constantinopol), Gherasim cel Nou (†1812, în Constantinopol) și Eftimie din Peloponez (†1814). La metocul mănăstirii, Sliven din Bulgaria, a trăit Cuviosul Mucenic Dimitrie (†1841).

În mănăstire se păstrează o parte din lemnul Sfintei Cruci și părți din Moaștele mai multor Sfinți, precum: Haralambie, Mercurie, Ioan Gură de Aur, Nil Izvorâtorul de Mir, Petru Athonitul, Dionisie de Olimp, Evplu, Iacov Persul, David din Tesalonic, Marina, Teodora din Tesalonic și ale celor 20.000 de Mucenici din Nicomidia.

Chiar lângă arsana, în partea stângă, se află biserica cimitirului cu hramul Sfântul Nicolae, construită din temelie în 1894 pe locul unei biserici vechi care se ruinase. Înaintând pe caldarâm, închinătorul ajunge la intrarea principală a mănăstirii care se află la mijlocul corpului de miazăzi. În dreapta și în stânga intrării se află reprezentați în mărime naturală Sfinții Arhan-

Biserica cimitirului

Katholikonul Mănăstirii

gheli Mihail și Gavriil. Turnul de deasupra intrării este zidit la începutul secolului al XVII-lea. În el se află Paraclisele Adormirea Maicii Domnului și Buna Vestire. Vizavi de intrare se află Paraclisul Sfinților Petru, Onufrie și Macarie Romanul. Coridorul pictat dă în curtea mică și cu mai multe nivele din cauza terenului înclinat. Aici stăpânește Katholikonul impunător și destul de înalt. Este construit în secolul al XVI-lea pe locul unuia mai vechi din secolul al XI-lea. Stilul bisericii, cu stâlpi de susținere și fără abside exterioare, amintește de bisericile din Moldova.

Pridvorul exterior este în întregime pictat. În peretele de nord al pridvorului interior se află mormântul Episcopului Teofan al Moldovei. Pe peretele de apus este reprezentată scena cu minunea izbăvirii tânărului Vasilie, fapt care i-a determinat pe părinți să afierosească biserica și mănăstirea Sfinților Arhangheli, deși mai înainte fusese închinată Sfântului Nicolae.

În timpul egumenului Neofit (secolul al XI-lea), la metocul mănăstirii din Sikea (a doua peninsulă de lângă Sfântul Munte), era o coloană cu un bust de bărbat pe ea sub care era o

Intrarea în Mănăstire

Naosul

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului "Grabnic-Ascultătoarea"

Cea mai cunoscută Icoană Făcătoare de minuni a Maicii Domnului din Sfântul Munte după Portărița este vechea pictura murală a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu care se află pe peretele exterior răsăritean al trapezei, în partea dreaptă a intrării ei.

Potrivit tradiției, în jurul anului 1664, monahul Nil, care era trapezar și care mergea adeseori din trapeză în bucătărie și invers, trecea de fiecare dată pe dinaintea Icoanei Maicii Domnului. Odată, mergând din bucătărie în trapeză cu niște surcele aprinse, când a ajuns în dreptul icoanei, a auzit: „Până când o să mă mai afumi?". Dar monahul, nedând importanță glasului, a orbit. Atunci a căzut în genunchi și a rugat-o cu lacrimi pe Maica Domnului să-l ierte și să-i redea vederea. În clipa când i-a revenit vederea, a auzit iarăși glasul Maicii Domnului spunându-i: „Eu sunt Născătoarea de Dumnezeu Grabnic-Ascultătoarea, Stăpâna acestei mănăstiri și degrabă îi ascult pe cei ce cheamă numele meu". Trecerea a fost închisă cu un gărduț, devenind astfel un proschinitar.

Deoarece pictura se afla pe peretele de apus, în 1723 s-a construit separat un Paraclis al Maicii Domnului „Grabnic Ascultătoarea", de cealaltă parte a coridorului, astfel încât Altarul să fie spre răsărit.

inscripție: „Cel ce mă va lovi în cap va afla mulțime de aur". Mulți au lovit statuia în cap, dar nu au aflat nimic. Într-o zi, la răsăritul soarelui, un lucrător tânăr, pe nume Vasilie, a săpat în locul unde ajungea umbra capului statuii și a aflat un cazan de aramă plin cu bani de aur. L-a înștiințat pe egumen despre descoperirea sa, iar acela a trimis trei monahi să aducă comoara în mănăstire. La întoarcere, monahii, biruiți de patima iubirii de argint, au hotărât să-l omoare pe tânăr, ca să poată lua aurul. Așadar, l-au legat pe Vasilie de mâini și de picioare și, atârnându-i o piatră de gât, l-au aruncat în mare. Ajungând la mănăstire, i-au spus egumenului că cele despre comoară erau numai niște basme. În aceeași noapte, paraclisierul l-a aflat pe tânăr, legat și cu piatra atârnată de gât, pe pardoseala bisericii. Când a fost întrebat ce i s-a întâmplat și cum a ajuns în biserică, Vasilie a povestit toată întâmplarea și cum doi vulturi cu aripi de aur l-au tras din adânc și l-au adus în biserică. Tânărul a fost tuns apoi monah, a primit numele de Varnava și s-a învrednicit să fie și egumen al mănăstirii. Monahii aceia au fost scoși din mănăstire și trimiși la o chilie, unde aveau să-și petreacă toată viața lor în pocăință.

Pronaosul este neobișnuit de mare. Pictura murală de aici (1568), precum și cea din naos, urmează tehnica Școlii Cretane. Pe peretele de miazăzi este pictat domnitorul Alexandru Lăpușneanu împreună cu soția sa Ruxandra și cu fiul lor Bogdan, iar pe cel de miazănoapte este reprezentată în dimensiuni mari „Rădăcina lui Iesei".

În naos, vrednice de luat în seamă sunt catapeteasma aurită (1783), horoul (secolele XVI-XVII) din jurul policandrului, precum și Icoanele Sfinților Arhangheli în dreapta și cea a Maicii Domnului „Grabnic-Ascultătoarea" în stânga. În centrul pardoselii se află inclusă o bucată de piatră rotundă de ofit, acolo unde paraclisierul l-a aflat ghemuit și ud pe tânărul Vasilie.

În partea de miazănoapte a Katholikonului se află Paraclisul Sfinților 40 de Mucenici (1636). De partea cealaltă se află agheasmatarul și alături de el Agheasma Arhanghelilor. Fântâna are o adâncime de 20 m. Pe inscripția de pe agheasmatar scrie că apa a izvorât în chip minunat în timpul împăratului Andronic Paleologul

(1300), ca să-i ajute pe monahii care se îmbolnăviseră din pricina apei ce curgea din munte. În mănăstire se mai află Paraclisele Sfântului Gheorghie, al Sfinților Trei Ierarhi, al Sfinților Doctori fără de Argint, al Sfântului Nicolae, iar în afară se află Paraclisul „Schimbarea la Față".

Vizavi de intrarea în biserică se află coridorul care duce la trapeză. În partea dreaptă a coridorului, lângă trapeză, se află Icoana Maicii

Turnul de apărare

Trapeza

Domnului „Grabnic-Ascultătoarea".

Trapeza a fost construită de către Arhiepiscopul Prohor al Ahridei (1547), pe locul unei alte trapeze vechi (secolul al XII-lea). Este una din cele mai încăpătoare trapeze din Sfântul Munte.

Între biserică și trapeză se înalță clopotnița, construită de un fost egumen al mănăstirii, Ștefan, în 1704.

Turnul de apărare se înalță impunător în mijlocul corpului de răsărit. Are dimensiunile de 8,5x8,8 m și înălțimea de 20,7 m. Aici se află Paraclisul Mai-marilor Voievozi și biblioteca, unde se păstrează 395 de manuscrise, din care 60 sunt pe pergament. În arhiva mănăstirii se păstrează 60 de documente din perioada bizantină (secolele XI-XV), în jur de 100 din secolele al XVI-lea și al XVII-lea, precum și multe documente românești și otomane.

Mănăstirea Dohiariu are numai o singură chilie cu hramul Tuturor Sfinților, la Karyes, și patru katisme.

Ca și celelalte mănăstiri athonite, Mănăstirea Dohiariu are mai multe metoace în Grecia.

Mănăstirea Caracalu

Mănăstirea Caracalu

Pe un platou înconjurat de multă vegetaţie, la o altitudine de 200 m de la nivelul mării se află Mănăstirea Caracalu. Este mică ca întindere şi are aspectul unei fortăreţe. În partea de apus se înalţă turnul de apărare.

Mănăstirea este închinată Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel. Aceasta a fost şi denumirea ei veche, când a primit şi numele de Caracalu, care a rămas până astăzi. Potrivit unei tradiţii, întemeietorul ei ar fi fost împăratul roman Karakallas, închinător la idoli şi prigonitor al creştinilor, care este reprezentat pe peretele de nord al bisericii cimitirului. Unii cercetători însă consideră că numai turnul de la mare este construit de împăratul roman. Denumirea mănăstirii provine probabil de la un oarecare ctitor Nicolae, urmaşul familiei bizantine a Karakallilor din localitatea Dimiţana.

Turnul de apărare

Documentul Protosului (1018), care delimitează hotarele mănăstirilor Caracalu şi Amalfino, este o dovadă că mănăstirea exista deja la acea dată. În Tipicul Monomahului (1046) nu se menţionează nimic despre mănăstire, însă în cel al Protosului (1087) se vorbeşte despre egumenul ei, Mihail. În secolul al XIII-lea mănăstirea a suferit mari pagube din pricina piraţilor şi a cugetătorilor de cele latineşti. În 1294 împăratul Andronic al II-lea Paleologul a dat un hrisov prin care a asigurat privilegiile şi a delimitat hotarele mănăstirii. După două veacuri de înflorire a urmat o perioadă de decădere, culminând cu distrugerea mănăstirii de către piraţi. În 1548 sultanul Suleiman Magnificul a dat un firman prin care a îngăduit reconstrucţia Katholikonului. Lucrările au fost săvârşite cu cheltuiala domnitorilor Moldovei Petru Rareş (1527-1538) şi a ginerelui său Ale-

Legendă

1. Intrarea principală
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Biblioteca şi Skevofilakionul
6. Paraclisul Sfântului Ghedeon
7. Sinodikonul
8. Turnul de apărare
9. Paraclisul Sfântului Ioasaf
10. Chiliile monahilor

Cuviosul Mucenic Ghedeon

xandru Lăpușneanu (1557-1562), care, cu puțin înainte de a muri, a fost tuns monah și a primit numele de Pahomie. De asemenea, soția acestuia, Ruxandra, a ajutat mănăstirea, precum și multe alte mănăstiri athonite.

În secolul al XVII-lea domnitorul Iviriei (Georgia), Arthil, și fratele său, Vahtangk, au făcut danii mănăstirii. Aceasta a cunoscut cea mai mare înflorire în secolul al XVIII-lea. Viața de obște a fost introdusă în mănăstire în anul 1813.

În Mănăstirea Caracalu a trăit vreme de 35 de ani Cuviosul Mucenic Ghedeon. În tinerețe a fost silit să se lepede de Credința Ortodoxă și să treacă la islamism. După o vreme, s-a căit de această faptă, a părăsit lumea și a venit în Sfântul Munte, la Mănăstirea Caracalu, și s-a făcut monah. A mărturisit pe Hristos în 1818 în Târnovo din Tesalia, unde este cinstit ca ocrotitor al orașului. Aici a trăit, de asemenea, Sfântul Ghervasie cel nebun pentru Hristos. Sfințenia sa a fost vădită după ce a adormit (†1830), prin buna mireasmă ce ieșea din Moaștele sale.

În mănăstire se păstrează o părticică din lemnul Sfintei Cruci, Capul Sfântului Apostol Vartolomeu, părți din Capetele Sfinților Mercurie și Hristofor, mâna dreaptă a Sfântului Teodor Stratilat care răspândește o negrăită mireasmă. De asemenea, se mai păstrează aici părți din Moaștele Sfinților: Ioan cel Milostiv, Ioan Botezătorul, Haralambie, Orest, Averchie și Ghedeon Cuviosul Mucenic.

În partea de apus a mănăstirii se află biserica cimitirului, închinată Tuturor Sfinților (1768), iar mai aproape, Paraclisul Sfinților Teodori. În fața intrării este o cișmea acoperită cu o boltă (1801), care este folosită și ca agheasmatar.

Intrarea în mănăstire se află în partea de apus a mănăstirii, la baza turnului, care are o înălțime de 28 m. La etajul al cincilea al lui se află Paraclisul Sfintei Ana. Un mic coridor conduce în curtea mănăstirii, care este mică și ocupată aproape în întregime de Katholikon. Culoarea roșie pupurie a zidurilor bisericii creează un sentiment plăcut, de căldură sufletească, iar senzația pe care o pricinuiește îngustimea curții este alungată de frumusețea nenumăratelor balcoane de lemn și a proeminenței semicilindrice din colțul de nord-est.

Katholikonul

Naosul

Katholikonul a fost început în 1548 și terminat în 1563. Este închinat Sfinților Apostoli Petru și Pavel. În timpul egumenului Nicodim a fost adăugată clopotnița (1710) și pridvorul (1714), cu cheltuiala ieromonahului Gherasim. În clopotniță se află Paraclisul Sfinților Panteleimon și Gheorghie.

Ușile de lemn de la intrarea în naos au fost făcute în 1592. Mai demult, policandrul și horoul erau agățate de vârful turlei, de gâtul Pantocratorului, dar de atunci de când Mântuitorul i-a vorbit Sfântului Ghedeon, policandrul a fost agățat de baza turlei. În catapeteasma sculptată, lucrare post-bizantină, există o Icoană portativă a Celor 12 Apostoli făcută de Dionisie de Furna (1722). Icoana Maicii Domnului de pe iconostasul din stânga nu are nume, dar săvârșește minuni. Pardoseala de marmură a bisericii (1859) este lucrarea meșterului Dimitrie Mavromari și este legată de o minune. În mănăstire nu exista material de lipit marmura și de aceea nu se putea încheia lucrul. Atunci unul din părinți a văzut în somn un chit la portul mănăstirii. Când monahii au coborât, au

Icoana Maicii Domnului Făcătoare de minuni

Trapeza mănăstirii

găsit într-adevăr lângă port o balenă moartă, aruncată de apă la mal. Din grăsimea ei au făcut materialul necesar pentru a lipi plăcile de marmură. O vertebră și două coaste ale balenei se păstrează în muzeul mănăstirii.

În corpurile mănăstirii se află cinci paraclise: al Sfântului Ioan cel Milostiv, al Sfântului Ioasaf, al Bunei Vestiri a Maicii Domnului, al Adormirii Maicii Domnului și al Cuviosului Mucenic Ghedeon.

Vechea trapeză a fost construită și pictată în 1687, iar cea de astăzi (1876) este inclusă în corpul de miazăzi.

Biblioteca se află la parterul corpului de răsărit și cuprinde 279 de manuscrise, din care 47 sunt pe pergament. Cel mai vechi manuscris este din secolul al IX-lea. În arhiva mănăstirii se păstrează documente, hrisoave și firmane turcești.

Mănăstirea are 17 chilii, dintre care trei sunt în Karyes, iar celelalte sunt împrăștiate în pădurea mănăstirii. Dintre acestea numai patru sunt locuite.

Metoacele mănăstirii sunt răspândite în diferite locuri ale Greciei.

Turnul de la portul Mănăstirii Caracalu este unul din cele mai frumoase din Sfântul Munte. A fost construit lângă arsanaua de astăzi, pe o stâncă la 15 m deasupra mării. Are o înălțime de 21,60 m și o bază aproape pătrată, de 7,25x7,30 m. Este construit din pietre mari neprelucrate și dintr-un mortar foarte tare. Din interiorul lui nu se păstrează nimic. Se pare că este o lucrare post bizantină. Întăritura de apărare a fost adăugată în 1534 cu cheltuiala voievodului Petru Rareș. De pe inscripția în marmură din partea de apus aflăm că în timpul egumenului Ghermanos, *„Eu, Petru voievod/ Ioasaf monahul, ctitor/ Siropulos Dionisios, hagiul și maimarele meșterilor, anul 1534, s-a săvârșit turnul și zidul de apărare".* Urmele arhitecturale arată că interiorul turnului a fost acoperit și avea paraclis, trapeză și chilii.

Tradiția spune că voievodul Petru l-a trimis pe marele spătar al său cu mulți bani ca să înnoiască Mănăstirea Caracalu, însă acesta a ridicat numai zidul de apărare al turnului de la mare și și-a oprit ceilalți bani pentru sine.

Turnul de la portul mănăstirii

Când voievodul s-a înștiințat de aceasta, s-a mâniat foarte tare pe marele spătar. Acesta, pentru a-și scăpa capul, a făgăduit voievodului că va înnoi mănăstirea cu banii lui. Atunci voievodul l-a iertat, după care amândoi au plecat în Sfântul Munte și s-au făcut monahi primind numele de Pahomie.

Mănăstirea Filoteu

Mănăstirea Filoteu

Mănăstirea Filoteu este zidită pe un platou, la altitudinea de 330 m, de partea dreaptă a râului Milopotamos. Mănăstirea a suferit şi ea din pricina năvălirii piraţilor şi a incendiilor. Lipsa turnului de apărare se datorează incendiului din 1871, care l-a distrus.

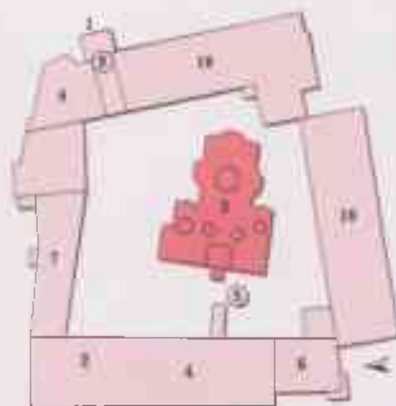
Potrivit tradiţiei, pe locul mănăstirii se afla un templu păgân al lui Asclipie, în locul căruia Marele Constantin a zidit aici o episcopie.

În memorandumul întocmit în timpul împăratului Vasilie al II-lea Macedon (867-886) se arată că un oarecare monah Xenofont a venit din insula Thasos şi s-a stabilit în părţile Mănăstirii Filoteu. Codicele Marii Lavre (992) menţionează Mănăstirea Fteris sau Filoteu. În Actul Protosului (1015) există semnătura lui „Gheorghie, monahul şi egumenul (Mănăstirii) Filoteu".

Atestat documentar, ctitorul mănăstirii este considerat Cuviosul Filoteos, pustnic contemporan cu Sfântul Atanasie Athonitul. Părerea aceasta este adeverită de scrisoarea pe care a scris-o (1016) egumenul mănăstirii, Gheorghie. De asemenea ctitori ai mănăstirii sunt consideraţi şi monahii Arsenie şi Dionisie, care au trăit prin anii 1046.

În Tipicul Monomahului (1045) mănăstirea este menţionată ca „Mănăstirea Născătoarei de Dumnezeu sau a lui Filoteu" şi deţinea locul al 19-lea în ierarhia mănăstirilor athonite. Hrisovul lui Andronic al II-lea Paleologul (1284) l-a rânduit egumen al mănăstirii pe Macarie, duhovnicul curţii imperiale, şi a însoţit această numire cu o danie generoasă în bani şi în Sfinte Moaşte. În secolul următor cneazul Ştefan Duşan (1346) a încurajat printr-un hrisov venirea aici în număr mare a monahilor sârbi şi mai târziu a celor bulgari, care au schimbat rânduiala mănăstirii, făcând-o idioritmică. Într-un document al Sinaxei Mănăstirii din 1483, egumenul ei semna în slavonă. În 1394 mănăstirea deţinea locul al 13-lea în ierarhia mănăstirilor athonite. După 1480 mănăstirea este părăsită. Pentru a-şi putea plăti datoriile, mănăstirea

Legendă

1. Intrarea principală
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Agheasmatarul
6. Bucătăria
7. Biblioteca
8. Sinodikonul
9. Paraclisul Sfinţilor 5 Mucenici
10. Chiliile monahilor

Katholikonul Mănăstirii

Intrarea în Mănăstire

este nevoită să vândă în 1533 Katisma lui Stavronichita, care după aceea a devenit mănăstire. Din 1574 Mănăstirea Filoteu deține locul al 12-lea între mănăstirile athonite.

Reconstruirea Katholikonului, care s-a dărâmat în 1746, s-a putut înfăptui datorită daniilor domnitorilor Țării Românești Grigorie al II-lea Ghica și Constantin Mavrocordat. Starea mănăstirii s-a înrăutățit foarte mult după incendiul din 1871. Mănăstirea s-a refăcut și abia în 1973 a devenit chinovială prin sigiliul Patriarhului ecumenic Dimitrie I.

Potrivit manuscrisului care există în biblioteca mănăstirii, egumen al ei, după 1375, a fost ieromonahul Teodosie, care a fost robit de pirați în timp ce pescuia. A fost vândut în Prusa, iar după ce s-a răscumpărat, a devenit egumenul unei mănăstiri din Constantinopol, iar mai târziu mitropolit de Trapezunda în timpul lui Alexie Comneanul. În timpul egumeniei sale, la Filoteu a fost tuns monah fratele său, Dionisie, care mai apoi l-a convins pe Alexie Comneanul să ajute la întemeierea Mănăstirii Dionisiu. În mănăstire a trăit Sfântul Simeon cel desculț, care a purtat toată viața un singur hiton, Sfântul

Naosul

Dometie, Cuviosul Mucenic Damian din Agrafa (†1515) și Sfântul Cosma Etolianul.

În Mănăstirea Filoteu se păstrează o părticică din lemnul Sfintei Cruci, darul lui Ştefan Dușan (1347), mâna dreaptă a Sfântului Ioan Gură de Aur, părți din Sfintele Moaște ale Sfinților: Isidor Pelusiotul, Haralambie, Paraschevi, Panteleimon și Marina. În Mănăstirea de maici a Sfinților Arhangheli din Insula Tasos, povățuită duhovnicește de Mănăstirea Filoteu, se află o parte dintr-un Cui de la Răstignirea Domnului, dăruit de împăratul Nichifor Votaniatis.

Intrarea în mănăstire se află în partea de răsărit. Deasupra intrării se află Paraclisul celor Cinci Sfinți Mucenici (Avxentie, Evstratie, Mardarie, Evghenie și Orest). Curtea este destul de largă, iar în centrul ei se află Katholikonul. El a fost zidit în 1746 pe temeliile vechii biserici, construită în prima jumătate a secolului al XVI-lea și care avea formă de bazilică. Este închinat Bunei Vestiri a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu.

În partea de nord a pridvorului se află Paraclisul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul", iar în partea de sud este Paraclisul închinat Soborului Sfinților Arhangheli.

În naosul pictat de frații Constantin și Atanasie din Karița se află renumita Icoană a Maicii Domnului „Dulcea Sărutare", care are reprezentată pe spatele ei Răstignirea. Potrivit tradiției, icoana a fost aruncată în mare de către Victoria, soția patricianului Simeon din Constantinopol, pentru a scăpa de profanarea iconomahilor (726-840). Plutind dreaptă pe ape

Mâna dreaptă a Sfântului Ioan Gură de Aur

Icoana Maicii Domnului „Dulcea Sărutare"

și înconjurată fiind de un nor luminos, icoana a ajuns la mal în dreptul arsanalei mănăstirii și îndată a izvorât apă dulce, acolo unde astăzi se află agheasma. O altă icoană importantă este cea a Maicii Domnului „Gherontissa", care de asemenea a ajuns la mănăstire în chip minunat. Catapeteasma provine de la Katholikonul vechi. Pe peretele de miazăzi se află Icoana Sfântului Cosma Etolianul.

În clopotniță, care este inclusă în pridvor, se află Paraclisul Sfintei Marina. În corpurile mănăstirii se află Paraclisele Sfântului Ioan Gură de Aur și al Sfântului Nicolae. În afara mănăstirii se află Paraclisul Sfinților Trei Ierarhi, Paraclisul Sfântului Trifon și Paraclisul Nașterii Maicii Domnului, precum și biserica cimitirului.

Trapeza se află la primul etaj al corpului de apus, exact vizavi de intrarea în Katholikon. Are picturi foarte frumoase, caracteristice Școlii Cretane. O inscripție menționează că ea a fost reînnoită în 1540 prin ajutorul regelui Kahetiei (Georgiei), Leontie, și al fiului său Alexandru.

Între Katholikon și trapeză se află agheasmatarul. Biblioteca se află la primul etaj al noii clădiri din partea de nord. Ea cuprinde 370 de manuscrise, dintre care 47 sunt pe pergament. Iar dintre acestea cel mai vechi este din secolul al VIII-lea. Deosebit de important este un Tetraevangheliar cu icoane, unul dintre cele mai vechi care se păstrează în Sfântul Munte, în care Sfântul Evanghelist Marcu este reprezentat ca filosof.

Mănăstirea are șase chilii, cea din Karyes fiind închinată Sfântului Cosma Etolianul. Metoace ale mănăstirii se află în insula Tasos, în Halkidiki, în Adrianopole și în Tiflida (Georgia).

Intrarea în Katholikon cu clopotnița și agheasmatarul

Trapeza

Mănăstirea Simonos Petras

Mănăstirea Simonos Petras

Mănăstirea Simonos Petras este construită pe o stâncă, la 300 m deasupra mării, și se înalță spre cer ca un cuib de vultur. Se află pe partea sud-vestică a Muntelui și se vede de departe, pricinuind uimire tuturor celor ce o privesc, datorită arhitecturii ei îndrăznețe. Mănăstirea are șapte nivele locuibile și încă alte trei la temelia ei. Se sprijină pe ziduri ancorate în stâncă, care au grosimea mai mare de 2,5 m. Mănăstirea este construită din trei turnuri alăturate. Turnul din stânga, situat în partea de sud-vest și având patru rânduri de balcoane, este ieșit mai mult în afară. Cel din centru, cu șapte rânduri de balcoane, care este cel mai vechi și constituie o parte din vechea mănăstire (sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea), este mai puțin ieșit, iar cel din dreapta, dinspre răsărit, încă și mai puțin. Cele două turnuri au fost ridicate mai târziu: cel din sud-vest este construit între 1862-1864, iar cel din est între 1897-1902. În partea dreaptă a turnului de est se află apeductul care se întinde ca un voal de mireasă. A fost construit în perioada post-bizantină (secolul al XIV-lea) și se păstrează într-o stare foarte bună.

La malul mării, în mijlocul văii care coboară de la stânca mănăstirii, se află arsanaua, iar în stânga ei, mai sus pe coastă, se află Katisma Sfântului Ioan Teologul, care are picturi din 1702. Turnul arsanalei a fost construit în 1567 și constituie una din cele mai valoroase dovezi arheologice ale secolului al XVI-lea din Sfântul Munte.

Mai sus de mănăstire, pe coasta muntelui ce închide valea, se află Katisma Sfântului Simon, iar mai jos de ea se află peștera în care s-a nevoit Sfântul Simon.

Întemeierea mănăstirii este legată de vedenia pe care Sfântul Simon Izvorâtorul de Mir (†1257), care se nevoia într-o peșteră din apropiere, a avut-o în ajunul Nașterii Domnului. În Viața Sfântului se spune că meșterii pe care Sfântul i-a chemat să construiască mănăstirea,

Legendă

1. Intrarea principală
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Sinodikonul
6. Clopotnița
7. Chiliile monahilor
8. Aripa cea nouă

Icoana Sfântului Simon

la început au refuzat să se apuce de lucru. Au acceptat numai după ce au văzut minunea săvârșită cu ucenicul Sfântului care, căzând în prăpastie în vreme ce îi servea cu vin, s-a arătat din nou sănătos și nevătămat, cu cana plină de vin în mână.

În documentele din 1057 și 1169 există referiri la o „Mănăstire a lui Simon", însă este vorba de o altă mănăstire dintr-un loc necunoscut, de vreme ce în Viața Sfântului nu se spune că ar fi existat mai înainte o altă mănăstire în acea latură.

Cuviosul Simon a numit mănăstirea „Noul Betleem", denumire care nu a dăinuit, ci, potrivit obișnuitei practici athonite, aceasta a primit numele ctitorului ei.

Prima extindere a mănăstirii se datorează domnitorului sârb Ioan Uglesi care în 1368, prin hrisovul său ctitoricesc, a înzestrat mănăstirea cu danii și metoace. În al Treilea Tipic al Sfântului Munte (1394) Simonos Petras deținea locul al 23-lea între cele 25 de mănăstiri de atunci. În 1452 și 1471-1472 este Protos al Sfântului Munte un monah simonopetrit. Isaia de la Hilandar spunea în anul 1489 că mănăstirea avea 40 de monahi și era bulgărească. Însă existau și greci în ea, căci diferiți egumeni ai ei (1494, 1518, 1527, 1528) semnau în grecește.

În 1580 mănăstirea a fost distrusă în întregime de un incendiu. Pentru a putea face față cheltuielilor de reconstrucție, egumenul Evghenie a mers în Țara Românească (1587-1592), unde în București, exista metocul „Sfântul Nicolae". Acest metoc, la început darul unui funcționar înalt al Domnitorului, a fost lărgit și înfrumusețat de însuși domnitorul Țării Românești, Mihai Viteazul (1593-1601).

În 1622 a izbucnit un nou incendiu în mănăstire, fără însă a o distruge în întregime. Noul Katholikon a fost sfințit în 1633.

În 1762 a venit în mănăstire Sfântul Paisie Velicikovski cu obștea sa, dar nu a putut sta mult aici datorită marilor ei datorii. Mănăstirea a fost părăsită până în 1765, când a început să funcționeze din nou datorită ieromonahului

Katholikonul

Ioasaf din Mitilini, care, cu banii adunați din colectele făcute, a reușit să răscumpere metoacele mănăstirii și Sfintele Moaște ale Sfintei Maria Magdalena, pe care le furaseră pirații barberini cu 25 de ani mai înainte.

În anul 1801 mănăstirea a devenit cenobitică prin sigiliul Patriarhului Calinic al V-lea.

În 1891 focul care a pornit de la brutărie a prefăcut în cenușă corpul de est al mănăstirii. A ars atunci Katholikonul cu toate icoanele, vasele și veșmintele. Policandrele și sfeșnicile s-au topit. A ars de asemenea și biblioteca care se afla deasupra pridvorului. Au fost mistuite de flăcări 250 de manuscrise și toate cărțile.

Mănăstirea a fost apoi refăcută cu banii adunați din Rusia de către egumenul mănăstirii, Neofit. Sfântul Ioan de Kronstadt a dăruit 300 de ruble. Toate veniturile adunate de starețul Neofit din Rusia au fost puse pe seama minunilor săvârșite de Moaștele Sfintei Maria Magdalena, pe care starețul le avea cu el. De atunci Sfânta este cinstită ca ctitor al mănăstirii împreună cu Sfântul Simon Izvorâtorul de Mir.

După o perioadă de înflorire, mănăstirea a decăzut, iar în 1974 s-a stabilit o obște de călugări de la Meteora, condusă de egumenul Emilian, originar din Simandra – Asia Mică.

Interiorul Katholikonului

Icoana Sfintei Maria Magdalena și a Sfântului Simon

În mănăstire au trăit pentru o vreme diaconul Iacov și monahul Dionisie, ucenicii Sfântului Noului Mucenic Iacov (†1520 în Didimotiko), precum și Sfântul Noul Mucenic Acachie de la Schitul Mănăstirii Iviron (†1815, în Constantinopol).

Ocrotitoarea mănăstirii este Sfânta Maria Magdalena, ale cărei Moaște le adăpostește. Aici se păstrează o parte din lemnul Sfintei Cruci, precum și cinstitele Moaște ale Sfinților Dionisie din Zachintos, Nectarie, ale celor 20.000 de Mucenici din Nicomidia, Haralambie, Elefterie, Trifon, Chiric, Serghie, Modest, Parascheva, Cosma și Damian.

Intrarea în mănăstire este în colțul de nord-

Trapeza

est. Coridorul este cel mai mare și cel mai impresionant din tot Sfântul Munte. Este pardosit cu piatră și cu trepte late pentru a înlesni urcarea catârilor și aparține corpului de nord ce se păstrează din perioada bizantină. El duce la curtea mică și pardosită cu plăci de piatră, unde se află Katholikonul, trapeza și brutăria.

Nu există agheasmatar și nici turn de apărare, deoarece mănăstirea însăși este un turn. Clopotnița se află în colțul de sud-vest al Katholikonului.

Biserica este construită în stil athonit. În corpurile mănăstirii se află mai multe paraclise, dintre care cele mai importante sunt cel al Sfintei Maria Magdalena și cel al Sfântului Haralambie.

Trapeza este la al doilea etaj al corpului din mijloc, iar biblioteca nouă, în corpul de est. Lângă bibliotecă se află schevofilachionul și iconofilachionul. Aici sunt două Sfinte Uși din perioada 1370-1390, iar dintre icoane, deosebit de importante sunt: Icoana Maicii Domnului „Nădejdea celor deznădăjduiți" (sfârșitul secolului al XV-lea), Icoana Sfintei Ecaterina (a doua jumătate a secolului al XV-lea) și altele.

Din cauza repetatelor incendii mănăstirea este lipsită de obiecte de valoare.

Mănăstirea are câteva chilii și katisme, precum și metoace în diferite locuri ale Greciei.

Mănăstirea
Sfântul Pavel

Mănăstirea Sfântul Pavel

Închinătorului care vine să viziteze Mănăstirea Sfântul Pavel, de îndată ce trece cu vaporașul de Mănăstirea Dionisiu, i se deschide înaintea ochilor o priveliște minunată. O vale întinsă cu o ușoară înclinație, înconjurată în cele trei părți de coline stâncoase ca un amfiteatru, este străjuită de piramida Athonului cu impresionantele cute ale stâncilor lui gri. În văgăunile Athonului zăpada rămâne până în iunie. Vegetația văii este densă și este formată din pini, platani, măslini, arbuști, orhidee. În partea de sus a văii domnește Mănăstirea Sfântul Pavel, zidită pe un platou de stâncă la o înălțime de 150 m de la nivelul mării. Mănăstirea se află la confluența a doi torenți, unul mai mic în partea stângă și celălalt mult mai mare, care coboară de pe povârnișurile Athonului. Puterea acestui torent mai mare o mărturisesc bolovanii uriași ce se văd de a lungul văii până la mare.

Calamitatea din 1 septembrie 1820 a afectat mult mănăstirea provocându-i pagube mari, iar cea din 1911 a dezrădăcinat mai mult de 700 de măslini și a distrus câteva case și paraclise. Din vechea arsana se păstrează turnul de lângă mare, care la început se afla exact pe malul mării.

Urcând spre mănăstire de la arsanaua nouă (1882), închinătorul are posibilitatea, apucând pe cărare la stânga, să pășească pe urme împărătești. În 1470 Maro, fiica domnitorului Serbiei, Gheorghie Brancovici, soția sultanului Murat al II-lea și mama vitregă a lui Mahomet al II-lea Cuceritorul, a coborât împreună cu suita ei la portul mănăstirii aducând cu ea Darurile Magilor. A început să urce, dorind să le depună în mănăstirea pe care tatăl ei în repetate rânduri o ajutase prin binefacerile lui. Cam la jumătatea distanței dintre port și mănăstire, împărăteasa a auzit glasul Maicii Domnului spunându-i: *„Maro, Maro, să nu mergi mai departe, căci în mănăstire locuiesc monahi, iar tu ești femeie. Aici stăpânesc eu".* Și îndată i-a apărut înainte Maica Domnului, care

Legendă

1. Intrarea principală
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Clopotnița
6. Biblioteca
7. Paraclisul Sfântului Gheorghie
8. Turnul de apărare
9. Chiliile monahilor
10. Foișorul

i-a interzis să continue drumul și i-a poruncit să se întoarcă la port. Atunci Maro a invocat vrednicia sa împărătească, însă Preasfânta Născătoare de Dumnezeu i-a răspuns că numai ea este împărăteasa acestui loc. Împărăteasa a dat Darurile bătrânilor mănăstirii, care veniseră în întâmpinarea ei. Pe locul arătării Maicii Domnului s-a zidit un loc de închinare numit „Proschinitarul lui Maro". Construcția a fost luată de ape în 1911, dar ea a fost zidită din nou, folosindu-se material din prima zidire.

Proschinitarul Împărătesei Maro

Văzută de departe, Mănăstirea Sfântul Pavel pare mult mai mare decât este ea în realitate. La aceasta contribuie numeroasele clădiri care se întind pe terasele dinspre sud. Aripa de nord (secolul al XV-lea) care cuprinde și turnul impunător (prima jumătate a secolului al XVI-lea) este partea cea mai veche a mănăstirii. Până la începutul secolului al XIX-lea mănăstirea nu se întinsese prea mult. Înfățișarea actuală a mănăstirii este rezultatul înnoirilor și adăugirilor care s-au făcut de-a lungul secolelor al XIX-lea și al XX-lea. Forma mănăstirii este cea a unui pentagon neregulat. Arhitectura s-a adaptat și ea la relieful neregulat. În partea de răsărit se află numai zidul cu turnul de apărare, în timp ce marea parte a clădirilor se află în partea de apus. Balcoanele din colțul de nord-vest sunt specifice arhitecturii athonite, în timp ce înfățișarea ansamblului mănăstiresc poartă pecetea stilului neo-clasic.

Istoricul Mănăstirii Sfântului Pavel este impresionant datorită repetatelor ei întemeieri, afierosiri și multelor ei denumiri.

Potrivit tradiției, care este consemnată în lucrarea monahului lavriot Dimitrie Alexandreos (1080), în locul Mănăstirii de astăzi a Sfântului Pavel se afla în antichitate templul lui Apollon, pe ruinele căruia un oarecare monah Ștefan a zidit în 337 o mică mănăstire închinată Intrării în Biserică a Maicii Domnului. De asemenea, se menționează anul 830 ca an al reîntemeierii mănăstirii pe ruinele micii mănăstiri închinată Maicii Domnului. Ctitorul ei este un oarecare Pavel, care în mod greșit este identificat cu Sfântul Pavel Xiropotamineanul, care și el a întemeiat o mănăstire închinată Sfântului Gheorghie. În anul 987 mănăstirea s-a extins și a fost împodobită cu mozaicuri. Pe atunci mănăstirea era cunoscută sub numele de Xiropotamu, în timp ce Mănăstirea Xiropotamu de astăzi era cunoscută sub numele de Mănăstirea Sfântului Nichifor. Denumirea de „Mănăstirea Sfântului Pavel" apare pentru prima dată în 1071 într-un act întocmit în urma unei neînțelegeri dintre două chilii în privința hotarului, act semnat de monahul Mihail „de la Mănăstirea lui Kir Pavel". În perioada 1303-1309 mănăstirea a fost distrusă complet de incursiunile repetate ale piraților catalani, ajungând să fie denumită Chilia Mănăstirii Xiropotamu.

În documentul Protosului Sfântului Munte (1316) egumenul mănăstirii semnează al 39-lea, iar în al Treilea Tipic al Sfântului Munte (1394) mănăstirea deține locul al 18-lea între cele 25 de mănăstiri. În anul 1365 „Mănăstirea Sfântului Pavel" este dată de către Mănăstirea Xiropotamu monahilor sârbi, Gherasim Radonia și Antonie Pagari, care au refăcut-o. Astfel mănăstirea a fost așezată în rândul mănăstirilor mari din Sfântul Munte. În această cedare un rol important l-a jucat prezența cneazului Ștefan Dușan în Sfântul Munte. Sigiliul Patriarhului Matei (1404), care a pus capăt neînțelegerii cu Mănăstirea vecină Dionisiu în privința hotarului, o menționează ca „veche". Prezența sârbilor a fost puternică până în secolul al XX-lea.

Mari binefăcători ai mănăstirii au fost Ioan al VII-lea Paleologul, în vremea când era stăpânitor al Tesalonicului, domnitorul sârb Gheorghie Brancovici, care a construit o biserică nouă și mai mare închinată Sfântului Gheorghie, Lazăr, fratele lui (1416) și Ioan al VIII-lea Paleologul (1437). În acea vreme

Sfântul Pavel Xiropotamineanul (915-înainte de 1030)

Cuviosul Părintele nostru Pavel se trăgea din familia împărătească a Rangabilor. Numele lui din lume a fost Procopie și a fost fiul lui Mihail I. De frică ca nu cumva Procopie să revendice tronul împărătesc, împăratul Leon V Armeanul l-a scopit. Ajungând la vârsta de 12 ani a fost dat la învățătura Sfintelor Scripturi și, datorită istețimii sale, în scurtă vreme i-a întrecut pe toți înțelepții vremii, așa cum mărturisesc scrierile lui. Ca să scape de laudele lumii, pentru că strălucea ca o stea luminoasă, atât cu cunoștința, cât și cu lucrarea faptelor bune, a fugit pe ascuns din Constantinopol. A ajuns la Sfântul Munte al Athonului și s-a așezat lângă renumitul isihast Cosma (sec. 10), care sihăstrea în părțile Noului Schit de astăzi. Acesta l-a și tuns monah, numindu-l Pavel.

În timpul împăratului Romano I Lekapinos, rudenia sa, a zidit o mănăstire pe locul Mănăstirii Sf. Pavel de astăzi și a închinat-o Sfântului Gheorghie, înzestrând-o cu danii din partea rudelor sale de obârșie împărătească.

În ciuda împotrivirii sale la introducerea monahismului cenobitic în Sfântul Munte de către Sfântul Atanasie, totuși a semnat Tipicul din 1071 și a fost ctitorul a două mănăstiri (Sfântul Pavel și Xiropotamu). A avut sfârșit cuvios și a fost înmormântat la Mănăstirea Mireleon din Constantinopol.

mănăstirea a dobândit o parte din pădurile Mănăstirii părăsite a Amalfinilor, ce se află în partea de răsărit a Athonului. Încă de atunci există chilii ce aparțin mănăstirii în locul sihăstresc care astăzi se numește Schitul Lacu. De asemenea binefăcători ai mănăstirii s-au arătat și domnitorii Țărilor Române, printre care au fost Sfântul Ștefan cel Mare, ctitorul turnului (1522), Sfântul Neagoe Basarab, Sfântul Constantin Brâncoveanu. Mănăstirea a fost ajutată apoi și de țarii ruși: Ivan cel Groaznic, Alexei Mihailovici, Petru cel Mare și țarina Elisabeta Petrovna.

Mănăstirea a suferit repetate distrugeri, incendii și inundații. În marele incendiu din 1902 a ars o mare parte din aripa de sud-vest, care tocmai în 1895 fusese refăcută complet. Cutremurul din 1905 a pricinuit de asemenea mari pagube mănăstirii. După calamitatea din 1911 mănăstirea a fost refăcută aproape din temelie.

În anul 1839 mănăstirea a devenit chinovie, fapt întărit de sigiliul Patriarhului Grigorie al VI-lea (1840), având-l ca egumen pe arhimandritul Ștefan.

Pe moșia mănăstirii, într-o peșteră, a pustnicit Cuviosul Eftimie cel Nou (823-898), care a ctitorit apoi Mănăstirea Peristeron de lângă Tesalonic. La Chilia Maicii Domnului de lângă hotarul cu Mănăstirea Dionisiu a pustnicit Cuviosul Dometie (secolul al XIV-lea) cu care se sfătuia Sfântul Dionisie în privința vedeniei care l-a condus la întemeierea Mănăstirii vecine Dionisiu.

În afară de Sfântul Pavel Xiropotamineanul și de o serie de egumeni luminați, care pot fi considerați ctitori ai mănăstirii (Antim, Sofronie), s-au stabilit aici o vreme Cuvioșii Mucenici Pahomie și Constantin cel din agareni, kavsocalivitii; ieromonahul Simeon (1829-

Katholikonul Mănăstirii

1905) care a fost ales egumen al Mănăstirii Grigoriu. Viețuitor al mănăstirii a fost și ierodiaconul Cosma Vlahul (†1930), scriitorul lucrării „Peninsula Sfântului Munte Athos" (1903). Într-o chilie sihăstrească a mănăstirii, lângă mare, a pustnicit pentru o vreme arhimandritul Sofronie Saharov.

Vistieria neprețuită a mănăstirii o constituie Darurile Magilor (aur împletit ca o dantelă, tămâie și smirnă în formă sferică), care sunt păstrate în cutii de argint, precum și o bucată din lemnul Cinstitei Cruci cu găuri de la cuiele cu care a fost răstignit Domnul. Se spune că este darul țarului Petru al Bulgariei făcut Sfântului Pavel, care a dat o parte Mănăstirii Xiropotamu, iar cealaltă Mănăstirii Sfântului Pavel. Aici se păstrează Capetele (complete sau bucăți) Sfinților: Antim al Nicomidiei, Nimfodora Mucenița, Damian Doctorul cel fără de Argint, Agata Mucenița, Ipatie Episcopul Gangrei, Vasilie Episcopul insulei Paros, Fevronia și Panteleimon. Se mai găsesc aici părți din Moaștele Sfinților: Maxim Mărturisitorul, Grigorie Teologul, Haralambie, Mihail Episcopul Sinadelor, Calinic Mucenicul, Kiriaki, Mitrodora Mucenița, Teona Episcopul Tesalonicului, Trifon, Mamant, Evdochim Vatopedinul.

Darurile Magilor

Intrarea în mănăstire se află în partea de sud-est. Deasupra ei se află reprezentată Întâmpinarea Domnului, iar de-a dreapta și de-a stânga se află Sfântul Pavel și Sfântul Gheorghie. Curtea este mică și de aceea nu are agheasmatar. În partea dreaptă se află turnul cu șase nivele al clopotniței (1819). Primul Katholikon datează de la începutul secolului al XI-lea și a fost închinat Maicii Domnului. Al doilea a fost zidit în 1447 cu cheltuiala domnitorului Serbiei Gheorghie Brancovici și a fost închinat Sfântului Gheorghie. Cel de astăzi este închi-

Intrarea în Mănăstire

nat Întâmpinării Domnului. A fost început în 1816 de către egumenul Antim, piatra de temelie fiind pusă de Patriarhul Grigorie al V-lea. Lucrările au încetat în perioada 1821-1830. Ele au reînceput în 1839 și au fost terminate în 1844 în timpul egumeniei arhimandritului Sofronie. Biserica urmează stilul Bisericii Marii Lavre. Are două turle centrale mari și șapte mai mici. În interiorul nepictat, 14 coloane cu capiteluri făcute la Triest sprijină arcadele și semicupolele. Pronaosul este despărțit de naos printr-o poartă de marmură cu un fronton triunghiular care ne aduce aminte de cadrele arhitectonice

Icoana Maicii Domnului «Izvorâtoarea de mir»

Una din podoabele prețioase ale Mănăstirii este și Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului numită Mirovlitissa (Izvorâtoarea de Mir), ce se află în proschinitarul de marmură din partea dreaptă a biserici mari în fața catapetesmei.

Potrivit tradiției această icoană a fost adusă în mănăstirea sa de Sfântul Pavel de la Mănăstirea Mireleon din Constantinopol. Încă de când se afla în această mănăstire icoana izvora mir, de unde și numele Mănăstirii, și a continuat să izvorască multă vreme și la Mănăstirea Cuviosului din Sfântul Munte. Părinții Mănăstirii o cinstesc în mod deosebit și pentru aceasta săvârșesc priveghere în fiecare an în prima Duminică a lunii Octombrie. De asemenea, se cântă Paraclisul Icoanei în fiecare Duminică la Vecernie.

de la unele icoane sau picturi murale. De-a dreapta și de-a stânga ei se află două proschinitare de marmură împodobite în stil baroc. Aceste două proschinitare, precum și celelalte două de lângă catapeteasmă sunt opera scul-

Naosul

Icoana Maicii Domnului „Oglinda"

ptorului Ioan Liritis din insula Tinos (1901). În dreapta și în stânga pronaosului se află Paraclisele Sfântului Pavel Xiropotamineanul și Sfântului Gheorghie, ambele incluse în corpul Katholikonului. Policandrul central și horoul au fost făcute la Dresda în 1669, iar cele șase sfetnice mari au fost făcute la Veneția în 1822. Catapeteasma este confecționată din marmură de culoare gri-verzuie, iar icoanele din ea sunt făcute de pictorul Hristodulos Matei din Nausa (1900). În strana din dreapta din fața catapetesmei se află Icoana Maicii Domnului numită „Mirovlitissa" (Izvorâtoarea de mir), iar în cea din stânga se află Icoana Sfântului Gheorghie. Deosebit de valoroasă este Icoana Maicii Domnului numită „Oglinda", care, potrivit tradiției, a aparținut împărătesei Teodora, soția împăratului Teofil (829-842), luptătorul împotriva Sfintelor Icoane și care după toate probabilitățile a fost adusă în mănăstire de către Sfântul Pavel. Denumirea ei provine de la faptul că împărăteasa avea această icoană în spatele oglinzii din camera ei, ca să se închine la ea în ascuns. O altă icoană importantă este cea a Maicii Dom-

nului „Odighitria", care are pictată pe spatele ei Răstignirea și care este opera unei școli de pictură din Constantinopol (secolul al XIV-lea). Ea se mai numește și „Antifonitria Lacului", pentru că provine de la vechea Mănăstire Officiara, care se afla în locul Schitului Lacu de astăzi. Interesantă este istoria unei mici Icoane (6x4 cm) a Maicii Domnului, care a fost găsită la 26 decembrie 1918 în Franța de către un grec care fusese trimis acolo într-un lagăr de muncă forțată. Într-o noapte vede în vis un Sfânt care îi spune unde să sape și îi poruncește să dea icoana pe care o va găsi Mănăstirii Sfântului Pavel, căreia îi aparține.

Paraclisul Sfinților Martiri Brâncoveni

În mănăstire se află șapte paraclise. În turn se află Paraclisul Sfântului Nectarie, iar în diferite locuri ale mănăstirii se află Paraclisele Sfântului Antim, Sfântului Gherasim, Sfântului Nicolae, Sfântului Grigorie de Nazians, a Sfinților Brâncoveni. O importanță deosebită are Paraclisul Sfântului Gheorghie, una dintre primele construcții ale mănăstirii. Se află la ultimul etaj al aripei de nord. Ca să ajungi acolo trebuie să urci 96 de trepte. Pronaosul și naosul cuprind picturi excelente ale Școlii Cretane (1554), iar pardoseala păstrează valoroase mozaicuri de marmură. Se pare că deasupra acestui paraclis a fost un altul, din care se păstrează numai absida Altarului ce se vede sub acoperiș.

Trapeza se află la parterul aripii de sud, exact vizavi de Katholikon, și se termină cu o absidă. Inscripția de deasupra ușii de la intrare menționează că ea a fost renovată în 1820. A fost distrusă de incendiul din 1902, și rezidită pe același loc. Este luminoasă și plăcută. Coloanele sunt din fier, iar pardoseala și mesele sunt din marmură.

Arhondaricul se află deasupra trapezei. În sala de primire se află fotografii ale egumenilor de dinainte. Diferite apoftegme și sfaturi patristice împodobesc pereții holurilor, dintre care atrage atenția următoarea: *„Dacă mori înainte de a muri, nu vei muri atunci când vei muri".*

Turnul de apărare a fost zidit de către domnitorul Țării Românești Sfântul Neagoe Basarab și de către fiul său Teodosie (1522) pe temelia vechiului turn zidit de sârbii care au reînnoit mănăstirea (1365). El a fost terminat de voievodul Petru Rareș (1527). Turnul este contemporan și înrudit cu turnul Mănăstirii Dionisiu.

Biblioteca se află la etajul doi al aripei de sud-vest. Aici se păstrează în jur de 500 de manuscrise, dintre care cel mai vechi este un pergament din secolul al IX-lea sau al X-lea, și 18.000 de cărți.

Un obiect de mare valoare al mănăstirii este un diptic de lemn (30x21 cm) cu 26 de miniaturi pe membrană (Cele 12 Praznice Împărătești, Evangheliștii și alți Sfinți) împodobite cu mărgăritare. Este o lucrare înrudită cu Dipticul lui Milutin.

Biserica cimitirului

În afara mănăstirii, pe una din terasele din partea sudică se află biserica cimitirului închinată Tuturor Sfinților (1795). Pe terasa de deasupra mănăstirii se află vechea biserică a cimitirului, care astăzi funcționează ca Paraclisul Sfântului Dimitrie. Puțin mai departe se află Paraclisul Sfântului Trifon. În partea de nord se află Paraclisul Sfântului Nectarie, zidit în clădirea care în vechime funcționa ca

Catisma Sfântului Nectarie

spital de leproși. Ultimul bolnav a murit acolo de tuberculoză în 1945. În partea de nord-vest se află Chilia Maicii Domnului și cea a Sfântului Ioan Botezătorul. Cele șase sihăstrii ale mănăstirii (Sfânta Treime, Daniil, Damaschin, Iosif, Zarcadi și Hairi) se află între mănăstire și Schitul Nou.

În Chilia Sfânta Treime, de curând renovată și pe jumătate băgată într-o peșteră, care se află lângă arsanaua mănăstirii, înspre Schitul Nou, a pustnicit vreme de cinci ani ieromonahul Sofronie Saharov (1896-1993), ucenicul Sfântului Siluan Athonitul și primul său biograf. Apoi a plecat în Anglia unde a întemeiat Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul de la Essex.

Mănăstirea are două schituri cu viață idioritmică: Schitul Nou (Nea Skiti) și Schitul Sfântul Dimitrie (Schitul Lacu), trei chilii în Karyes: a Sfântului Andrei, a Sfinților Teodori și a Întâmpinării Domnului.

Deasupra mănăstirii, lângă drumul ce urcă spre Schitul Lacu și Karyes se află peștera Sfântului Pavel.

Chilia Sfintei Treimi unde a pustnicit Ieromonahul Sofronie Saharov

Mănăstirea are mai multe metoace în Grecia, iar în România a avut metocul Todireni.

Schitul Sfântul Dimitrie – Lacu

Puțin mai departe de podețul de lângă turnul Morfono, pe partea dreaptă, pornește un drum indicat de o tăbliță pe care scrie „SCHITUL LACU", un schit ce se află pe partea de sud a unei văi adânci.

Potrivit unei tradiții, întemeierea Schitului Lacu este fixată în secolul al X-lea. Alții susțin că ar fi existat aici o așezare monahală încă din secolul al VIII-lea. Iar această perioadă o leagă de Icoana Maicii Domnului «Antifonitria Lacului» - datată în secolul al VIII-lea -, care se află la Mănăsirea Sfântului Pavel și care, susțin ei, ar fi fost luată din această așezare monahală, ce exista aici pe valea Lacului.

Vedere generală a Schitului Sfântul Dimitrie - Lacu

În prima jumătate a secolului al XIV-lea regiunea a fost cedată de către Comunitatea de la Protaton monahilor sârbi, care au împrumutat bani de la Mănăstirea Vatoped pentru a-și construi aici chiliile lor. Mai târziu, însă, neputând înapoia suma împrumutată, sârbii au cedat această regiune Mănăstirii Vatoped. Aceasta, la rândul ei, luând în considerare dezavantajele provenite din depărtarea Schitului față de ea, a oferit-o Mănăstirii Sfântului Pavel, primind în schimb metocul Provlaka.

Prezența sârbilor este atestată de următoarea inscripție în limba slavonă: *„Pomenește, Doam-*

ne, pe ctitorul Ioan ieromonahul și părinții lui, 1606", care se află la Chilia Sfântului Nicolae, considerată cea mai veche chilie din schit. Deja pe la jumătatea secolului al XVIII-lea, schitul era locuit de monahi moldoveni. Schitul s-a pustiit pentru câtăva vreme și a fost restaurat de către monahul moldovean Daniil (1760). De atunci Schitul Lacu este locuit de monahi români. Chiliile sunt răspândite pe cei doi versanți ai văii, care este plină de vegetație.

Kiriakonul

Kiriakonul (biserica mare) Schitului, cu hramul Sfântul Dimitrie, care se află în adâncul văii, pe versantul de nord, a fost zidit în 1899 în stilul athonit, pe locul unei alte biserici de lemn, închinată aceluiași Sfânt. Pronaosul a fost adăugat în 1903. Înfățișarea interioară a bisericii seamănă foarte bine cu cea a Mănăstirii Sfântului Pavel, de care depinde schitul. Pronaosul nu este despărțit de naos printr-un perete despărțitor, ci prin două proschinitare, cel al Mântuitorului și cel al Maicii Domnului. Catapeteasma este făcută din marmură albă și gri, la fel ca cea a Mănăstirii Sfântului Pavel.

Bisericuța cimitirului, care este închinată

Naosul

Sfântului Acoperământ, a fost construită de către monahul moldovean Iacov în 1849.

Aici au viețuit și s-au nevoit mulți monahi români, dintre care unii au ajuns chiar la măsuri mari de petrecere duhovnicească. Deși condițiile de trai au fost foarte grele de-a lungul veacurilor, totuși numărul monahilor, care au părăsit cele lumești și patria lor pământească și s-au nevoit aici, a fost destul de mare. După o perioadă de decădere a schitului datorată lipsei de viețuitori, în ultima vreme, începând de prin anii 1992, prin străduința unor monahi râvnitori, Schitul Sfântul Dimitrie – Lacu a prins din nou viață.

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Lacoschitiotissa"

Astăzi Schitul Lacu cunoaște o perioadă de înflorire atât duhovnicească, cât și materială. S-au reparat biserica, arhondaricul, bisericuța cimitirului și s-au reconstruit chiliile vechi, din care rămăseseră numai niște ruine. Schitul numără acum 12 chilii. Viața duhovnicească și activitatea culturală, precum și frumoasele slujbe săvârșite după tipicul athonit, atrag nenumărați închinători însetați de izvoarele cele curate ale Ortodoxiei.

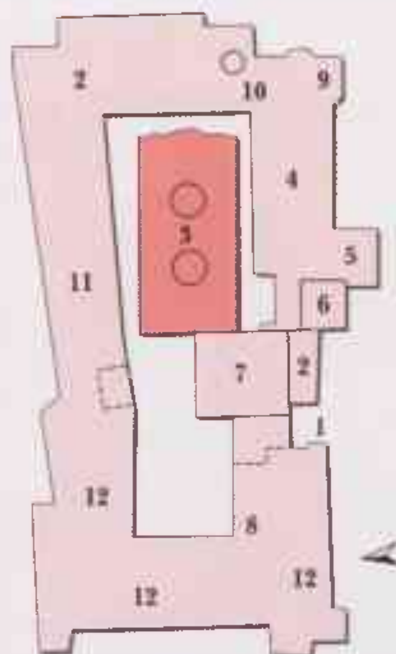
Mănăstirea Stavronichita

Mănăstirea Stavronichita

Mănăstirea Stavronichita este una dintre cele mai mici mănăstiri din Sfântul Munte și este construită pe o stâncă abruptă care iese puțin înspre mare. Mănăstirea are formă de fortăreață, deasupra căreia stăpânește turnul de apărare, care se pare că a existat înainte de construirea mănăstirii și era folosit ca turn de observație.

Cea mai veche menționare a mănăstirii se află în hrisovul din 1012 (Arhiva Sfintei Mănăstiri Marea Lavră), în care apare semnătura monahului Nichifor Stravonichita. Mențiunea aceasta întărește părerea că denumirea mănăstirii provine de la numele unui ctitor necunoscut, monahul Nichita, chior sau cu vederea încrucișată, și pentru o mai ușoară pronunțare ea s-a schimbat în Stavronichita. Alte etimologii ale denumirii mănăstirii se referă la Înălțarea Sfintei Cruci, la Sfântul Mare Mucenic Nichita, care se prăznuiește în ziua următoare, la numele de familie al unui oarecare ofițer al împăratului Ioan Țimiski (969-976), care probabil a fost ctitorul mănăstirii, la doi posibili ctitori, monahii Stavros și Nichita. Denumirea de astăzi a mănăstirii datează din 1018-1019.

Legendă

1. Intrarea principală
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Bucătăria
6. Clopotnița
7. Turnul de apărare
8. Biblioteca
9. Paraclisul Cinstitului Înaintemergător
10. Paraclisele „Izvorul Tămăduirii" (sus), „Sfântul Elefterie" (jos)
11. Sinodikonul
12. Chiliile monahilor

Mănăstirea Stavronichita a fost întemeiată în a doua jumătate a secolului al X-lea și se numără printre mănăstirile athonite vechi (Marea Lavră, Vatoped, Iviron). În secolul al XIV-lea a fost distrusă complet de către pirații catalani, după care a fost cedată Mănăstirii Cutlumuș de către Protosul Sfântului Munte cu

Icoana Mântuitorului de Teofan Cretanul

condiția să o refacă. Ea a fost refăcută, dar după o vreme a fost cedată din nou de către Protos Mănăstirii Filoteu drept katismă.

În 1533 monahul Grigorie, egumenul Mănăstirii Ghiromeriu, a cerut și a cumpărat de la Mănăstirea Filoteu ruinata Mănăstire Stavronichita pentru a o reface. După ce a zidit chilii și a reparat Katholikonul, Patriarhul ecumenic Ieremia I a dat un sigiliu în care a aprobat repararea mănăstirii. Grigorie a murit puțin mai târziu, iar lucrările au fost continuate de Patriarhul Ieremia (1522-1546), care este considerat al doilea și cel mai important ctitor al mănăstirii. În anul 1546 a fost terminat Katholikonul care a fost pictat de renumitul pictor Teofan Cretanul. La sfârșitul secolului al XVII-lea s-a construit apeductul cu cheltuiala domnitorului Țării Românești Șerban Cantacuzino (1679-1688), iar mai târziu domnitorul Țării Românești Grigorie Ghica a dăruit mănăstirii ca metoc Mănăstirea Sfinților Apostoli din București. Cu toate acestea Mănăstirea Stavronichita a rămas una din cele mai sărace mănăstiri din Athos. Trei incendii consecutive (1607, 1741 și 1879), precum și stabilirea în Sfântul Munte a mai multor mii de soldați turci începând cu decembrie 1821, au dus la decăderea mănăstirii. Începând cu 1968, prin sigiliul Patriarhului ecumenic Atenagora I, în mănăstire s-a stabilit o obște condusă de arhimandritul Vasilie și s-a introdus viața chinovială.

În mănăstire au trăit pentru o vreme Sfinții Noii Mucenici Luca Mitilineanul (†1802, în Mitilini) și Eftimie Peloponisiul (†1814, în Constantinopol).

Aici se păstrează Sfintele Moaște ale Sfintei Ana, ale Sfântului Ioan Botezătorul, ale Sfinților 20.000 de Mucenici din Nicomidia, ale Sfinților Sfințiților Mucenici Foca și Haralambie, ale Sfinților Mucenici Trifon, Hristofor, ale Sfântului Ioasaf împăratul Indiei, ale Sfinților Marilor Mucenici Panteleimon și Artemie, ale Sfintei Mucenițe Parascheva, ale Sfântului Noului Mucenic Luca și ale Sfântului Arsenie Capadocianul.

Intrarea în mănăstire se află în partea de sud. În curtea foarte mică se află Katho-

Icoana Maicii Domnului de Teofan Cretanul

Intrarea în Katholikon

likonul, unicat în Sfântul Munte, fără abside laterale datorită strâmtimii locului. Pronaosul și naosul sunt pictate de Teofan Cretanul. Pe iconostas, în partea dreaptă se află Icoana Sfântului Nicolae, care a fost scoasă din mare cu mrejele pescarilor mănăstirii. Este lucrată în mozaic și atunci când a fost scoasă din mare avea lipită de fruntea Sfântului, în locul unde astăzi se vede o rană, o scoică. După ce scoica a fost dezlipită de pe icoană, a început să curgă sânge. Scoica se păstrează într o cutiuță de argint, iar deasupra ei se află scrise în slavonește stihurile cântării „Cuvine-se cu adevărat".

Icoana Făcătoare de minuni a Sfântului Nicolae

Clopotnița se află în corpul de sud-est, în partea dreaptă a intrării.

Înăuntrul mănăstirii se află cinci paraclise: al Sfinților Arhangheli (1667), al Maicii Domnului sau al Izvorului Tămăduirii (1840), al Sfântului Elefterie (1840), al Sfântului Ioan Botezătorul (1546) și al Sfintei Ana care se află în turn și a fost construit între 1546-1607. În afara mănăstirii se află Paraclisul Sfinților Evstratie, Avxentie, Evghenie, Mardarie și Orest (1785).

Interiorul Katholikonului

Trapeza se află la primul etaj al corpului de sud-est și are deasupra intrării inscripția 1744.

Schevofilachionul se află în turn și în el se păstrează vase, veșminte brodate, cruci, sculpturi și engolpioane.

Biblioteca se află la parterul corpului de nord. Aici se păstrează 169 de codici (58 de pergament, 2 de mătase și 109 de hârtie), ce cuprind texte teologice, liturgice și muzicale.

Mănăstirea are mai multe chilii, dintre

Trapeza

care cele mai importante sunt cea a Sfinţilor Arhangheli, a Sfântului Prooroc Ilie, chilie istorică, cumpărată de domnitorul sârb Ioan Unglesi (1365-1371) şi pe care a dăruit-o Mănăstirii Simonos Petras. La începutul secolului al XVIII-lea, a fost cumpărată de Mănăstirea Stavronichita. În Kapsala mănăstirea are 34 de colibe. Aproape de mănăstire se află Chilia Sfintei Cruci unde a trăit şi unde este îngropat ieromonahul rus Tihon (1884-1968), stareţul Părintelui Paisie Aghioritul.

Mănăstirea Xenofont

Mănăstirea Xenofont

Izvorul de Agheasmă al Sfântului Gheorghie

Legendă

1. Intrarea principală
a) Intrare laterală
b) Intrare laterală
2. Arhondaricul
3. Katholikonul vechi
4. Katholikonul nou
5. Trapeza
6. Agheasmatarul
7. Clopotnița
8. Sinodikonul
9. Skevofilakionul și Biblioteca
10. Bazinul de apă
11. Paraclisul Intrării Maicii Domnului în Biserică (sus) și a Sfântului Grigorie Teologul (jos)
12. Chiliile monahilor
13. Portul

La hotarul dintre Mănăstirea Xenofont și Dohiariu, marcat printr-o cruce așezată în vârful unui șir de stânci de pe malul mării, în partea Xenofontului se află agheasma. Aici a ajuns Icoana făcătoare de minuni a Sfântului Gheorghie, care a călătorit dreaptă pe mare. Aceasta, îndată ce a ajuns la mal, a izvorât izvor de agheasmă ca să fie spălată. Această apă este considerată tămăduitoare mai ales pentru bolile de rinichi. Recent, lângă acest izvor a fost construită o bisericuță.

Mănăstirea Xenofont se întinde pe deschiderea formată de râul Nevrocopos. Mănăstirea are două katholikoane, unul vechi și unul nou, cel mai mare din Sfântul Munte. O altă particularitate a mănăstirii este faptul că arsanaua ei nu este o clădire separată, ci este inclusă în corpul ei. Clădirile mănăstirii vechi le constituie corpul de sud și vechiul Katholikon, care este lipit de zidul de vest. Extinderea mănăstirii și construirea noului Katholikon datează din secolul al XIX-lea. În aceeași perioadă a fost construit corpul de vest. Colțul de nord-vest a fost construit în 1802. Corpul de sud este paralel cu marea și a fost construit din nou după incendiul din 1817.

Potrivit cu o tradiție locală, mănăstirea a fost întemeiată în jurul anului 520 de către Cuviosul Xenofont Singliticul, despre care se spune că a zidit Biserica Sfântului Dimitrie, care se află lipită de peretele de miazăzi

Icoana Făcătoare de minuni a Sfântului Gheorghie

al vechiului Katholikon. Dar mai sigur este faptul că mănăstirea a fost zidită de Cuviosul Xenofont, cel care este pomenit în Viața Sfântului Atanasie Athonitul și despre care se spune că l-a vindecat pe fratele său la Katisma Milopotamos. Anul întemeierii mănăstirii este considerat 998. Se păstrează documentul (1010) cu semnătura sa. În vremea aceea, potrivit tradiției, a ajuns la țărmul mării Icoana făcătoare de minuni a Sfântului Gheorghie, pe care luptătorii împotriva icoanelor o aruncaseră în mare, iar Cuviosul Xenofont a zidit o biserică a Sfântului Gheorghie (vechiul Katholikon), chilii și alte clădiri necesare. În timpul împăratului Nichifor al III-lea Votaniatis (1078-1081) mănăstirea s-a pustiit cu desăvârșire. Atunci Ștefan, comandantul flotei bizantine, cu aprobarea și ajutorul împăratului, și-a asumat rezidirea mănăstirii. S-a făcut monah primind numele de Simeon și este considerat noul ctitor al mănăstirii.

În 1285 mănăstirea a fost distrusă de pirații genovezi. În secolul al XIV-lea a suferit pagube de la catalani, dar și-a revenit repede, astfel încât la sfârșitul secolului al XIV-lea deținea locul al optulea în ierarhia mănăstirilor athonite. Greutățile economice pricinuite de stăpânirea turcească au fost depășite prin ajutorul domnitorilor Țărilor Române. În 1726 principele rus Barski a aflat mănăstirea într-o stare jalnică, cu numai 3-4 monahi.

După perioada de idioritmie, Mănăstirea Xenofont a fost prima mănăstire care s-a întors la sistemul chinovial (1784), prin sigiliul Patriarhului ecumenic Gavriil al IV-lea, rămânând astfel până astăzi.

În mănăstire a trăit pentru o vreme Noul Cuvios Mucenic Acachie (†1815, în Constantinopol).

În afară de Crucea ctitoricească, care are o bucată din lemnul Sfintei Cruci, în mănăstire se păstrează Sfinte Moaște ale Sfinților Apostoli Andrei, Varnava și Filip, ale Sfinților: Vasilie cel Mare, Grigorie Teologul, Ioan Gură de Aur, Ioan cel Milostiv, Modest, Trifon, Iacov Persul, Ignatie Teoforul, Grigorie Palama, Haralambie, Fotie Patriarhul Constantinopolului, ale Sfinților Marilor Mucenici Gheorghie, Dimitrie, Mercurie, Mina, Marina și Parascheva, ale Sfinților Noi Mucenici Dimitrie Peloponisiul, Teodor Bizantiul și ale Cuvioșilor Mucenici Eftimie, Acachie și Ignatie de la Schitul Mănăstirii Iviron.

Intrarea principală în mănăstire se află în vechea clădire. Un coridor elicoidal conduce în curtea veche. În mijlocul ei se află cișmeaua și o arcadă zidită ce susține un clopot. În

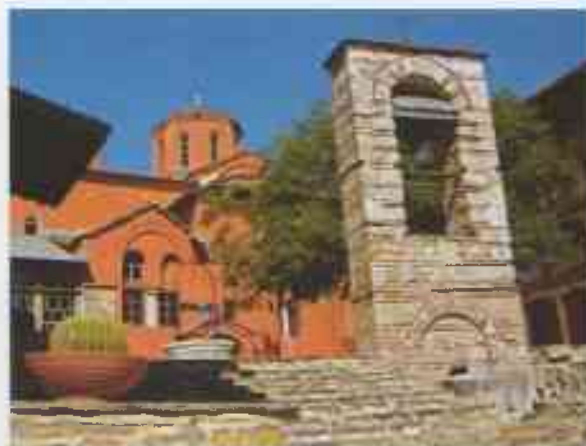
Intrarea în mănăstire

Katholikonul Mănăstirii

partea de nord a ei se află vechiul Katholikon. Un coridor acoperit trece prin fața pridvorului vechiului Katholikon și duce în curtea nouă. În centrul ei se înalță noul Katholikon, iar lângă el se află agheasmatarul. Amândouă bisericile sunt închinate Sfântului Gheorghie. Vechiul Katholikon este foarte mic. Picturile din pridvor (1637) s-au făcut cu cheltuiala domnitorului Matei Basarab și a soției sale Elena, care sunt pictați lângă intrare.

În dreapta pronaosului se află Paraclisul Sfântului Lazăr. Pe peretele de apus al naosului este scrisă o inscripție care arată că el a fost pictat în 1544 cu cheltuiala boierului Constantin Vornicul și a fratelui său Rafail. În partea de miazăzi a naosului se află Paraclisul Sfântului Dimitrie, care constituie cea mai veche construcție a mănăstirii (secolul al XIII-lea). Se mai păstrează rămășițe din vechea pictură (secolele XIII-XIV). Catapeteasma paraclisului (secolul al XI-lea) păstrează o parte din vechea lui catapeteasmă bizantină.

Noul Katholikon a fost început în 1817 de Mitropolitul Filotei și terminat 20 de ani mai târziu de către egumenul Nichifor. Este cea mai mare biserică grecească din Sfântul Munte, în care încap 2.000 de persoane. În pronaos și naos pictura este nouă și executată de părinții din mănăstire. Catapeteasma (1840) este din

Katholikonul vechi

Naosul

marmură gri de Tinos. Pe coloanele din răsărit se află, în dreapta Icoana Sfântului Gheorghie, iar în stânga Icoana Maicii Domnului „Odighitria". Icoana Sfântului Gheorghie (1,27x0,74 m) este cea care a ajuns în chip minunat, mergând pe mare, la țărmul mănăstirii. Partea din spate a ei este arsă. Probabil iconomahii au aruncat-o în foc, de unde a luat-o un oarecare creștin evlavios și a aruncat o în mare pentru a o salva. Pe chipul Sfântului, sub bărbie, se vede o rană pricinuită de cuțitul unui iconomah, din care, potrivit tradiției, a curs sânge. Icoana Maicii Domnului „Odighitria" se afla în Mănăstirea Vatoped, dar s-a mutat în chip minunat în Mănăstirea Xenofont. Deși monahii vatopedini au luat-o înapoi, icoana s-a întors iarăși în Mănăstirea Xenofont (1730).

Vizavi de Katholikon se află paraclisul cu două nivele. La parter se află Bisericuța Sfântului Ioan Teologul, iar la etaj cea a Intrării în Biserică a Maicii Domnului. Există și alte paraclise în interiorul mănăstirii, cum ar fi: cel al Sfintei Eufimia, al Sfinților Doctori fără de Argint, al Adormirii Maicii Domnului, al Sfântului Ștefan, al Sfinților Apostoli, al Sfântului Nectarie și al Sfintei Treimi.

Biserica cimitirului, închinată Sfintei Treimi (1817), se află pe coasta de sud-vest a mănăstirii.

Trapeza este la primul etaj al corpului de sud-vest al mănăstirii. A fost pictată în 1475. Picturile ei sunt considerate cele mai vechi picturi de trapeză din Sfântul Munte.

În schevofilachionul și iconofilachionul mănăstirii se păstrează o bucată din lemnul Sfintei Cruci, veșminte brodate, vase liturgice, o Icoană a Schimbării la Față a Mântuitorului (secolul al XIII-lea) în steatit (18x15 cm), o Icoană prețioasă a Sfântului Ioan Botezătorul (secolul al XVII-lea), precum și un manuscris pe pergament, Evanghelia slavonă, darul voievodului Țării Românești Alexandru al II-lea Mircea (1574). Dar lauda mănăstirii sunt cele două Icoane în mozaic ale Sfinților Dimitrie (în

Icoana Maicii Domnului „Odighitria"

Trapeza

dreapta) şi Gheorghie (în stânga). Au dimensiunile de 1,20x0,55 m şi sunt din secolele X-XI. Sfinţii sunt reprezentaţi în întregime şi nu sunt îmbrăcaţi în haine militare, ci în îmbrăcămintea de ofiţeri superiori imperiali.

Biblioteca este foarte bogată. Cuprinde în jur de 10.000 de cărţi şi 400 de manuscrise, dintre care trei pergamente şi trei suluri de pergament.

Mănăstirea Xenofont are un schit şi mai multe chilii, printre care se numără cea a Sfântului Trifon, a Sfântului Nectarie, a Sfântului Andrei în Karyes şi patru katisme.

Metoacele mănăstirii sunt în Halkidiki şi în Scopelo, iar cel mai nou este Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul din Acritohori – Seres.

Schitul „Buna Vestire"

Schitul „Buna Vestire" a fost întemeiat în anul 1755 de către ieromonahul Silvestru şi monahii Efrem şi Agapie. În perioada lui de înflorire avea 25 de chilii şi număra 80 de monahi. Astăzi sunt locuite numai cinci chilii. Alături de Kiriakon se află biserica cimitirului (1805), închinată Sfântului Serafim, Episcop de Fanarion.

Kiriakonul schitului a fost construit în 1755. La început cuprindea numai naosul, dar în 1902 a fost adăugat un pronaos, care are în părţile laterale Paraclisele Sfântului Gheorghie (înspre miazănoapte) şi al Sfântului Nicolae (înspre miazăzi). În naosul pictat se află în partea dreaptă Icoana Bunei Vestiri (1757), acoperită cu o îmbrăcăminte de argint, iar în stânga o frumoasă Icoană a Tuturor Sfinţilor.

Schitul „Buna Vestire"

În Sfântul Altar sunt pictaţi, printre alţi ierarhi, Sfinţii Ahilie şi Visarion ai Larisei şi Teofilact al Bulgariei, lucru ce mărturiseşte, se pare, originea ctitorilor. În partea de miazăzi a Kiriakonului se înalţă clopotniţa (1896).

Aici a trăit pentru o vreme, înainte de a merge la Schitul Mănăstirii Iviron, Sfântul Noul Mucenic Acachie (†1815, Constantinopol).

În Kiriakonul schitului se păstrează o bucăţică din lemnul Sfintei Cruci, Moaşte ale Sfinţilor Ambrozie al Mediolanului, Marina, Iulian, ale Sfinţilor Doctori fără de Argint, sânge de la Sfântul Mare Mucenic Dimitrie.

Mănăstirea Grigoriu

Mănăstirea Grigoriu

Mănăstirea Grigoriu este construită pe o stâncă, lângă mare. Denumirea mănăstirii vine de la numele ctitorului ei, Cuviosul Grigorie cel Nou, ucenicul Sfântului Grigorie Sinaitul, care a fost și primul ei egumen. Înainte de întemeierea mănăstirii, Cuviosul se nevoia în peștera de lângă Katisma de astăzi a Maicii Domnului. În baza manuscrisului care se păstrează în mănăstire, întemeierea ei datează din anul 1310. Mențiuni despre mănăstire se află în Actele din 1347 și 1348. În al Treilea Tipic al Sfântului Munte (1394) mănăstirea deține locul al 22-lea între cele 25 de mănăstiri de atunci. În anul 1497 mănăstirea s-a pustiit din motive necunoscute, probabil din cauza incursiunilor piraților. În 1500 a fost reînnoită din temelie de către voievodul Moldovei, Ștefan cel Mare și Sfânt. Daniile sale generoase au fost continuate de următorii domnitori ai Moldovei până în 1720. În 1574 mănăstirea deținea locul al 17-lea în ierarhia mănăstirilor athonite, loc pe care îl deține până astăzi. În 1761 un incendiu a distrus mănăstirea în întregime, iar apoi s-a pustiit. Dar ea a fost refăcută datorită ostenelilor neobosite ale schevofilaxului Ioachim Veșmântarul, cunoscut mai ales sub numele de „Barbă Lungă" (barba sa îi ajungea până la genunchi) din provincia Acarnania.

Datorită lui Ioachim, mănăstirii i-au fost afierosite două mănăstiri din Țările Române: Mănăstirea Putna din Moldova și Mănăstirea Sfântul Spiridon din București. Ioachim a adormit la vârsta de 105 ani. Exemplul său a fost urmat de doi ierarhi, Grigorie Mitropolitul Kasandrei și Damaschin Mitropolitul Tesalonicului, care s-au retras în mănăstire și s-au tuns monahi.

Mari pagube a suferit mănăstirea de la armatele turcești care s-au stabilit în Sfântul Munte în perioada 1821-1830. Mulți părinți din mănăstire au fugit luând cu ei Sfintele Moaște și obiectele de preț. De asemenea inundațiile din 1820/1821 și 1853, precum și incendiul din 1890 au pricinuit destule pagube mănăstirii. Focul care a cuprins și pădurea mănăstirii a fost stins prin intervenția minunată a Sfintei Anastasia Romana.

În 1840 mănăstirea a primit sistemul chinovial în urma străduințelor de zece ani ale

Legendă

1. Intrarea principală
a) Intrarea veche
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Paraclisul Sfintei Anastasia Romana
6. Paraclisul Sfântului Dimitrie
7. Clopotnița
8. Chiliile monahilor

Intrarea în curtea veche

învățatului monah Grigorie Bizantiul (†1841) și a sprijinului acordat de prietenul său Antim al II-lea, Mitropolitul Efesului.

O perioadă de mare înflorire a cunoscut mănăstirea în vremea egumeniei lui Simeon (1849-1905), care provenea din obștea Mănăstirii Sfântul Pavel și care a reușit să plătească toate datoriile printr-o administrare înțeleaptă a metoacelor din Țările Române. Tot în timpul egumeniei sale mănăstirea s-a extins prin constituirea corpului de nord cu noua intrare.

În Mănăstirea Grigoriu au trăit în anumite perioade Sfinții Noii Mucenici Luca Mitilineanul (†1802) și Gherasim cel Nou (†1812). La Katisma Maicii Domnului a trăit pentru o vreme Sfântul Acachie, înainte de a se stabili la Schitul Kavsokalivia.

În mănăstire se păstrează o parte din lemnul Sfintei Cruci, o parte din Sfintele Moaște ale Cuviosului Grigorie cel Nou (cealaltă parte a trupului Cuviosului se află în Mănăstirea Gorniac din Serbia) și o importantă parte (gambele, talpa stângă, mâna dreaptă cu pielea pe ea) a Moaștelor Sfintei Anastasia Romana, care este cinstită în mod deosebit în mănăstire. Tot aici mai sunt părți din Capetele Sfinților: Dionisie Areopagitul, Iacov Persul, Grigorie de Nazians, Fotini Samarineanca, Grigorie Episcopul Armeniei Mari, Chiric, Modest Episcopul Ierusalimului, Siluan Athonitul și ale Cuvioșilor Mucenici uciși de turci în Dau Pendelis. Se păstrează de asemenea părticele din Sfintele Moaște ale Sfinților: Nicolae, Grigorie Teologul, Macrina, Damian Doctorul cel fără de Argint, Nicolae Noul Mucenic, Marelui Mucenic Gheorghie, Ioan Gură de Aur, Vasilie cel Mare, ale Sfântului Întâiului Mucenic Ștefan, ale Apostolului Andrei, Ignatie Teoforul, Ioan cel Milostiv, Teodor Stratilat, Teodor Tiron, Panteleimon, Haralambie, Nectarie al Pentapolei, Varvara, Chiriachi și Iulita.

Intrarea principală se află în corpul de nord, care a fost construit în 1892 de către egumenul Simeon. Această clădire a creat o a doua curte în mănăstire. Aici se află trei paraclise: al Sfinților Arhangheli, al Sfinților Doctori fără de Argint și al Sfântului Spiridon.

Intrarea în curtea veche este inclusă în corpul din mijloc, construit în 1500, în care este încorporată și clopotnița. Turnul de apărare a fost construit în 1792. Este inclus în zidul de răsărit.

Curtea veche este destul de mică, ca și

Paraclisul Sfintei Anastasia Romana

Katholikonul Mănăstirii

clădirile vechi ale mănăstirii (1310, 1770). Corpul de miazăzi a fost construit în forma actuală în anul 1783. Corpul de apus, spre mare, (1785) este construit de Ioachim „Barbă Lungă". În colțul de răsărit al lui se află Paraclisul Izvorul Tămăduirii (la etajul doi) și Paraclisul Sfântului Dimitrie (etajul trei). Alipit de partea de nord a Katholikonului, cu intrare separată, este Paraclisul Cuviosului Grigorie (1851). În partea de apus a vechii curți se află Paraclisul Sfintei Anastasia Romana (1775).

Katholikonul se află în centrul vechii curți. Este construit în stil athonit și are dimensiunile 23,7x12,9 m și 11,3 m înălțime. Construcția lui a început după incendiul din 1761. În 1840 s-a adăugat pridvorul, iar în 1851 Paraclisul Sfântului Grigorie în partea de nord a Katholikonului. Naosul și pronaosul sunt pictate în 1779. În naos, lângă coloana din dreapta, se află Icoana bizantină a Maicii Domnului „Odighitria" (40x32 cm), darul (1497) Mariei Asanina Paleologhina, mama voievodului Bogdan al Moldovei. În mănăstire este cunoscută sub denumirea de „Maica Domnului-Paleologhina".

În afara mănăstirii, în partea de sud-est, se află biserica cimitirului. Mai sus, în aceeași direcție sunt Katismele Părinților Athoniți (secolul al XIX-lea) și a Maicii Domnului (1765). Puțin mai sus s-au aflat ruinele Katismei Sfinților Apostoli.

Sus în munte se află Katisma Sfântului Ștefan, unde a trăit pentru o vreme Cuviosul Hagi Gheorghie. Aproape de ea este Katisma Sfântului Ioan Teologul, pe care a construit-o Hagi Gheorghie în 1875. Lângă hotarul cu Mănăstirea Simonos Petras sunt Paraclisele Sfântului Gheorghie și al Sfântului Prooroc Ilie.

Trapeza se află în colțul format de corpurile de miazăzi și cel de apus. A fost zidită în 1783 de Ioachim „Barbă Lungă".

Biblioteca este bine organizată. A suferit pagube și pierderi în urma incendiului din

Naosul

Biserica cimitirului

1761 și a fost jefuită de ostașii turci (1821-1830). Ea cuprinde 297 de manuscrise, dintre care 11 pergamente, 15.000 de exemplare cărți (630 sunt vechi). Important este codicele (secolul al VIII-lea) care cuprinde lucrarea lui Hermas, „Păstorul". De asemenea, valoros este Tetraevangheliarul cu icoane și miniaturi din secolul al XIII-lea și un „Proschinitar" al Sfintelor Locuri, alcătuit de medicul și pictorul Daniil (1680). În arhiva mănăstirii se păstrează sigilii, firmane, un manuscris de muzică psaltică (1744), documente ale domnitorilor Țărilor Române și unul otoman (1561).

În iconofilachion se păstrează icoane mai noi și din perioada postbizantină. Deosebit de valoroasă este Icoana Sfântului Nicolae (secolul al XV-lea) care se află în Katholikon, precum și Icoana Maicii Domnului „Alăptătoarea". Printre alte obiecte și vase valoroase, în schevofilachion se păstrează un epitaf brodat din secolul al XVI-lea.

Mănăstirea Grigoriu are șase chilii în Karyes și mai multe metoace în Grecia.

Mănăstirea Esfigmenu

Mănăstirea Esfigmenu

Legendă

1. *Intrarea principală*
2. *Arhondaricul*
3. *Katholikonul*
4. *Trapeza*
5. *Agheasmatarul*
6. *Agheasma Sfântului Grigorie Palama*
7. *Paraclisul Sfântului Grigorie Palama*
8. *Paraclisul Sfântului Constantin*
9. *Paraclisul Sfântului Nil*
10. *Sinodikonul*
11. *Turnul cu ceas*
12. *Turnul de apărare*
13. *Chiliile monahilor*

Mănăstirea Esfigmenu este zidită într-un golf adăpostit de vânt de pe țărmul nord-estic al Sfântului Munte. Temeliile ei sunt udate de apele mării. Complexul mănăstiresc ocupă toată suprafața strâmtă cuprinsă între trei coline: Izvorul Tămăduirii (la răsărit), Grimbovița (la sud) și Samaria (la apus). Corpul dinspre mare este lipsit de balcoane, iar ferestrele sunt mici ca niște metereze, dând mănăstirii o înfățișare sobră de fortăreață. Mănăstirea are multe turnuri vechi, iar cele noi sunt din secolul al XIX-lea, când mănăstirea s-a extins spre răsărit.

După tradiție, întemeierea mănăstirii este datată în secolul al V-lea, iar ctitori sunt considerați împăratul Teodosie al II-lea și sora lui, Pulheria. Tot din tradiție se știe că mănăstirea se afla cu o jumătate de km mai la apus față de cea actuală, dar a fost distrusă de stâncile care s-au prăbușit. Dar cele mai vechi mărturii istorice despre mănăstire o datează la sfârșitul secolului al X-lea și începutul celui de-al XI-lea. Aceste mărturii sunt Epistola Sfântului Pavel Xiropotamineanul (1016), Testamentul monahului Dimitrie de la Monidrionul lui Halcheon (1030), Tipicul lui Constantin Monomahul (1046), în care se menționează că mănăstirea deținea locul al cincilea în ierarhia mănăstirilor de atunci. În Mănăstirea Vatoped se află un

Ctitorii Mănăstirii

Intrarea în Mănăstire

document (998) care amintește de „Mănăstirea Esfagmenu". Probabil aceasta este proveniența denumirii mănăstirii. Alți cercetători o atribuie însă locului strâmt dintre cele trei coline sau unui oarecare monah care avea o „singură haină și era încins strâns cu o funie".

Mănăstirea a cunoscut o mare înflorire începând cu a doua jumătate a secolului al XIII-lea până în prima jumătate a secolului al XVI-lea. În această perioadă nu au contenit daniile împăratului Ioan al V-lea Paleologul, ale cneazului Serbiei, Ștefan Dușan și ale domnitorului Serbiei, Gheorghie Brancovici. Tot acum s-a închinoviat aici viitorul Patriarh ecumenic Atanasie, care și-a asumat greaua sarcină de a pune rânduială în Biserică, după Patriarhul Vekkos, cugetătorul de cele latinești, și Sfântul Grigorie Palama, marea personalitate a isihasmului și arhiepiscop al Tesalonicului.

Datorită poziției sale, mănăstirea a fost jefuită în repetate rânduri de către pirați. De asemenea, ea a suferit pagube de pe urma incendiilor din secolul al XIV-lea. A fost incendiată de turci în 1533. Aceste catastrofe au dus la pustiirea ei. În secolul al XVII-lea mănăstirea a reușit să se refacă datorită veniturilor provenite din colectele făcute în Rusia și în Țările Române.

În 1797, prin sigiliul Patriarhului Grigorie al V-lea, mănăstirea a îmbrățișat sistemul chinovial, pe care îl păstrează până astăzi.

În Mănăstirea Esfigmenu au trăit, în afară de Patriarhul Atanasie și de Sfântul Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesalonicului, care a fost și egumen al ei timp de trei ani, un șir de egumeni luminați. Aici a fost tuns monah Sfântul Antonie al Pecerskăi. În peștera de pe colina Samaria a pustnicit Cuviosul Damian Esfigmenitul. În mănăstire au viețuit și Noii Mucenici Eftimie de la Schitul Mănăstirii Iviron (†1814, Constantinopol), Agatanghel (†1819, Smirna) și Timotei (†1820, Adrianopol).

În mănăstire se păstrează o parte din buretele de la Răstignirea Domnului, o parte din Veșmântul Maicii Domnului, sânge de la Sfântul Ioan Botezătorul, părticele din Sfintele Moaște ale Sfintei Maria Magdalena (talpa stângă), ale Sfântului Antonie de Veria, ale Sfântului Grigorie Palama, ale Sfântului Anastasie Persul, precum și Capetele Sfântului Iacov

Agheasma Sfântului Grigorie Palama

Katholikonul Mănăstirii

Fratele Domnului și al Sfântului Partenie, Episcopul Lampsacului din Cipru, izbăvitorul de cancer. Aici se mai află gamba Sfântului Noului Mucenic Agatanghel.

Intrarea principală în mănăstire se află în corpul de miazăzi, sub turnul (1854) care la al treilea nivel adăpostește clopotele. Curtea este largă, placată cu piatră, plină de viță-de-vie și de copaci. Înfățișarea interioară a clădirilor nu are nimic comun cu înfățișarea exterioară de fortăreață. În curte se poate ajunge și prin intrarea veche din corpul de miazănoapte, care duce direct la arsana. În fața intrării se află agheasmatarul, iar în dreapta lui se află agheasma Sfântului Grigorie Palama.

Katholikonul este închinat Înălțării Domnului. Piatra de temelie a fost pusă în 1808 de către egumenul Teodorit și a fost sfințit în 1811 de către Patriarhul ecumenic Grigorie al V-lea. A fost zidit pe locul Katholikonului vechi. Este construit în stil athonit și are opt turle. Pridvorul cu coloane și cele două paraclise incluse în corpul bisericii au fost adăugate în 1845 de către Patriarhul Antim al VI-lea, care a devenit

Agheasmatarul

Naosul

monah în mănăstire. În partea de miazănoapte a pridvorului se află Paraclisul Sfinților Arhangheli, iar în cea de miazăzi se află Paraclisul Intrării în Biserică a Maicii Domnului. Pronaosul și naosul nu sunt separate prin zid. În naos se află Icoana Maicii Domnului „Trandafirul neveștejit". Catapeteasma este impresionantă. În Sfântul Altar se păstrează așa-numita „Cruce a Pulheriei", precum și o Icoană bizantină în mozaic (secolul al XIV-lea) care Îl reprezintă pe Hristos în întregime, binecuvântând cu mâna dreaptă, iar în stânga ținând Evanghelia.

Paraclisul Sfântului Grigorie Palama

În afară de cele două paraclise din Katholikon, în mănăstire mai există și alte paraclise: cel al Sfinților Doctori fără de Argint (la spital), al Sfântului Antim (lângă egumenie) unde se fac călugăriile, al Sfântului Gheorghie, al Sfinților Constantin și Elena în turnul clopotniței, al Sfântului Grigorie Palama, al Sfântului Nil cel Înțelept, al Sfântului Nil Izvorâtorul de Mir, al Sfântului Ioan cel Milostiv.

Trapeza este o clădire separată, construită în fața Katholikonului.

Schevofilachionul și biblioteca se află deasupra pronaosului. În schevofilachion se păstrează veșminte brodate în fir de aur, cruci, evanghelii, sfinte vase, o parte din cortul lui Napoleon și steagul Revoluției de la 1821, pe care l-a înălțat Emanuil Pappas și egumenul Eftimie.

În bibliotecă se păstrează în jur de 400 de manuscrise dintre care 75 pe pergament. Deosebit de valoroase sunt un Minologhion din secolul al XI-lea, o Evanghelie din secolul al XI-lea și hrisovul împărătesei Maro

(1424), cu reprezentări ale familiei domnitorului sârb Brancovici.

Vechea arsana era încorporată în corpul mănăstirii, iar astăzi este folosită ca tâmplărie. Noua arsana se află la apus de mănăstire, la poalele colinei Samaria.

Mănăstirea Efigmenu are 7 katisme. Pe culmea din partea de răsărit a mănăstirii se află Katisma Izvorul Tămăduirii. Deasupra arsanalei se află Biserica Sfântului Antonie al Pecerscăi.

Mănăstirea are metoace în Halkidiki, în insula Tasos şi în Volvi.

Trapeza

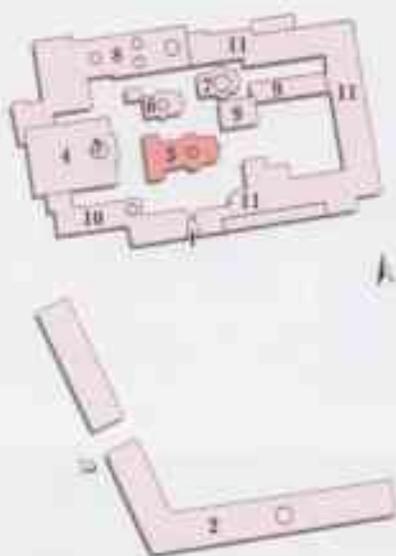
Mănăstirea
Sfântul Panteleimon
(Rusikon)

Mănăstirea Sfântul Panteleimon (Rusikon)

Cunoscută și sub denumirea de Rusikon, Mănăstirea Sfântul Panteleimon s-a mutat în locul în care se află astăzi, la începutul secolului al XIX-lea. Însușirilor particulare arhitectonice li se adaugă stilul rusesc al turlelor, care nu sunt acoperite cu plumb, ci cu tablă de aramă ce oxidează și dobândesc culoarea verde. La începutul secolului al XX-lea, atunci când a cunoscut cea mai mare perioadă de înflorire, în mănăstire trăiau mai mult de 2.000 de monahi. Clădirea ruinată și cu multe etaje de pe țărmul mării, a fost spital pentru monahi. În clădirea cu balcoane, care se află lângă spital, a trăit Sfântul Siluan Athonitul.

Mănăstirea propriu-zisă era foarte mică: un dreptunghi în jurul Katholikonului. Apoi ea s-a extins incluzând marile clădiri care au fost construite pe malul mării.

Legendă

1. Intrarea principală
2. Arhondaricul
3. Katholikonul
4. Trapeza
5. Clopotnița
6. Paraclisul Adormirii Maicii Domnului
7. Paraclisul Sfântului Mitrofan
8. Paraclisul Acoperământului Maicii Domnului
9. Biblioteca
10. Sinodikonul
11. Chiliile monahilor

În anul 1143, Mănăstirea Lemnarului (schitul Bogorodița de astăzi) a fost cedată de către Protosul Sfântului Munte monahilor sârbi din Ransio (actualul Kotor din Muntenegru). Peste 25 de ani monahii sârbi s-au înmulțit și în 1169 li s-a cedat Mănăstirea Tesaloniceanului (Rusikonul vechi), în care s-au mutat, păstrând Mănăstirea Lemnarului ca schit. Mănăstirea s-a bucurat mult de protecția domnitorilor sârbi. Aici a fost tuns monah principele Rațko, fiul craiului Ștefan Nemania, care a primit numele de Sava. După căderea regatului sârbesc (1509), văduva craiului Ștefan, Anghelina, s-a tuns în monahism și a cerut de la Marele Duce rus Vasilie Iovanovici (1505-1533) să ia Mănăstirea Tesaloniceanului sub protecția sa. De atunci legăturile cu Rusia au devenit mai strânse și numărul monahilor ruși a crescut, mai ales după alungarea mongolilor din Rusia (1497). În

al Treilea Tipic al Sfântului Munte mănăstirea deținea locul al cincilea în ierarhie. Pe la mijlocul secolului al XVI-lea mănăstirea a înfruntat probleme economice atât de serioase, încât a fost nevoită să fie închisă.

Călătorul rus V. G. Barski spune că în prima sa călătorie (1725/1726) a aflat în mănăstire numai doi monahi greci și doi bulgari, iar în a doua sa călătorie (1744) nu a mai aflat pe nimeni. Mănăstirea a trecut iarăși în mâna grecilor, care în 1765, în timpul Patriarhului Samuil I, au hotărât să mute mănăstirea în locul în care se află astăzi, acolo unde erau portul și turnul Mănăstirii Tesaloniceanului. Daniile generoase ale mai multor domnitori din Țările Române, care proveneau din familia Callimahi, au dat posibilitatea mănăstirii să se refacă economic. Contribuția lor a fost atât de mare, încât în 1806 mănăstirea s-a numit „Chinovia Callimahilor" și s-a schimbat denumirea de „Rosikon", care i-a fost dată datorită obârșiei monahilor ei.

Mănăstirea este recunoscută ca chinovială în 1803 prin sigiliul Patriarhului Calinic al V-lea, iar primul egumen al ei a fost ieromonahul Sava de la Mănăstirea Xenofont, originar din Peloponez. Cu ajutorul lui Scarlat Callimah s-au construit multe clădiri noi, precum și Katholikonul, care a fost sfințit în 1805 de Patriarhul ecumenic Grigorie al V-lea. Ultimul egumen grec a fost ieromonahul Gherasim, ales în 1832. Sărăcia în care au ajuns să viețuiască părinții monahi din mănăstire i-a făcut să accepte (1838) să se închinovieze aici mai mulți monahi ruși care trăiau în chiliile din Kapsala. Numărul rușilor s-a mărit foarte mult. În 1869 erau deja 250-300, față de 190 de greci. Primul egumen rus, arhimandritul Macarie, a fost ales în 1875. În mănăstire au apărut neînțelegeri și s-a apelat la Patriarhia Ecumenică pentru rezolvarea lor. Dar Patriarhia a recunoscut supremația rușilor și a numit mănăstirea „Chinovia rusească a Sfântului Panteleimon". Monahii greci s-au împrăștiat în alte mănăstiri din Athos. Într-o perioadă de 30 de ani numărul rușilor a ajuns la 2.000.

La începutul secolului al XX-lea s-a răspândit, mai ales printre monahii ruși ce trăiau la chilii, erezia „adorarea Numelui". Ei susțineau că Numele lui Iisus este Însuși Dumnezeu în esența Sa. Sfânta Comunitate nu a întârziat să condamne această rea învățătură și înșelare. Părerea generală a monahilor athoniți era că acei monahi „au lăsat capul și se închină la fes". Numărul adepților acestei erezii s-a mărit în Mănăstirea Sfântului Panteleimon și, fiindcă refuzau să-l pomenească pe țar, Nicolae al II-lea a trimis (1913) un contratorpilor, care s-a plasat în fața mănăstirii în poziție de tragere. Armata i-a prins pe toți monahii răzvrătiți și i-a exilat în Caucaz. Această faptă a țarului nu i-a influențat negativ pe monahii ruși rămași în mănăstire, ci până astăzi recunosc canonizarea lui și îl cinstesc ca atare.

Sfântul Siluan Athonitul

Mănăstirea a decăzut mult după Revoluția din 1917 și a ajuns pe punctul de a fi părăsită. În 1968 situația ei s-a înrăutățit și mai mult datorită incendiului catastrofal ce a cuprins-o.

După anul 1989 s-a mărit numărul noilor monahi care în majoritate sunt ucraineni.

În mănăstire au trăit pentru o perioadă de timp Sfinții Noii Mucenici Nichita (†1810, Seres) și Pavel (†1818, Tripoli). Aici a trăit Sfântul Siluan Athonitul. Mănăstirea era adeseori cercetată de ieromonahul Antim (†1867) din Sofia Bulgariei, cel care s-a făcut nebun pentru Hristos. El a și murit aici.

Arhondaricul

În mănăstire se păstrează cinstitele Capete ale Sfântului Panteleimon și al Cuviosului Mucenic Ștefan cel Nou, care a fost dăruit mănăstirii în 1815 de către Doamna Ruxandra, soția lui Scarlat Callimah. Se mai păstrează aici cinstitul Cap al Sfântului Siluan Athonitul, precum și părți din Sfintele Moaște ale Sfinților Apostoli: Petru, Toma, Vartolomeu, ale Sfinților: Dionisie Areopagitul, Grigorie de Nyssa, Tihon de Zadonsk, Varsanufie și Gurie din Kazan.

Intrarea principală se află în corpul de miazăzi. Printr-un coridor cu boltă în formă

Fotografia cu minunea apariției Maicii Domnului de la intrarea în Mănăstire

de cruce se intră în curtea largă și placată cu piatră, care este împodobită cu mulți pomi fructiferi. Corpul de răsărit, vechiul arhondaric și părți din corpurile de nord și de sud au rămas nereparate după incendiul catastrofal din 1968. La etajul de sus al corpului de nord se află mărețul Paraclis Sfântul Acoperământ și cel al Sfântului Alexandru Nevski. Cele trei etaje de dedesubt adăpostesc chiliile monahilor. În corpul de sud, recent reparat, se află

Intrarea în Mănăstire

Paraclisul Sfântului Acoperământ (sus)

Paraclisul Adormirii Maicii Domnului

Paraclisul Sfântului Ioan Botezătorul, noul arhondaric, precum și chilii. În partea apuseană a corpului de sud se află sinodiconul.

Katholikonul este închinat Sfântului Panteleimon. Potrivit inscripției de deasupra intrării în pridvor, construirea a început în 1812 și s-a încheiat în 1821. Inscripția îl menționează pe Scarlat Callimah (1809-1889), domnitorul Moldovei, drept ctitor al mănăstirii.

Biserica este construită în stil athonit, dar îmbină în ea elemente arhitectonice grecești și rusești. Turlele, opt la număr, în formă de bulb urmează stilul rusesc. Catapeteasma, bogat decorată, provine din Rusia. Picturile din pronaos și naos (1855) au influențe ale artei picturale rusești.

Sigiliul patriarhal din 1875 a rânduit ca în Katholikon slujbele să se săvârșească alternativ în rusește și grecește. Biserica se mai numește și „Katholikon grecesc", față de Paraclisul Sfântului Mitrofan de Voronej, pe care îl foloseau rușii drept Katholikon din 1858.

În mănăstire există 36 de paraclise. Paraclisul Adormirii Maicii Domnului este o clădire separată, în spatele Katholikonului, și slujbele se fac în el în grecește. În Paraclisul Sfântului Mitrofan slujbele se fac în rusește. În corpul de nord se află 9 paraclise, dintre care cel mai frumos și cel mai măreț este cel al Sfântului Acoperământ. În corpul de sud se află 8 paraclise, dintre care numai trei au rămas după incendiu: al Sfântului Sava, al Sfântului Nicolae și al Sfântului Ioan Botezătorul. Celelalte para-

Clopotnița, intrarea în trapeză și agheasmatarul

Katholikonul Mănăstirii

clise se află în afara mănăstirii.

Agheasmatarul se află între Katholikon și trapeză. Nu are nici boltă și nici coloane, ci numai patru vase de marmură așezate la diferite nivele.

Trapeza este situată în partea de apus a curții, vizavi de Katholikon. Este o clădire separată, construită în 1893, și încap în ea 1.000 de persoane.

Clopotnița (1893) se află deasupra intrării în trapeză. Este o clădire înaltă și construită solid pentru a putea susține greutatea de mai mult de 20 tone, atât cât cântăresc cele 32 de clopote. Clopotul cel mare are diametrul de 2,7 m și circumferința de 8,7 m. La același etaj se mai află încă trei clopote, cântărind fiecare din ele 3 tone.

Schevofilachionul este în clădirea cu două etaje din partea de nord a trapezei. Aici se păstrează veșminte, cruci, sfinte vase.

În iconofilachion, care se află în partea de nord a Katholikonului, se păstrează multe icoane, printre care și Icoana Maicii Domnului „Ierusalimitissa".

Naosul

Bogata bibliotecă a mănăstirii este adăpostită într-o clădire cu două etaje din curte. Aici se păstrează în jur de 1.300 de manuscrise, dintre care 110 sunt pe pergament, iar 600 sunt în slavonă. De asemenea, aici se păstrează 30.000 de exemplare de cărți.

Cimitirul mănăstirii are două biserici: cea veche a Sfinților Apostoli Petru și Pavel construită în 1820 și cea nouă construită în 1896-1898, care de fapt este o clădire cu etaj, care are două bisericuțe.

Vechea arsana a mănăstirii se afla la o oarecare distanță înspre Dafni, dar în urma unor căderi mari de apă, a fost distrusă. Arsanaua nouă este construită lângă mănăstire și a fost recent refăcută din piatră.

Schitul Bogorodița

Mănăstirea are Schitul Adormirea Maicii Domnului (Bogorodița), 12 chilii și 2 katisme, dintre care una este așa-numita Vechea Mănăstire. De Mănăstirea Sfântul Panteleimon aparțin Noua Tebaidă și Hromița.

Deasupra Mănăstirii Sfântul Panteleimon, lângă drumul ce duce spre Karyes, sus în

Vechea Mănăstire

munte se află Vechea Mănăstire sau Mănăstirea Tesaloniceanului. Este construită pe un platou înconjurat de pădure deasă. Biserica Sfântului Panteleimon este construită în stil rusesc și are clopotnița înaltă. Construirea ei a început în 1870 și s-a terminat în 1889. În spatele bisericii este corpul de chilii. În capătul lui se află un turn cu o mică biserică. Aici a fost tuns monah, la sfârșitul secolului al XII-lea, Sfântul Sava, fiul cel mic al cneazului Ștefan Nemania al Serbiei și ctitorul, împreună cu tatăl său după trup, al Mănăstirii Hilandar. Între clădire și Altar se păstrează Sfânta Masă a vechiului Katholikon al Mănăstirii Tesaloniceanului, iar alături de ea, trei platani în chipul Sfintei Treimi.

Interiorul Katholikonului vechii Mănăstiri

Mănăstirea Constamonitu

Mănăstirea Constamonitu

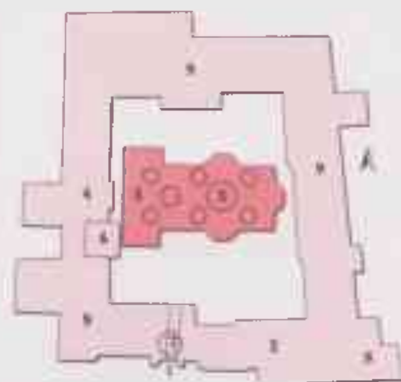
De la arsanaua Mănăstirii Constamonitu se urcă spre mănăstire, care se află pe coasta sud-vestică a Sfântului Munte, pe un drum situat pe un platou cu o vegetație densă.

Multe legende sunt legate de întemeierea mănăstirii și de denumirea ei. Potrivit unei tradiții, mănăstirea a fost întemeiată de Sfântul Constantin cel Mare și terminată de fiul său Constans. După altă tradiție însă se spune că, atunci când Sfântul Artemie s-a întors din Patra și din Thiva cu Sfintele Moaște ale Sfinților Apostoli Petru și Luca, s-a oprit în această zonă și a zidit primul Katholikon. Aceasta înseamnă că vechiul Katholikon este una din cele mai vechi biserici din Athos, alături de Kiriakonul Schitului Sfântului Dimitrie de la Mănăstirea Vatoped, care a fost zidit de rudele Sfântului Dimitrie Izvorâtorul de Mir, și de Biserica Sfântului Ioan Botezătorul de la Mănăstirea Iviron. Există o a treia ipoteză, potrivit căreia denumirea mănăstirii provine de la un oarecare monah care era originar din localitatea Kastamoni din Paflogonia – Asia Mică. În sfârșit, unii consideră că denumirea ei ar însemna „Mănăstirea Castanilor".

Cele mai vechi mențiuni scrise existente în mănăstire se referă la secolul al XI-lea. În 1097 egumenul ei era Hariton, rudă a împăratului Alexie I Comneanul. În 1276 mănăstirea a fost arsă de discipolii Patriarhului Vekkos și ai împăratului Mihail al VIII-lea Paleologul, cugetătorii de cele latinești. Referirile la documentele din secolul al XIV-lea privesc neînțelegerile cu Mănăstirea Esfigmenu în privința hotarelor. În timpul lui Andronic al II-lea Paleologul, principesa Serbiei, Ana, a dăruit mănăstirii Monidrionul Sfântului Antonie, supranumit „al lui Neachit". În al Treilea Tipic al Sfântului Munte, mănăstirea deține locul al 16-lea între cele 25 de mănăstiri.

Mănăstirea a ars din nou și a fost reconstruită în 1433 de către generalul sârb Randici, care s-a făcut monah și a primit numele de Romanos. În timpul stăpânirii turcești mănăstirea a suportat cu greu birul impus, iar starea ei ajunsese atât de grea, încât Mitropo-

Legendă

1. *Intrarea principală*
2. *Arhondaricul*
3. *Katholikonul*
4. *Trapeza*
5. *Biblioteca*
6. *Clopotnița*
7. *Paraclisul Icoanei Maicii Domnului „Portărița"*
8. *Paraclisul Sfântului Constantin*
9. *Chiliile monahilor*

Katholikonul Mănăstirii

Naosul

litul Iosif de Samos, atunci când a vizitat-o în 1666, a găsit aici numai șase monahi. În 1717 a ars corpul de răsărit, care a fost zidit din nou de ieromonahul Antim în 1728. În 1799 Patriarhul ecumenic Neofit al VII-lea a readus în mănăstire, prin sigiliu, sistemul chinovial, dar el s-a aplicat abia în 1818 datorită sărăciei.

În Mănăstirea Constamonitu a trăit Sfântul Noul Mucenic Pavel din Ioanina, care a mărturisit în Tesalonic în 1821.

În afară de o parte din lemnul Sfintei Cruci, în mănăstire se păstrează, printre altele, Moaște ale Sfinților: Ștefan Întâiul Mucenic (mâna dreaptă, darul împăratului Teodosie cel Mic), Trifon, Vlasie (cinstitul Cap), Modest, Talaleu, Partenie, Artemie (o jumătate de maxilar).

Intrarea în mănăstire se află la mijlocul corpului de miazăzi. Mai demult exista la intrare un turn, care acum însă nu mai este. Deasupra intrării se află Paraclisul Maicii Domnului „Portărița" (1875) în catapeteasma căruia se află o copie a icoanei cu același nume. Coridorul duce în curte, care este mică și în care se află Katholikonul. El a fost zidit în 1867 pe locul unei

biserici mai vechi. În linii generale el urmează stilul athonit și are opt turle. Interiorul Katholikonului nu este pictat, cu excepția unei mici porțiuni din turla centrală. În partea dreaptă a naosului se află Icoana Sfântului Ștefan (120x70 cm), datată din secolul al VIII-lea, care prezintă urme de profanare: tăietură la ochi și arsură în partea de jos a icoanei. Astăzi este îmbrăcată cu un înveliș de argint (1864). În partea stângă, este Icoana Maicii Domnului „Odighitria" (97x71 cm), care se afla în Biserica Vlaherne din Constantinopol și care a fost dăruită mănăstirii de către principesa Ana (1360). O altă icoană făcătoare de minuni este Icoana Maicii Domnului „Antifonitria", care, în urma rugăciunii chelarului mănăstirii, în ajunul prăznuirii mutării Moaștelor Sfântului Întâiului Mucenic Ștefan (1 august 1020), a umplut cu untdelemn un vas de 300 ocale.

În interiorul mănăstirii se află, de asemenea, Paraclisul Tuturor Sfinților, cel al Sfântului Nicolae, iar în afara mănăstirii sunt Paraclisul Nașterii Maicii Domnului, cel al

Icoana Făcătoare de minuni a Sfântului Ștefan

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Antifonitria"

Icoana Făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Odighitria"

Sfântului Antonie şi cel al Sfintei Treimi. În partea de sud-est a mănăstirii se află biserica cimitirului, închinată Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavriil.

În schevofilachion, care este situat deasupra pridvorului, se păstrează veşminte, cruci şi multe sfinte vase. De asemenea, aici se află o cruce bizantină de o deosebită valoare artistică şi o Evanghelie îmbrăcată în aur (38x28 cm) lucrată în 1820.

Trapeza

Clopotniţa este o clădire separată cu patru nivele şi se află în mijlocul corpului de vest. A fost construită în 1820 şi este clădirea cea mai înaltă din mănăstire.

Trapeza se află în corpul de apus, vizavi de intrarea în Katholikon. A fost construită în 1871 în locul alteia mai vechi.

Noua bibliotecă se află în corpul de miazănoapte şi conţine multe cărţi. În arhiva mănăstirii se păstrează documente ctitoriceşti, hrisoave, sigilii.

Mănăstirea are o chilie în Karyes şi două katisme: a Sfintei Treimi şi a Morii Vechi, la etajul de sus al morii cu apă, care este vizavi de intrare.

Metoacele mănăstirii se află în Halkidiki şi în Seres. Mănăstirea de maici „Sfântul Ştefan" din Perea – Tesalonic este de asemenea metoc al mănăstirii.

Karyes

Karyes, capitala Sfântului Munte Athos, este situat în partea răsăriteană a Muntelui, și are forma unui amfiteatru. Cei mai mulți închinători care vin în Sfântul Munte și caută desăvârșitul, adică asceți trăitori în peșteri, ca cei de la Karulia, și pustnici goi, ca cei de pe vârful Athonului, trec în grabă prin capitală, considerând-o lipsită de importanță duhovnicească, deoarece aici întâlnesc multe elemente care te duc cu mintea la viața din lume – numărul mare de mireni, mașini, magazine. Aceasta se poate spune mai degrabă despre portul Dafni, căci Karyes-ul este plin de viață liturgică. El nu este un sat, ci dintru început a fost capitală. Se poate spune că, datorită istoriei lui neîntrerupte de mai bine de 11 secole, Karyes-ul este capitala balcanică, dacă nu chiar și europeană, cu cea mai mare longevitate.

Încă din vremea când s-au așezat primii pustnici în Athos, a existat o formă de conducere care se numea „Scaunul Bătrânilor" și care își avea reședința în locul numit Zigos, la granița actuală a Sfântului Munte, lângă Uranopolis. Aceasta s-a rânduit deoarece au început să se stabilească monahi în Sfântul Munte. Mai târziu, când populararea Muntelui s-a extins spre sud, s-a simțit nevoia să se mute și reședința în locul în care se găsește astăzi. Denumirea de Karyes apare începând cu sfârșitul secolului al X-lea.

Locul unde se țineau sinaxele era Biserica Protaton. La început aveau loc trei sinaxe pe an, după care numărul lor a crescut. La Karyes locuia numai Protosul, dar începând cu secolul al X-lea, au început să se construiască clădiri pentru egumenii și monahii care veneau la sinaxe. De asemenea au apărut și primele băcănii pentru nevoile mănăstirilor și ale monahilor.

Evoluția Karyes-ului este strâns legată de dezvoltarea monahismului chiliot, care a apărut foarte devreme în Muntele Athos și care a luat o formă deosebită atunci când au început să se întemeieze marile mănăstiri. Sfântul Atanasie Athonitul a legiferat în amănunt și cu destulă severitate rânduielile care au îndreptat viața de chilie în Mănăstirea Marea Lavră.

Odată cu întemeierea marilor mănăstiri, Protosul a pierdut stăpânirea duhovnicească absolută pe care o avusese în trecut asupra monahilor eremiți și și-a restrâns autoritatea

numai asupra Karyesului. Pe atunci rangul de Protos era pe viață. Încă de la începutul secolului al XI-lea, Karyes-ul era cunoscut sub numele de „Lavra Karyes-ului". Pentru a ajuta la refacerea Sfântul Munte după jafurile făcute de cruciați, de catalani și de unioniștii cugetători de cele latinești, Andronic al II-lea Paleologul a dat un hrisov (1313) prin care, deși îl supune pe Protos jurisdicției patriarhului ecumenic, în același timp îl recunoaște drept conducător incontestabil al Sfântului Munte și îi întărește autoritatea. La sfârșitul secolului al XIV-lea cele 25 de mănăstiri au început să limiteze drepturile Protosului în Karyes. Al Treilea Tipic al Sfântului Munte din 1394, intrat în vigoare în 1406, a condamnat aceste încercări și a interzis mănăstirilor să aibă metoace sau moșii în Karyes. În acest Tipic se menționează Schitul Karyes-ului, denumire care a dăinuit mai multe veacuri. Din aceeași vreme, sfârșitul secolului al XIV-lea, rangul de Protos devine anual.

Piața centrală

Pentru a-și întări poziția sa față de mănăstiri, Protosul a înlesnit popularea Karyes-ului cu monahi. Rezultatul a fost înmulțirea numărului de chilii, care sunt foarte aproape una de alta, așa cum se vede astăzi. Mai întâi, o chilie se dădea pe viață unui singur monah, apoi se dădea obștilor de doi sau de trei monahi, fără dreptul de a fi moștenite, iar în 1423, în urma interdicției domnitorului sârb Ștefan, Protosul și Sinaxa au recunoscut dreptul moștenirii Chiliei Sfântului Simeon Filogonos, care se afla deasupra Karyes-ului.

La sfârșitul secolului al XVI-lea s-a desființat autoritatea Protosului, iar chiliile din Karyes au trecut sub jurisdicția Marii Comunități, forma anterioară a Sfintei Comunități de astăzi. Pentru a face față uriașelor sale datorii, Marea Comunitate a fost nevoită în 1661 să vândă aceste chilii celor 20 de mănăstiri, care le au cumpărat, potrivit cu puterea economică a fiecăreia.

La începutul secolului al XX-lea de Karyes aparțineau 69 de chilii, care nu aveau teren agricol, iar în afara lui, mai ales în partea nord-estică, se mai aflau 39. În cadrul hotarelor lui era situat și Schitul Sfântului Andrei (Serai).

Biserica „Protaton" constituie una din cele mai vechi clădiri din Athos. A fost construită în secolul al IX-lea, după perioada luptei împotriva Sfintelor Icoane, de către împăratul Mihail al III-lea. În prima „Viață" a Sfântului Atanasie Athonitul se povestește că Sfântul a cerut (965) ajutorul fratelui împăratului, magistratul Leon Fokas, pentru lărgirea bisericii vechi, care era neîncăpătoare pentru sinaxele ce se făceau în ea. Împărații Nichifor al II-lea Fokas și Ioan I Țimiski sunt cinstiți ca ctitori ai bisericii. Reînnoirile din timpul lui Andronic al II-lea Paleologul (1282-1328), făcute pentru repararea pagubelor pricinuite de cugetătorii de cele latinești ai lui Mihail al VII-lea Paleologul, nu au schimbat mult înfățișarea anterioară a clădirii. Denumirea de Protaton apare pentru prima dată în al Treilea Tipic al Sfântului Munte, în care se stabilește locul în biserică al reprezentanților celor 20 de mănăstiri. În absidele laterale se află stranile reprezentanților tuturor mănăstirilor, iar deasupra fiecăreia arde câte o candelă în fața icoanei hramului mănăstirii respective.

Planul bisericii este cu totul diferit nu numai față de cel al mănăstirilor athonite, dar și față de cel al majorității bisericilor din epoca bizantină. Exteriorul are formă de bazilică cu trei abside semicirculare în partea de răsărit. Pridvorul a fost adăugat ulterior (1507), iar coridorul acoperit din partea de nord a fost construit în 1534 de către Protosul Serafim. În anul 1802 acoperișul părții centrale a bisericii a fost înălțat, fapt ce a permis deschiderea mai multor ferestre care au dat mai multă lumină în interior.

Interiorul bisericii este pictat (în jurul anului 1290) de către Manuil Panselinos. Acest pictor i-a impresionat pe contemporanii săi și pe

Biserica Protaton

cei de după el ca nici un alt pictor al Bizanțului. Și aceasta, într-o măsură atât de mare, încât numele său a dominat întreaga epocă a Paleologilor și a Școlii Macedonene, care își avea sediul în Tesalonic.

Din punct de vedere al artei, picturile murale de la Protaton constituie apogeul creației în cadrul civilizației bizantine.

Catapeteasma este din marmură și aparține secolului al X-lea. Pe tronul din Sfântul Altar se află cea mai renumită Icoană din Sfântul Munte, Maica Domnului „Karyotissa", cunoscută mai ales sub numele de „Axion Estin". Atunci când această icoană iese din Sfântul Munte, i se acordă cinste întocmai ca unui șef de stat, așa cum s-a petrecut în 1999, după cutremurul din Atena, când i s-au închinat sute de mii de credincioși. După intrarea în biserică, în partea stângă se află o copie a icoanei care datează din secolul al XVI-lea. Procesiunea cu Icoana „Axion Estin" se face în Lunea Luminată, a doua zi de Paști, și este cea mai măreață procesiune a unei icoane făcătoare de minuni din Sfântul Munte.

În pridvor, deasupra ușii de intrare, este reprezentată Adormirea Maicii Domnului, iar în partea de miazănoapte se află o scară care duce la Paraclisul Sfântului Ioan Botezătorul. Deosebit de valoroase sunt catapeteasma sculptată și pictura din Sfântul Altar executată între anii 1525-1526.

Lângă Protaton, în partea nord-estică, se află clopotnița, (1781) sprijinită pe două postamente trapezoidale care formează o galerie. Există mai multe clopote, dintre care cel mai mare are o greutate de 1.200 kg.

Mica clădire cu turlă, situată vizavi de Altarul Bisericii „Protaton", este biserica cimitirului Karyes-ului. Este închinată Sfântului Nicolae. Biserica existentă a fost construită în 1882 pe locul unei alteia mai vechi.

Turnul de la Protaton este inclus în clădirea Sfintei Comunități. Faza inițială a construcției turnului (perioada bizantină) se distinge ușor la baza lui. Mențiónările istorice scrise datează din 1694. În luna aprilie a aceluiași an comandantul de tâlhari Tzepelis sau Tzelepis a năvălit

Biserica cimitirului

Naosul Bisericii Protaton

Turnul clopotniței

cu oamenii săi în Karyes cu scopul de a-l prinde pe guvernatorul turc Hasan Aga și de a cere apoi bani pentru răscumpărarea lui. În ciocnirea sângeroasă și-au pierdut viața doi monahi, fiul guvernatorului, un ofițer turc și cinci tâlhari. Conacul Mănăstirii Vatoped, în care locuia guvernatorul, a ars în întregime. Temându-se ca să nu se mai repete o astfel de catastrofă, Sinaxa a hotărât să reconstruiască turnul și să-l mute acolo pe guvernator. Cercetările au arătat că aceasta a fost prima intervenție asupra turnului de atunci de când a fost zidit. Turnul a mai fost reconstruit în anul 1890, atunci când a fost mutată și biblioteca Protatonului, care până atunci se afla deasupra pridvorului bisericii.

Între anii 1930-1940 s-a construit clădirea actuală a Sfintei Comunități, care a încorporat în ea două fețe ale turnului. Recent, turnul a fost reînnoit, iar la al treilea nivel s-a amenajat muzeul (schevofilachionul), unde se păstrează odoarele Bisericii „Protaton". Inscripția din in-

teriorul muzeului, dedeasupra intrării, exprimă recunoştinţa pentru generoasa danie a bizantinologului englez Sir Steven Runciman, care a dăruit Sfântului Munte suma de bani primită de el ca premiu de la Fundaţia Onasis.

În muzeu se păstrează obiecte de mare valoare: icoane, sfinte vase, uşi împărăteşti, hrisoave ale împăraţilor şi domnitorilor, firmane ale sultanilor.

În bibliotecă se păstrează 117 manuscrise, dintre care 47 sunt pe pergament. În arhivă se păstrează toate Tipicele Sfântului Munte. Între acestea se află şi Primul Tipic din 972 care este scris pe piele de ţap nenăscut, de unde şi denumirea de „Tragos". Are o lungime de mai bine de 3 m şi este cel mai vechi document cu semnătura unui împărat bizantin (Ioan I Ţimiski).

„Tipicarionul" Sfântului Sava

Dintre numeroasele chilii ale Karyesului, una dintre cele mai vechi este „Tipicarionul" Sfântului Sava. Această chilie a fost construită de Sfântul Sava Hilandarinul după întoarcerea sa de la Locurile Sfinte şi a fost închinată Sfântului Sava cel Sfinţit. Este pictată şi are propriul ei tipic din 1199, în care sunt stabilite condiţiile pentru viaţa monahală şi legăturile chiliei cu mănăstirea suverană şi are semnătura: *„Sava păcătosul, cel mai de pe urmă dintre toţi".* În biserică se află o Icoană a Maicii Domnului numită „Aplecătoarea", despre care se spune că provine de la Lavra Sfântului Sava din Palestina.

O altă chilie veche este cea închinată Izvorului Tămăduirii, care a fost construită în 1157. Se află vizavi de Protaton, în colţul străduţei. Lângă ea, pe partea dreaptă a străduţei ce coboară la metocul Mănăstirii Xenofont se află Chilia Sfântului Ioan Botezătorul. Este numită şi „Chilia lui Furna", deoarece aici a trăit ieromonahul Dionisie din Furna, alcătuitorul cărţii „Erminia picturii bizantine", care a constituit un moment important în evoluţia iconografiei post-bizantine. Biserica chiliei este pictată în 1711 de Dionisie însuşi.

Chilia lui Dionisie de Furna

În partea nordică a Protatonului se află clădirea Sfintei Comunităţi a Sfântului Munte, unde au loc sinaxele. La început aceste sinaxe aveau loc în biserica Protatonului, dar după o vreme ele s-au ţinut într-un loc din afara bisericii. Desfiinţându-se autoritatea Protosului (sfârşitul secolului al XVI-lea), el a fost înlocuit cu patru epistaţi (supraveghetori). O jumătate de secol mai târziu demnitatea de Protos a fost reintrodusă. De data aceasta Protosul era ajutat de patru reprezentanţi ai mănăstirilor. Forma actuală de guvernare a fost stabilită prin Tipicul din 1810. Numărul mănăstirilor s-a fixat la 20, iar reprezentanţii lor constituie Sfânta Comunitate, o adunare permanentă care funcţiona ca pârghie legislativă, în timp ce Sfânta Epistasie constituia pârghia executivă. Această formă

Chilia „Izvorul Tămăduirii"

Clădirea Sfintei Comunități

de guvernare a fost stabilită în Regulamentul semnat între Athoniți și stăpânirea otomană în 1877 și care, în linii mari, se păstrează până astăzi în Regulamentul în vigoare al Sfântului Munte alcătuit în 1924-1926.

La primul etaj al clădirii se află birourile și Sfânta Epistasie, alcătuită din patru membri, în timp ce la al doilea etaj se află sala de sinaxe a Sfintei Comunități, unde se păstrează vechea catapeteasmă sculptată a Protatonului.

Glosar

Epistasie - Consiliu duhovnicesc administrativ al Sfântului Munte alcătuit din patru membri.

Sfânta Comunitate – Conducerea Sfântului Munte formată din reprezentanții celor 20 mănăstiri.

Katholikon - Biserica centrală a unei mănăstiri.

Schevofilachion – termen care desemnează o încăpere în care se păstrează odoarele mănăstirii.

Kiriakon - Biserica mare a unui schit athonit în care se săvârșesc slujbele în Duminici și sărbători.

Provata - Regiune sihăstrească din Sfântul Munte.

Monidrion – veche așezare monahală mai mare decât o chilie și mai mică decât o mănăstire.

Iviria (Iberia) – regiune istorică între Munții Caucaz și nord-estul Armeniei.

Iconofilachion – termen care desemnează o încăpere în care se păstrează icoanele vechi ale unei mănăstiri.

Proschinitar - Iconostas, loc de închinare.

Horós – candelabru din bronz, de formă circulară, așezat în jurul policandrului principal și împodobit cu icoane ale Sfinților, de unde și denumirea de „hora Sfinților".

Káthisma – termen care desemnează o chilie care se află lângă o mănăstire, e dependentă de aceasta și în care locuiește un monah din mănăstire

Dochiar – supraveghetor al magaziilor și beciurilor în Mănăstirea Lavra.

Bibliografie

- Antim Aghiannanitul, Ieromonahul. ΑΓΙΑ ΑΝΝΑ – Τὸ Ιερό Βήμα του Αθωνα (SFÂNTA ANA – Altarul Sfântului Munte), Sfântul Munte Athos 1992.
- Panaghiotis Ioannis, Η Πλατυτέρα των Ουρανων (Cea mai cuprinzătoare decât cerurile), ediția a treia, Atena 1995.
- Moise Aghioritul, Monahul, Προσκυνητάριον της I. M. Αγίου Παύλου (Ghid al Sfintei Mănăstiri Sfântul Pavel), Sfântul Munte Athos 1997.
- Moise Aghioritul, Monahul, Η Αθωνίτισσα Θεοτόκος, (Născătoarea de Dumnezeu Athonitissa), Sfântul Munte Athos 2006.
- Pentzikis, Gavriil Nikolaos, ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ (SFÂNTUL MUNTE), vol. I și II, Atena 2003.

***

- Προσκυνητάριον της I. M. M. Βατοπαιδίου, (Ghid al Sfintei Mănăstiri Vatoped), Sfântul Munte Athos 1993.
- I. M. Σταυρονικήτα (Sfânta Mănăstire Stavronichita), Sfântul Munte Athos 1998.
- I. M. Παντοκράτορος - Προσκυνηματικός Οδηγός, (Ghid al Sfintei Sfintei Mănăstiri Pantocrator), Sfântul Munte Athos 2005.

Cuprins

